

Suomenkielinen laitos

Tiedonantoja ja ilmoituksia

63. vuosikerta

24. maaliskuuta 2020

Sisältö

I Päätöslauseimat, suositukset ja lausunnot

LAUSUNNOT

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

ETSK:n 548. täysistunto, 11.12.2019–12.12.2019

2020/C 97/01	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Verotus, yksityiset investoinnit ja kestävä kehityksen tavoitteet – yhteistyö kansainvälistä verotusyhteistyötä käsittelevän YK:n asiantuntijakomitean kanssa” (oma-aloitteinen lausunto)	1
2020/C 97/02	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Yhdistyneiden kansakuntien sitova sopimus yrityksistä ja ihmisoikeuksista” (oma-aloitteinen lausunto)	9
2020/C 97/03	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ulkoisen apu, investoinnit ja kauppa taloudellisista syistä tapahtuvan maahanmuuton taustatekijöiden vähentämisen välineinä, erityisenä huomion kohteena Afrikka” (oma-aloitteinen lausunto)	18
2020/C 97/04	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Käyttöarvon paluu: uusia mahdollisuuksia ja haasteita eurooppalaisille tuotteille ja palveluille” (oma-aloitteinen lausunto)	27
2020/C 97/05	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”EU:n yhteiset vähimmäisvaatimukset työttömyysvakuutuksille – konkreettinen askel kohti Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toteutumista käytännössä” (oma-aloitteinen lausunto)	32
2020/C 97/06	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Euroopan talous- ja sosiaalikomitean panos vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan EU:n agendaan 2020–2030” (oma-aloitteinen lausunto)	41

2020/C 97/07	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Populismi ja perusoikeudet – esikaupunki- ja maaseutualueet” (oma-aloitteinen lausunto)	53
--------------	---	----

III Valmistelevat säädökset

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea

ETSK:n 548. täysistunto, 11.12.2019–12.12.2019

2020/C 97/08	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus 2018” (COM(2019) 339 <i>final</i>)	62
2020/C 97/09	Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) N:o 1306/2013 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse rahoituskurista varainhoitovuodesta 2021 alkaen sekä asetuksen (EU) N:o 1307/2013 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse pilareiden välisestä joustavuudesta kalenterivuoden 2020 osalta” (COM(2019) 580–2019/0253 (COD))	69

I

(Päätöslauselmat, suositukset ja lausunnot)

LAUSUNNOT

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

ETSK:N 548. TÄYSISTUNTO, 11.12.2019–12.12.2019

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Verotus, yksityiset investoinnit ja kestävän kehityksen tavoitteet – yhteistyö kansainvälistä verotusyhteistyötä käsittelevän YK:n asiantuntijakomitean kanssa”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2020/C 97/01)

Esittelijä: **Krister ANDERSSON**

Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta
Komitean täysistunnon päätös	24.1.2019
Vastaava jaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus”
Hyväksyminen jaostossa	29.11.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	11.12.2019
Täysistunnon nro	548
Äänestystulos	129/0/2
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Veropolitiikat ovat perustavan tärkeitä kestävän kehityksen tavoitteiden kannalta, sillä ne määrittävät investointien, työllisyyden ja innovoinnin taloudellisen kehityksen ja lisäksi niiden avulla taataan tulovirta valtioiden julkisten menojen rahoittamiseksi. Toimintapolitiikkojen yhtenäistämisen jatkaminen ja uskottavuuden parantamiseen tähtäävien toimenpiteiden lisääminen voisi olla tehokas keino kasvattaa yksityisiä investointeja ja kuroa umpeen maailmanlaajuisista investointivajetta, sillä näin edistettäisiin pääoman liikkumista valtioista, joilla on paljon pääomaa, kehittyvän talouden maihin, joilla on investointitarpeita.

1.2 Yritykset tuottavat kansantalouksissa arvokkaita tavaroita ja palveluja ja edistävät merkittäväällä tavalla investointeja, tuottavuutta, osallistavaa talouskasvua ja työpaikkojen luomista. Koska näiden organisaatioiden kirjo vaihtelee pk-yrityksistä aina monikansallisiin yrityksiin, ne ovat merkittävä asiantuntemuksen, luovuuden ja innovoinnin lähde ja auttavat ratkaisemaan monia kestävän kehityksen haasteita.

1.3 Jos suuri osa taloudellisesta toiminnasta on epävirallisen talouden piirissä, tuloksena on kapea veropohja, ja tämä taas vähentää mahdollisuuksia kerätä veroja ja lisää vääristymiä. Veropohjien pitäisi olla mahdollisimman laajoja, koska silloin verokannat voivat olla mahdollisimman vääristämättömiä.

1.4 ETSK korostaa, että kotimaisten resurssien onnistunut hyödyntäminen edellyttää, että 1) veropäätökset tehdään avoimesti ja läpinäkyvästi, 2) käytössä on järjestelmiä, joilla varmistetaan kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja kansanedustuslaitoksen jäsenten vastuullisuus, 3) valtioiden verotuskäytännöt ja varainkäyttö ovat avoimia ja 4) verot ovat nähtävissä.

1.5 Yksityisellä sektorilla on suuri merkitys sukupuolten tasa-arvon kohentamisen kannalta. Palkkapolitiikka ja työpaikalla tarjottava koulutus ja valistus ovat tärkeitä sen edistämiseksi, että eri sukupuolilla on yhtäläiset uralla etenemisen ja ammatillisen kasvun mahdollisuudet. Mitä tulee naisten osallistumiseen globaaliin talouteen, mahdollisuudet ovat valtavat ja niitä pitäisi hyödyntää osallistavan talouskasvun, innovoinnin ja tuottavuuden lisäämiseksi.

1.6 Digitaalitalouden verotukseen liittyvillä politiikoilla olisi pyrittävä edistämään – eikä estämään – talouskasvua sekä rajatylittävää kauppaa ja investointeja. Digitaalisten yritysten kasvavan merkityksen vuoksi on tarpeen kehittää uusi menetelmä verotuksellisten siteiden määrittelemiseksi ja voittojen kohdentamiseksi, jotta voidaan määrittää yhtäältä markkinamaiden ja toisaalta monikansallisten digitaalisten yritysten kotipaikkavaltioiden verotusoikeudet.

1.7 ETSK pitää tärkeänä, että mahdolliset uudet säännöt verotusoikeuksien jakamisesta eri maiden kesken ovat oikeudenmukaiset sekä pienten että suurten kuluttajamaiden ja niin kehittyneiden kuin kehitysmaidenkin näkökulmasta. Innovointiin, yrittäjätoimintaan jne. liittyvistä panoksista maksettava asianmukainen korvaus on otettava huomioon. Vaikka yhteisöverotulojen osuus kaikista verotuloista on pieni, ne ovat merkittäviä resurssien liikkeelle saamiseksi sekä tarvittavan infrastruktuurin, tutkimus- ja kehittämistyön, koulutuksen, terveydenhuollon yms. rahoittamiseksi.

1.8 ETSK toteaa, että EU:n jäsenvaltiot ovat kestäväen kehityksen tavoitteissa parhaisiin tuloksiin yltävien maiden joukossa. Komitea korostaa, että voidakseen saavuttaa kestäväen kehityksen tavoitteet EU:n ja sen jäsenvaltioiden on ryhdyttävä toimiin sen varmistamiseksi, että fiskaaliset ja verotusjärjestelmät ovat kestäväällä pohjalla. Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistuminen kaikilla tasoilla on olennaista kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi, koska kansalaisyhteiskunta edustaa Agenda 2030 -toimintaohjelman täytäntöönpanon kannalta keskeisiä sidosryhmiä ja suuri osa tarvittavista investoinneista tulee yksityiseltä sektorilta.

1.9 ETSK suhtautuu myönteisesti Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF), Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD), Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ja Maailmanpankkiryhmän yhteisenä aloitteena käynnistettyyn veroyhteistyön foorumiin, sillä se helpottaa vuorovaikutusta kansainväliseen verotukseen liittyvän standardoinnin, valmiuksien kehittämisen ja teknisen avun välillä. Komitean mielestä myös EU:n olisi oltava foorumin jäsen.

1.10 ETSK katsoo, että työ, jota kansainvälistä verotusyhteistyötä käsittelevä YK:n asiantuntijakomitea tekee verotuksen, yksityisten investointien ja kestäväen kehityksen tavoitteiden alalla, on äärimmäisen tärkeää maailmanlaajuisesti vuoropuhelun edistämiseksi ja vie vertaisoppimista ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa merkittävällä tavalla eteenpäin. Komitea korostaa, että eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan tulee osallistua aktiivisesti tähän hyvin tärkeään kansainväliseen keskusteluun.

2. Investoinnit, verotus ja kestäväen kehityksen tavoitteet – johdanto

2.1 Agenda 2030 -toimintaohjelman ytimen muodostavat 17 kestäväen kehityksen tavoitetta ⁽¹⁾ ja 169 alatavoitetta, joilla pyritään vastaamaan maapallon poliittisiin, taloudellisiin ja ympäristöhaasteisiin.

2.2 Yksityisillä investoinneilla on suuri merkitys tavoitteiden saavuttamisen kannalta, ja investointi- ja veropolitiikkoja tulee edelleen yhtenäistää investointien, työpaikkojen luomisen ja kestäväen talouskasvun edistämiseksi maailmanlaajuisesti. OECD on jo tehnyt merkittävää työtä näiden asioiden hyväksi, esimerkkinä veropohjan rapautumista ja voitonsiirtoja koskeva BEPS-hanke ⁽²⁾ ja aloite kestävästä kehityksestä tukevan politiikkajohdonmukaisuuden puolesta (2018) ⁽³⁾.

⁽¹⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sustainabledevelopmentgoals>

⁽²⁾ <http://www.oecd.org/tax/beps/>

⁽³⁾ <http://www.oecd.org/publications/policy-coherence-for-sustainable-development-2018-9789264301061-en.htm>

2.3 Veropolitiikat ovat perustavan tärkeitä kestävän kehityksen tavoitteiden kannalta, sillä ne määrittävät investointien, työllisyyden ja innovoinnin taloudellisen kehityksen ja lisäksi niiden avulla taataan tulovirta valtioiden julkisten menojen rahoittamiseksi. Toimintapolitiikkojen yhtenäistämisen jatkaminen ja uskottavuuden parantamiseen tähtäävien toimenpiteiden lisääminen voisi olla tehokas keino kasvattaa yksityisiä investointeja ja kuroa umpeen maailmanlaajuisista investointivajetta, sillä näin edistettäisiin pääoman liikkumista valtioista, joilla on paljon pääomaa, kehittyvän talouden maihin, joilla on investointitarpeita.

2.4 Jotta kestävän kehityksen tavoitteet voidaan saavuttaa, on erittäin tärkeää torjua veronkiertoa ja vähentää verokilpailua maailmanlaajuisesti. Näinä tiukan finanssipolitiikan ja budjettirajoitusten aikoina yritysverotuksesta saatavien tulojen hupeneminen heikentää sosiaalisen suojelun järjestelmien kestävyttä ja voi johtaa regressiiviseen verotukseen, jos verorasitus siirtyy yhä enemmän kuluttajien ja pienituloisten työntekijöiden harteille.

2.5 Resursseja kipeimmin tarvitsevilla kehitysmailla on edelleen veronkantoon liittyviä haasteita. Kehitysmaissa henkilökohtaisten tuloverojen osuus on usein hyvin pieni – vain muutama prosentti BKT:stä. Kehittyneissä maissa ne taas muodostavat leijonanosan verotuloista, varsinkin jos sosiaaliturvamaksut otetaan huomioon.

2.6 Erittäin tärkeää on myös se, miten verotuloja hallinnoidaan ja mihin niitä käytetään. Mainittakoon, että etenkin eräissä Afrikan maissa käytetään sekä koulutus- että terveydenhuoltosektorilla samojen tuotosten aikaansaamiseen 25–35 prosenttia enemmän tuotantopanoksia kuin kehittyneemmissä ja tehokkaammin toimivissa maissa⁽⁴⁾. On siis tärkeää varmistaa, että julkinen varainkäyttö on kustannustehokasta.

3. Verotus ympäristönsuojelun välineenä

3.1 Useiden ilmastonsuojeluun liittyvien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista edesauttaisi yhtenäisen kehityksen ja täytäntöönpanosuunnitelman luominen luonnonvarojen käytön verottamista varten. Ympäristöveropolitiikkaa voitaisiin hyödyntää ilmastomuutoksen torjunnassa (tavoite 13)⁽⁵⁾ ja meri- ja maaekosysteemien suojelussa (tavoitteet 14 ja 15)⁽⁶⁾. Koska veropolitiikka vaikuttaa tuotantopanosten hinnoittelurakenteisiin, sen avulla voidaan edistää edullisen ja puhtaan energian saantia (tavoite 7)⁽⁷⁾ ja yhteisten luonnonvarojen vastuullista käyttöä (tavoite 12)⁽⁸⁾.

3.2 Talouden näkökulmasta ympäristöverojen tarkoituksena on kompensoida ulkoisvaikutuksia eli sitä, että saastuttajat pystyvät tietyissä tilanteissa siirtämään ympäristöhaitan kustannukset yhteiskunnan kannettavaksi. Esimerkkinä tästä voidaan mainita kasvihuonekaasupäästöt. Kansalaisyhteiskunta ja yritykset olisi erittäin hyödyllistä ottaa mukaan tällaisten verojen suunnitteluun, koska näin varmistettaisiin, että sääntelykehyksiä vahvistavissa toimintapolitiikoissa yksityisen sektorin kannustimet ovat linjassa julkisten tavoitteiden kanssa⁽⁹⁾.

3.3 Yksi esimerkki veroalan politiikkayhdistelmästä voisi olla tehottomien fossiilisten polttoaineiden tukien asteittainen poistaminen (alatoive 12.C)⁽¹⁰⁾. Tämä toisi valtioille merkittäviä budjettisäästöjä ja tekisi tällaisista polttoaineista vähemmän houkuttelevia yrityksille ja kuluttajille. Ohjaamalla kyseiset säästöt uusiutuvien energiamuotojen osuuden

⁽⁴⁾ <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/8325/wps3645.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁽⁵⁾ Tavoite 13 – Toimitaan kiireellisesti ilmastomuutosta ja sen vaikutuksia vastaan.

⁽⁶⁾ Tavoite 14 – Säilytetään meret ja merten tarjoamat luonnonvarat sekä edistetään niiden kestävää käyttöä. Tavoite 15 – Suojellaan maaekosysteemejä, palautetaan niitä ennalleen ja edistetään niiden kestävää käyttöä, käytetään metsiä kestävästi, torjutaan aavikoitumista, pysäytetään maaperän köyhtyminen ja käännetään kehityksen suunta sekä pysäytetään luonnon monimuotoisuuden häviäminen.

⁽⁷⁾ Tavoite 7 – Varmistetaan edullinen, luotettava, kestävä ja uuden aikainen energia kaikille.

⁽⁸⁾ Tavoite 12 – Varmistetaan kulutus- ja tuotantotapojen kestävyys.

⁽⁹⁾ Lisää tästä aiheesta Kansainvälisen kauppakamarin (ICC) julkaisussa *Business Charter for Sustainable Development – Business Contributions to the Sustainable Development Goals*, <https://iccvbo.org/content/uploads/sites/3/2015/09/ICC-Business-Charter-for-Sustainable-Development-Business-contributions-to-the-UN-Sustainable-Development-Goals.pdf>

⁽¹⁰⁾ 12.C – Järkeistetään fossiilisten polttoaineiden tehostamista, tuhlaavaan kulutukseen kannustavia tukia poistamalla markkinoiden vääristymät kansalliset olosuhteet huomioiden ja mm. uudistamalla verotusta ja lopettamalla mahdolliset haitalliset tuet asteittain niiden ympäristövaikutusten huomioon ottamiseksi. Tässä yhteydessä tulee ottaa kattavasti huomioon kehitysmaiden erityistarpeet ja -olosuhteet ja minimoida mahdolliset kielteiset vaikutukset niiden kehitykseen siten, että suojellaan köyhiä väestöryhmiä sekä yhteisöjä, joihin vaikutukset kohdistuvat.

kasvattamiseen maailman energiataloudessa (alataivoite 7.2)⁽¹¹⁾ voidaan edistää puhtaan energian ulottamista kaikkien saataville (alataivoite 7.1)⁽¹²⁾. Jos lisäksi aletaan uusin politiikkatoimin vauhdittaa puhtaan energian infrastruktuuriin tehtäviä investointeja (alataivoite 7.B)⁽¹³⁾, edistetään talouskasvun ja ympäristön pilaantumisen välisen kytköksen katkaisemista (alataivoite 8.4)⁽¹⁴⁾.

3.4 Se periaate, että liiketoiminnan kannustimet tulee linjata julkisten tavoitteiden mukaisiksi, on Addis Abeban toimintasuunnitelman⁽¹⁵⁾ mukainen. Toimintasuunnitelmalla kannustetaan yrityksiä omaksumaan ydinliiketoimintamalli, jossa otetaan huomioon yrityksen toiminnan vaikutukset ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintoon. Yritykset tuottavat kansantalouksissa arvokkaita tavaroita ja palveluja ja edistävät merkittävällä tavalla investointeja, tuottavuutta, osallistavaa talouskasvua ja työpaikkojen luomista. Koska niiden kirjo vaihtelee pk-yrityksistä aina monikansallisiin yrityksiin, ne ovat merkittävä asiantuntemuksen, luovuuden ja innovoinnin lähde ja auttavat ratkaisemaan monia kestävän kehityksen haasteita. Ilmastonmuutoksen torjuntaa koskevien kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi yksityisen sektorin olisi sitouduttava käytännössä toimiin, joita noudattamalla lisätään merkittävästi vihreitä investointeja ja vähennetään ympäristöön kielteisesti vaikuttavia investointeja tai lopetetaan ne kokonaan.

3.5 Kestävän kehityksen tavoitteiden keskinäisten yhteyksien vuoksi kansalaisyhteiskunnan osallistuminen on ratkaisevan tärkeää, jotta voidaan huolehtia siitä, että kestävän kehityksen kolme ulottuvuutta (taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen) otetaan huomioon toimintapolitiikkojen suunnittelussa ja täytäntöönpanossa. Ympäristöveroja on perinteisesti pidetty regressiivisinä, eli niillä on katsottu olevan suurempi vaikutus pienituloisiin kotitalouksiin. Onkin tärkeää taata, että toimintapolitiikat pysyvät sosiaalisesti kestävinä.

3.6 ETSK ei kannata mielivaltaista verotusta, sillä se heikentäisi köyhien ja yhteiskunnan vähempiosaisen asemaa ja vaikuttaisi heihin suhteettomasti ja veisi myös pohjaa useiden kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumiselta. Jos esimerkiksi korotettaisiin tavaroiden ja palvelujen veroja huomattavasti sellaisissa paikoissa, missä niille ei ole käypää vaihtoehtoja, aiheutettaisiin vain haittaa eikä edistettäisi asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

3.7 ETSK korostaa roolia, joka kansalaisyhteiskunnan organisaatioilla on, kun on kyse kestävän kehityksen tavoitteiden täytäntöönpanon seurannasta, toimenpiteiden yhteiskunnallisen hyväksyttävyyden varmistamisesta ja indikaattoreiden tarkistamistarpeiden kartoittamisesta⁽¹⁶⁾.

3.8 ETSK haluaa korostaa, että luomalla oikeanlaiset olosuhteet on varmistettava, että niin yksityisiä kuin julkisiakin varoja ohjataan kestäviin pitkän aikavälin investointeihin, joita kestäväpohjaiseen talouteen siirtyminen edellyttää⁽¹⁷⁾.

4. Verotus ja epävirallinen talous

4.1 Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavien julkisten investointien ja julkisten menojen rahoittaminen edellyttää valtioiden veropohjan laajentamista siten, että epävirallinen talous otetaan verotuksen piiriin. Kansainvälisen työjärjestön mukaan yli 61 prosenttia koko maailman työvoimasta (2 miljardia ihmistä) hankkii elantonsa epävirallisella sektorilla ja 93 prosenttia koko maailman epävirallisesta työstä keskittyy nousevan talouden maihin ja kehitysmaihin. Tästä syystä on ensiarvoisen tärkeää kehittää veropolitiikkaa ja institutionaalinen kehys, joka mahdollistaa epävirallisen sektorin saamisen virallisen talouden piiriin.

⁽¹¹⁾ 7.2 – Lisätään vuoteen 2030 mennessä huomattavasti uusiutuvan energian osuutta maailmanlaajuisessa energialähteiden yhdistelmässä.

⁽¹²⁾ 7.1 – Varmistetaan vuoteen 2030 mennessä edulliset, luotettavat ja uudenaikaiset energiapalvelut kaikille.

⁽¹³⁾ 7.B – Laajennetaan vuoteen 2030 mennessä infrastruktuuria ja kehitetään teknologiaa nykyaikaisten ja kestävien energiapalvelujen tarjoamiseksi kaikille kehitysmaissa ja etenkin vähiten kehittyneissä maissa, pienissä kehittyvissä saarivaltioissa ja kehittyvissä sisämaavaltioissa niiden tukiohjelmien mukaisesti.

⁽¹⁴⁾ 8.4 – Parannetaan kulutuksen ja tuotannon maailmanlaajuisesta resurssitehokkuutta asteittain vuoteen 2030 mennessä ja pyritään katkaisemaan talouskasvun ja ympäristön pilaantumisen välinen kytkös kestäviä kulutus- ja tuotantotapoja koskevan kymmenvuotisen puiteohjelman mukaisesti siten, että kehittyneet maat ottavat johtoaseman.

⁽¹⁵⁾ <https://sustainabledevelopment.un.org/index.php?page=view&type=400&nr=2051&menu=35>

⁽¹⁶⁾ Valmisteilla oleva ETSK:n lausunto aiheesta *Tarvitsemamme kestävä talous* (ei vielä julkaistu), kohta 1.10 – ETSK kehottaa komissiota laatimaan suunnitelman ympäristöystävällisen verouudistuksen toteuttamiseksi EU:n jäsenvaltioissa, jotta verotusta, valtiontukia ja ennaltajakoa koskevia politiikkoja voidaan mukauttaa hyvinvointitalouteen tähtäävän oikeudenmukaisen siirtymän edellyttämällä tavalla.

⁽¹⁷⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Seuraavat toimet Euroopan kestävän tulevaisuuden varmistamiseksi” (EUVL C 345, 13.10.2017, s. 91).

4.2 Epävirallisen talouden merkittävä osuus varsinkin kehitysmaissa tarkoittaa, että kansalaisten ja yritysten päivittäinen taloudellinen toiminta jää veropohjan ulkopuolelle. Monissa tapauksissa virallisen talouden ulkopuolella toimiminen ei ole aktiivinen valinta vaan ainoa käytännön vaihtoehto yrityksille ja työntekijöille, jotka joko eivät voi toimia virallisella sektorilla tai ovat jääneet sen ulkopuolelle. Epävirallisen talouden mukaansaamista on edistettävä huolehtimalla instituutioiden tehokkuudesta (alatavoitteet 16.A ja 16.6)⁽¹⁸⁾, jotta työntekijät, yritykset ja kuluttajat voivat antaa panoksensa valtion veropohjaan ja saada samalla sosiaalista suojelua ja sosiaalipalveluja. Etenkin verotusjärjestelmien oikeudenmukaisuuden, avoimuuden, tehokkuuden ja tuloksellisuuden olisi oltava etusijalla, sillä kyse on kestävästä kehityksen ennakoedellytyksistä.

4.3 Monet yritykset olisivat halukkaita virallistamaan toimintansa, koska pk-yrityksille aiheutuu virallisen talouden ulkopuolella toimimisesta piilokustannuksia ja yritykset hyötyvät toimintansa virallistamisesta monin tavoin. Virallisesti toimiminen tekee mm. seuraavista asioista helpompaa: luotonsaanti ja muiden rahoitusvälineiden käyttö (alatavoite 8.10)⁽¹⁹⁾, koulutus- ja tukiohjelmien hyödyntäminen, julkisten hankintasopimusten saanti ja omistusoikeuksien käyttö. Lisäksi se mahdollistaa yhteistyön suurempien yritysten kanssa. Virallistamisesta aiheutuvia kustannuksia ovat rekisteröinti- ja luvanhakemiskustannukset sekä verosäännösten, työlaainsäädännön ja muiden kansallisten säännösten noudattamisesta aiheutuvat kustannukset. Rekisteröinti- ja lupamenettelyjen sekä verosäännösten noudattamiseen liittyvien hallintomenettelyjen yksinkertaistaminen kannustaisi yrityksiä virallistamaan toimintansa.

4.4 Monissa tilanteissa, silloin kun epävirallinen talous on hyvin laajalle levinnyttä, tähän prosessiin voidaan saada merkittävä panos yrityksiltä ylipäättään ja joissain tapauksissa erityisesti osuustoiminnallisilta yrityksiltä, joiden puitteissa monet vailla taloudellisia resursseja olevat ihmiset voivat aloittaa taloudellisen ja yrittäjätoiminnan minimaalisenkin pääomasijoituksen turvin.

4.5 Jos mikro- ja pk-yrityksiä kannustettaisiin virallistamaan toimintansa, voitaisiin edistää erilaisin toimintapolitiikoin työpaikkojen luomista ja yritysten kasvua (alatavoite 8.5)⁽²⁰⁾. Säällisiin työehtoihin ja -oloihin tähtääviä työmarkkina-säännöksiä on noudatettava (alatavoite 8.5). Vastaavasti jos taloudellinen toiminta olisi tarkemmassa ja säännöllisessä valvonnassa, valtiot voisivat harjoittaa erityisesti verotuksen, palkkojen ja sosiaalisen suojelun alalla toimintapolitiikkoja, joiden myötä tasa-arvo vähitellen paranisi (alatavoite 10.4).

4.6 Toimivasta veronkantojärjestelmästä on ilmeistä etua, mutta valtioiden veronkantokyvyn parantamiseksi tarvittavien muutosten toteuttamistapaan liittyy edelleen haasteita. Aiempien kokemusten valossa monet tämänsuuntaiset toimet ovat usein johtaneet vääristymiin, alhaiseen tuottoon, veronkannon korkeisiin kustannuksiin, täytäntöönpano-ongelmiin ja jopa pääomapakoon. Koska monilla kehitysmailla on suppeat resurssit, etusijalle olisi asetettava toimenpiteet, joilla parannetaan verotusjärjestelmien hallinnollista tehokkuutta ja tuloksellisuutta. Yksityinen sektori voi tarjota apua valmiuksien kehittämiseen ja välittää kokemuksia pitkälle kehittyneistä maista ja talouksista⁽²¹⁾.

4.7 Valtioiden on otettava hallinnolliset kustannukset ja säännösten noudattamisesta aiheutuvat kustannukset huomioon, kun ne pyrkivät poistamaan mahdollisia aukkoja suoran tai välillisen verotuksen kautta saatavissa tuloissa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä pienituloisten tilanteeseen ja verotaakan jakautumiseen eri tuloryhmien kesken. Eriarvoisuuden lisääntyminen voi heikentää veromoraalia. Komitea katsoo, että hyvin suunniteltu progressiivinen verotusjärjestelmä voisi antaa takeet verorasituksen oikeudenmukaisesta jakautumisesta ja edistää merkittävästi eriarvoisuuden ja köyhyyden vähenemistä.

4.8 Jos suuri osa taloudellisesta toiminnasta on epävirallisen talouden piirissä, tuloksena on kapea veropohja, ja tämä taas vähentää mahdollisuuksia kerätä veroja ja lisää vääristymiä. On tärkeää korostaa tarvetta käyttää resursseja kotimaisen veronkannon parantamiseen (alatavoite 17.1)⁽²²⁾ sekä verovilpin ja rahanpesun torjuntaan. Maiden tulee tehostaa laittomien rahavirtojen estämiseen liittyvää yhteistyötään, ja EU:n pitäisi harkita koordinoitua luettelon ylläpitämistä mahdollisista vastatoimenpiteistä.

⁽¹⁸⁾ 16.A – Vahvistetaan asianomaisia kansallisia instituutioita muun muassa kansainvälisen yhteistyön avulla, jotta väkivallan ehkäisemiseen sekä terrorismin ja rikollisuuden torjumiseen tarvittavia valmiuksia voidaan kehittää kaikilla tasoilla, erityisesti kehitysmaissa.

16.6 – Kehitetään tehokkaita, vastuullisia ja avoimia instituutioita kaikilla tasoilla.

⁽¹⁹⁾ 8.10 – Parannetaan kansallisten rahoituslaitosten valmiuksia edistää ja laajentaa pankki-, vakuutus- ja rahoituspalvelujen yleistä saatavuutta.

⁽²⁰⁾ 8.5 – Saavutetaan vuoteen 2030 mennessä täysi ja tuottava työllisyys ja tilanne, jossa kaikilla, myös nuorilla ja vammaisilla henkilöillä, on säällistä työtä ja samanarvoisesta työstä saa saman palkan.

⁽²¹⁾ Kansainvälinen ilmastomuutospaneeli (IPCC) on käynnistänyt tällaisen ohjelman.

⁽²²⁾ 17.1 – Edistetään mm. kehitysmaille annettavan kansainvälisen tuen avulla valtioiden omien resurssien käyttöä niiden oman veronkantokyvyn ja muiden tulojen keruukyvyn parantamiseen.

4.9 ETSK korostaa, että kotimaisten resurssien onnistunut hyödyntäminen edellyttää, että 1) veropäätökset tehdään avoimesti ja läpinäkyvästi, 2) käytössä on järjestelmiä, joilla varmistetaan kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja parlamentin jäsenten vastuullisuus, 3) valtioiden verotuskäytännöt ja varainkäyttö ovat avoimia ja 4) verot ovat nähtävissä ⁽²³⁾.

5. Verotus ja sukupuolten tasa-arvo

5.1 Kestävän kehityksen tavoite 5 tähtää kaikenlaisen naiseen kohdistuvan syrjinnän lopettamiseen, sukupuolten tasa-arvoa tukevien politiikkojen edistämiseen sekä naisten ja tyttöjen vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen. Naisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen edellyttää, että heille taataan yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin sekä mahdollisuus omistaa ja hallita maa- ja muuta omaisuutta, saada rahoituspalveluja, periä omaisuutta ja käyttää luonnonvaroja (alataavoite 5.A) ⁽²⁴⁾. Pyrkimällä kohti naisten taloudellista riippumattomuutta edistetään naisten täysivaltaista ja tehokasta osallistumista ja parannetaan heidän yhtäläisiä johtamismahdollisuuksiaan kaikilla päätöksenteon tasoilla politiikassa, taloudessa ja julkisessa elämässä (alataavoite 5.5) ⁽²⁵⁾. Kun nämä tavoitteet saavutetaan ja naisten taloudelliset oikeudet taataan, viedään eteenpäin myös muita kestävän kehityksen tavoitteita, kuten tavoitetta 8 (ihmisarvoinen työ ja talouskasvu) ja tavoitetta 16 (rauha, oikeudenmukaisuus ja vahvat instituutiot).

5.2 Yksityisellä sektorilla on suuri merkitys sukupuolten tasa-arvon kohentamisen kannalta. Palkkapolitiikka ja työpaikalla tarjottava koulutus ja valistus ovat tärkeitä sen edistämiseksi, että eri sukupuolilla on yhtäläiset uralla etenemisen ja ammatillisen kasvun mahdollisuudet. Mitä tulee naisten osallistumiseen globaaliin talouteen, mahdollisuudet ovat valtavat ja niitä pitäisi hyödyntää osallistavan talouskasvun, innovoinnin ja tuottavuuden lisäämiseksi.

5.3 Epävirallisen sektorin supistamisen ja sukupuolten tasa-arvon välillä on tärkeä yhdysside. Kun yritykset eivät maksa veroja, (valtiollisella, alueellisella ja paikallisella) julkishallinnolla on vähemmän varoja käytettäväksi julkisiin palveluihin, kestävyysperiaatteiden mukaiseen infrastruktuuriin ja sosiaaliseen suojeluun, jotka ovat tärkeitä sukupuolten tasa-arvon kannalta. Jos sosiaalisiin tarkoituksiin ei käytetä riittävästi varoja ja jos tarvittavaa infrastruktuuria ei ole, karsijoina ovat köyhät ja usein erityisesti naiset.

6. Verotus digitaalitaloudessa

6.1 Talouden nopea digitalisaatio on tärkeä globaalin talouskasvun moottori. Se myös mahdollistaa tehokkaamman tiedonkeruun veroviranomaisia varten ja veronmaksajien paremman palvelun. Talouksien digitalisaatio on kuitenkin nostanut esiin kysymyksen siitä, missä tulot ja voitot ansaitaan ja tuotetaan ja miten ne jakautuvat eri maiden kesken. Digitaalisia palveluja voidaan tarjota etäältä ilman fyysisiä läsnäoloa sillä markkinoiden lainkäyttöalueella, missä niitä kulutetaan.

6.2 Digitaalitalouden verotukseen liittyvillä politiikoilla olisi pyrittävä edistämään – eikä estämään – talouskasvua sekä rajatylittävää kauppaa ja investointeja. Digitaalisten yritysten kasvavan merkityksen vuoksi on tarpeen kehittää uusi menetelmä verotuksellisten siteiden määrittelemiseksi ja voittojen kohdentamiseksi, jotta voidaan määrittää yhtäältä markkinamaiden ja toisaalta monikansallisten digitaalisten yritysten kotipaikkavaltioiden verotusoikeudet ⁽²⁶⁾.

6.3 Tämä edellyttää, että löydetään kansainvälisesti hyväksytty ratkaisu näiden uusien liiketoimintamallien verottamiseen ja että sen yhteydessä otetaan huomioon niin kehittyneiden kuin kehitysmaidenkin tarpeet ⁽²⁷⁾. Digitaalisen talouden verotusmallin käyttöönottoa varten on luotava puitteet kansallisten veroviranomaisten tiiviimmälle hallinto-yhteistyölle sekä mekanismi, jonka avulla voidaan ratkaista monen osapuolen välisiä kiistoja.

⁽²³⁾ Osaa näistä kysymyksistä käsitellään seuraavassa artikkelissa: Promoting Tax Bargains in Uganda and Beyond: The Importance of Civil Society and Parliamentarians

⁽²⁴⁾ 5.A – Toteutetaan uudistuksia, joilla naisille taataan yhtäläiset oikeudet taloudellisiin resursseihin sekä mahdollisuus omistaa ja hallita maa- ja muuta omaisuutta, saada rahoituspalveluja, periä omaisuutta ja käyttää luonnonvaroja kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

⁽²⁵⁾ 5.5 – Taataan naisille täysivaltainen ja tehokas osallistuminen sekä yhtäläiset johtamismahdollisuudet kaikilla päätöksenteon tasoilla politiikassa, taloudessa ja julkisessa elämässä.

⁽²⁶⁾ Ks. ETSK:n lausunto aiheesta ”Verotus digitaalitaloudessa” (EUVL C 353, 18.10.2019, s. 17).

⁽²⁷⁾ Ks. ETSK:n lausunnot aiheista ”Monikansallisten yritysten liikevoiton verotus digitaalitaloudessa” (EUVL C 367, 10.10.2018, s. 73), ja ”Verotus digitaalitaloudessa” (EUVL C 353, 18.10.2019, s. 17).

6.4 OECD:n väliraportissa *Tax Challenges Arising from Digitalisation – Interim Report 2018* (maaliskuu 2018)⁽²⁸⁾ vahvistetaan osallistavassa kehityksessä⁽²⁹⁾ sovittu suunta työskentelylle digitalisaation ja kansainvälisten verosääntöjen alalla vuoteen 2020 saakka. Siinä kuvataan, miten digitalisaatio vaikuttaa myös muihin verotusjärjestelmän alueisiin, ja annetaan veroviranomaisille uusia välineitä, joiden avulla voidaan parantaa veronmaksajien palveluja, tehostaa veronkantoa ja havaita verovilppi. OECD:n osallistavan kehityksen loppuraportti on odotettavissa vuonna 2020.

6.5 ETSK pitää tärkeänä, että mahdolliset uudet säännöt verotusoikeuksien jakamisesta eri maiden kesken ovat oikeudenmukaiset sekä pienten että suurten kuluttajamaiden ja niin kehittyneiden kuin kehitysmaidenkin näkökulmasta. Innovointiin, yrittäjätoimintaan jne. liittyvistä panoksista maksettava asianmukainen korvaus on otettava huomioon. Vaikka yhteisöverotulojen osuus kaikista verotuloista on pieni, ne ovat merkittäviä resurssien liikkeelle saamiseksi sekä tarvittavan infrastruktuurin, tutkimus- ja kehittämistyön, koulutuksen, terveydenhuollon yms. rahoittamiseksi.

7. Yksityisten investointien rooli kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa

7.1 ETSK toteaa, että EU:n jäsenvaltiot ovat monissa kestävän kehityksen tavoitteissa parhaisiin tuloksiin yltävien maiden joukossa. Komitea korostaa, että voidakseen saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet EU:n ja sen jäsenvaltioiden on ryhdyttävä toimiin sen varmistamiseksi, että fiskaaliset ja verotusjärjestelmät vastaavat tulevaisuuden vaatimuksia.

7.2 Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistuminen kaikilla tasoilla on olennaista kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamiseksi, koska kansalaisyhteiskunta edustaa Agenda 2030 -toimintaohjelman täytäntöönpanon kannalta keskeisiä sidosryhmiä ja suuri osa tarvittavista investoinneista tulee yksityiseltä sektorilta.

7.3 Yritykset ovat tuottavuutta, osallistavaa talouskasvua, työpaikkojen luomista, investointeja ja innovointia globaalisti edistäviä toimijoita. Yksityisellä sektorilla on asiantuntemusta, joka on usein avainasemassa kestävän kehityksen haasteita ratkottaessa.

7.4 Investoinnit, myös suorat ulkomaiset investoinnit, ovat tärkeitä, jotta voidaan poistaa köyhyys, torjua ilmastonmuutosta ja taata osallistava ja kestävä kasvu⁽³⁰⁾. Esimerkiksi tavoitteen 8⁽³¹⁾ saavuttamiseksi tarvitaan enemmän yksityisen sektorin investointeja. Addis Abeban toimintasuunnitelmassa (2015) tunnustetaan tämä, kun siinä todetaan, että yksityinen liiketoiminta, innovointi ja investointitoiminta ovat tuottavuuden, osallistavan talouskasvun ja työpaikkojen luomisen tärkeimpiä moottoreita.

7.5 ETSK korostaa, että verosääntöjen ennakoitavuus on olennaisen tärkeää rajatylittävän kaupan, yritysinvestointien, työllisyyden ja kasvun kannalta. Tuloverosopimukset voisivat edistää kaupan kasvua, sillä ne loisivat yrityksille varmemman toimintaympäristön, vähentäisivät kaksinkertaista verotusta ja tarjoaisivat mekanismin aggressiivisen verosuunnittelun ja verovilpin torjumiseksi. Valtioiden on sovittava siitä, mikä on hyväksyttävää verokilpailua, ja yritysten on noudatettava valtioiden tasolla ja välillä sovittuja sääntöjä ja periaatteita.

7.6 OECD ja IMF julkaisivat hiljattain yhteisen raportin verotuksen oikeusvarmuudesta vastauksena G20-maiden johtajien huoleen veroasioissa vallitsevasta epävarmuudesta ja sen vaikutuksesta rajatylittävään kauppaan ja investointitoimintaan erityisesti kansainvälisen verotuksen yhteydessä.

7.7 Maailmanpankin *Paying Taxes 2018* -raportissa⁽³²⁾ kiinnitetään huomiota siihen, että kehitysmaissa monien yritysten verorasitus on jo nyt melko suuri. Esimerkiksi Saharan eteläpuolisessa Afrikassa keskisuurten yritysten tosiasialliset veroasteet ovat seitsemän prosenttiyksikköä korkeammat kuin maailmassa keskimäärin. Investointi- ja innovointimyönteiset veropolitiikat erityisesti kehittyvissä talouksissa olisivat omiaan houkuttelemaan suoria ulkomaisia investointeja, mikä puolestaan luo mahdollisuuksia säälliseen työhön, innovointiin ja tuottavuuden lisäämiseen ja tätä kautta maiden bruttokansantuotteen kasvattamiseen.

⁽²⁸⁾ <http://www.oecd.org/tax/tax-challenges-arising-from-digitalisation-interim-report-9789264293083-en.htm>

⁽²⁹⁾ OECD:n osallistava kehitys.

⁽³⁰⁾ Ks. ICC:n Business Charter for Sustainable Development, 2015.

⁽³¹⁾ Tavoite 8 – Edistetään kaikkia koskevaa kestävää talouskasvua, täyttää ja tuottavaa työllisyyttä sekä säällisiä työpaikkoja.

⁽³²⁾ <https://www.doingbusiness.org/en/reports/thematic-reports/paying-taxes>

7.8 Yritysten on toimittava avoimesti veroviranomaisia kohtaan. OECD:n mukaan maakohtaisen raportoinnin päätavoitteena on kehittää korkean tason riskinarviointiväline, jonka avulla veroviranomaiset pystyvät saamaan paremman yleiskuvan monikansallisten yritysten maailmanlaajuisista toimista ja niiden maksamista veroista, mutta itse verotusta ei ole missään nimessä tarkoitus pohjata tähän. Lisäksi valtioiden tulee jakaa avoimemmin tietoa siitä, miten paljon veroja kerätään ja mihin niitä käytetään.

7.9 Joskus ajatellaan virheellisesti, että kehitysrahoitus voitaisiin turvata kokonaan tai pääosin puuttamalla kovalla kädellä monikansallisten yritysten kyseenalaisiin verokäytäntöihin. OECD on esittänyt puolueettomana arviona, että ennen vastatoimenpiteiden käyttöönottoa monikansalliset yritykset toteuttivat veropohjaa rapauttavia ja voitonsiirtoihin liittyviä BEPS-toimia 100–240 miljardin Yhdysvaltain dollarin arvosta ⁽³³⁾. EU:ssa BEPS-toimien arvioitiin vastaavan 0,3 prosentin osuutta BKT:sta ⁽³⁴⁾. Määrä on huomattava, mutta se ei riitä varmistamaan kestävä kehityksen tavoitteiden täytäntöönpanoa. Nämä tulot eivät myöskään todennäköisesti hyödyttäisi kehitysvaroja eniten tarvitsevia maita. Kestävä kehityksen tavoitteiden tärkein rahoituslähde on kestävä talouskasvu. Tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan siis veropolitiikkaa, joka edistää kestäväpohjaista taloudellista, sosiaalista ja ympäristön huomioon ottavaa kasvua.

7.10 ETSK suhtautuu myönteisesti Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF), Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD), Yhdistyneiden kansakuntien (YK) ja Maailmanpankkiryhmän yhteisenä aloitteena käynnistettyyn veroyhteistyön foorumiin, sillä se helpottaa vuorovaikutusta kansainväliseen verotukseen liittyvän standardoinnin, valmiuksien kehittämisen ja teknisen avun välillä. Komitean mielestä myös EU:n olisi oltava foorumin jäsen.

7.11 ETSK katsoo, että työ, jota kansainvälistä verotusyhteistyötä käsittelevä YK:n asiantuntijakomitea tekee verotuksen, yksityisten investointien ja kestävä kehityksen tavoitteiden alalla, on äärimmäisen tärkeää maailmanlaajuisen vuoropuhelun edistämiseksi ja vie vertaisoppimista ja parhaiden käytäntöjen vaihtoa merkittäväällä tavalla eteenpäin. Komitea korostaa, että eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan tulee osallistua aktiivisesti tähän hyvin tärkeään kansainväliseen keskusteluun.

Bryssel 11. joulukuuta 2019.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

⁽³³⁾ BEPS-toimia koskeva OECD:n raportti vuodelta 2015.

⁽³⁴⁾ ETSK:n lausunto verotuksesta ja määränemmistö päätöksistä (EUVL C 353, 18.10.2019, s. 90).

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Yhdistyneiden kansakuntien sitova sopimus yrityksistä ja ihmisoikeuksista”**(oma-aloitteinen lausunto)**

(2020/C 97/02)

Esittelijä: **Thomas WAGNSONNER**

Täysistunnon päätös	24.1.2019
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	”ulkosuhteet”
Hyväksyminen jaostossa	28.11.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	11.12.2019
Täysistunnon nro	548
Äänestystulos	136/23/12
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset*Päätelmät*

1.1 ETSK kannattaa varauksetta ihmisoikeuksia, jotka ovat yleismaailmallisia ja luovuttamattomia, jakamattomia, toisistaan riippuvaisia, toisiinsa liittyviä ja siten välttämätön pohja kaikelle yhteiskunnalliselle osallistumiselle. Ihmisoikeudet ovat Euroopan vaurauden ja rauhanomaisen elämän perusta. ETSK korostaa, että kaikkien sosiaalisten ja poliittisten ihmisoikeuksien tulisi taata arvokas elämä kaikille ihmisille ja että niiden rikkominen ei saa johtaa perusteettomiin voittoihin.

1.2 Ihmisoikeuksien rikkomuksia voidaan ehkäistä paremmin, kun on olemassa kansainvälisesti sovittuja sitovia normeja, joita valtioiden on tarkoitus soveltaa ja suojella. ETSK pitää tervetulleena sen myöntämistä, että valtioiden velvollisuutena on suojella, edistää ja noudattaa ihmisoikeuksia ja että yritysten on kunnioitettava näitä oikeuksia.

1.3 ETSK on tyytyväinen siihen, että nykyisessä luonnoksessa on otettu huomioon EU:n ehdottamia asiakysymyksiä. Näitä ovat muun muassa suositukset, että soveltamisala kattaisi kaikki yritykset ja että käsitteet olisivat paremmin linjassa yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien YK:n ohjaavien periaatteiden (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights, UNGP) kanssa. Sääntöjen tulee perustua johdonmukaisesti olemassa oleviin huolellisuusvelvoitejärjestelmiin (due diligence), erityisesti yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeviin YK:n ohjaaviin periaatteisiin, jotta voidaan helpottaa niiden täytäntöönpanoa ja välttää päällekkäisyyksiä.

1.4 Kun EU:n suosituksiin perustuva sopimusluonnos kattaa nyt kaiken liiketoiminnan yleisesti yrityksen koosta riippumatta, ETSK kannustaa EU:ta ja jäsenvaltioita toteuttamaan toimenpiteitä yritysten tukemiseksi ihmisoikeusvelvoitteidensa täyttämiseksi. Nämä velvoitteet voisivat perustua niiden nykyisiin vapaaehtoisiiin yritysvastuusitoumuksiin erityisesti kansainvälisessä toiminnassa. ETSK myöntää, että sopimuksen mukaisten toimenpiteiden toteuttaminen on vaikeaa pk-yrityksille, ja kehottaa EU:ta ja jäsenvaltioita tukemaan voimakkaasti pk-yrityksiä ja helpottamaan käytännön puitteita, jotta voidaan varmistaa, että ne noudattavat ihmisoikeuksia toiminnassaan.

1.5 ETSK korostaa, että ei-sitovat ja sitovat toimet eivät sulje toisiaan pois, vaan niiden tulee täydentää toisiaan.

1.6 OECD:n monikansallisille yrityksille antamien toimintaohjeiden ja yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien YK:n ohjaavien periaatteiden raportointistandardien tapaiset järjestelmät osoittavat, että jo nykyisin on olemassa käytännön keinoja asettaa yrityksille tiukkoja käyttäytymissääntöjä ihmisoikeuksien alalla. Yrityksille, jotka ovat jo sitoutuneet noudattamaan näitä sääntöjä, ei pitäisi aiheutua lisärasitteita. Päällekkäisyyksien välttämiseksi täytäntöönpanomekanismiin suunnitellussa valinnaisessa pöytäkirjassa tulee ottaa huomioon OECD:n kansallisten yhteyspisteiden järjestelmä, jota olisi mukautettava sitovien sääntöjen tukemiseksi, ja mahdolliset muut kansalliset ihmisoikeusinstituutiot.

1.7 Vaikka erityisesti Euroopassa on tapahtunut paljon myönteistä kehitystä ihmisoikeuksien noudattamista liike-elämässä koskevilla ei-sitovilla suuntaviivoilla (esim. yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevat YK:n ohjaavat periaatteet ja OECD:n monikansallisille yrityksille antamat toimintaohjeet), sitova sopimus on tärkeä niille yrityksille, jotka eivät vielä ota vastuutaan vakavasti. Näin voitaisiin varmistaa maailmanlaajuisesti yhdenmukaiset ihmisoikeusnormit, tuomiovalta, sovellettava laki sekä oikeudenmukainen ja todellinen oikeussuojan saatavuus yritystoimintaan kytkeytyvien ihmisoikeusrikkomusten uhreille. Tämä auttaa myös luomaan yrityksille tasapuoliset toimintaedellytykset, saamaan aikaan oikeusvarmuutta ja tekemään maailmanlaajuisesta kilpailusta entistä reilumpaa.

1.8 ETSK suosittaa, että tuomiovallan tulisi olla yhdellä oikeuspaikalla (forum)⁽¹⁾, joka vastaisi oikeudenmukaisesta oikeuskäsittelystä, erityisesti silloin, kun on epäselvää, onko vastuu mahdollisesti emoyhtiöllä, jollain sen tytäryhtiöistä vai tavarantoimittajalla, vaikka yritykset sijaitsisivat eri maissa. ETSK korostaa, että oikeuspaikkakeinottelu voidaan estää keskinäisen oikeusavun tiukalla sääntelyllä.

1.9 ETSK katsoo, että avoimen hallitustenvälisen työryhmän työskentelyä on jatkettava. ETSK onkin valmis antamaan panoksensa järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan äänenä. ETSK toteaa, että työmarkkinaosapuolten vuoropuhelu, työmarkkinaosapuolet ja kansalaisyhteiskunnan organisaatiot edistävät osaltaan merkittävästi ihmisoikeuksien kunnioittamista.

Suosituksset

1.10 Jotta voidaan edistää ja tukea ihmisoikeuksia ja luoda yrityksille tasapuoliset toimintaedellytykset yhtenäisten ja tiukkojen maailmanlaajusten normien pohjalta, ETSK kehottaa Euroopan unionin toimielimiä, erityisesti Euroopan komissiota ja Eurooppa-neuvostoa sekä jäsenvaltioita tukemaan käynnissä olevaa sopimusprosessia ja osallistumaan rakentavasti neuvotteluihin.

1.11 Nykyisessä luonnoksessa on paljon parantamisen varaa, ja puutteet tulee korjata. Euroopan komissio tarvitsee selkeän mandaatin voidakseen koordinoita tarvittavat unionin toimet.

1.12 ETSK suosittaa myös antamaan määräyksiä, jotka mahdollistavat joustavuuden yhtäältä pk-yrityksiin sovellettavien oikeasuhtaisten, muttei liian rasittavien sääntöjen ja toisaalta suuririskisiin yrityksiin sovellettavien tiukempien sääntöjen välillä. EU:n tulee lisäksi tarjota erityisiä tukivälineitä, joilla pk-yrityksiä autetaan selviytymään sopimuksen tuomista haasteista (esim. virasto, vertaisoppimisen tukeminen).

1.13 ETSK antaa täyden tukensa Euroopan parlamentin hyväksymille päätöslauselmille⁽²⁾ ja etenkin kehoitukselle sitoutua kaikilta osin sitovan välineen kehittämiseen ja kiinnittää erityisesti huomiota kansainvälisen valitus- ja seurantamekanismin tarpeeseen. ETSK toteaa, että on olemassa kansainvälisiä järjestelmiä, kuten ILO:ssa sovellettava valitusmenettely, jotka voivat toimia mallina kunnianhimoisemmalle kansainväliselle täytäntöönpanon valvonnalle, sillä sitovat säännöt eivät ole tehokkaita ilman valtioiden vahvaa sitoutumista ja täytäntöönpanomekanismeja.

1.14 On laadittava kansallisia toimintasuunnitelmia ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen toteuttamista varten siellä, missä niitä ei vielä ole, ja tarvitaan myös unionin toimintasuunnitelma. Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan on voitava osallistua toimintasuunnitelmien kehittämiseen, täytäntöönpanoon ja noudattamisen valvontaan.

1.15 ETSK suosittaa, että Euroopan komissio tutkisi mahdollisuutta perustaa ”EU:n julkinen luokituslaitos” ihmisoikeuksille yritystoiminnassa.

⁽¹⁾ Forum – The place or country in which a case is being heard, Oxford Dictionary of law (7. painos).

⁽²⁾ Mm. 4. lokakuuta 2018 annettu EP:n päätöslauselma (2018/2763(RSP)).

1.16 ETSK suositaa luomaan vahvan kansainvälisen seuranta- ja täytäntöönpanomekanismin, joka antaa mahdollisuuden tehdä valituksia kansainväliselle komitealle. Lisäksi tarvitaan riippumaton YK:n toimihenkilö (oikeusasiamies), joka tutkii ja tukee tarvittaessa ihmisoikeusrikkomusten uhrien vaateita ja seuraa itsenäisesti väitetyjä rikkomuksia saattaakseen ne komitean tietoon.

1.17 Luonnoksessa ihmisoikeudet määritellään hyvin laajasti. Sopimusluonnoksen johdanto-osassa tulee viitata ILO:n kolmikantaiseen periaatejulistukseen, joka koskee monikansallisia yrityksiä ja sosiaalipolitiikkaa, ja kestävän kehityksen tavoitteisiin, sillä ne ovat oleellisia sen tulkinnan kannalta. Ihmisoikeuksiin – kuten oikeus terveelliseen ympäristöön, koulutukseen ja tietosuojaan – on viitattava selkeämmin, ja ne on sisällytettävä yksiselitteisemmin sopimuksen soveltamisalaan.

1.18 Luonnoksessa mainitaan jo toimivaltaisen tuomioistuimen valinta, mutta määräystä on vielä kehitettävä. ETSK katsoo, että kun yritys on liiketoiminnallaan mukana kansainvälisissä toimitusketjuissa, on varmistettava, että oikeudenkäyttövalta on sen kotivaltion tuomioistuimella. On myös tehtävä selväksi, että paikalliset tytäryhtiöt ja toimittajat voidaan haastaa oikeuteen tai ainakin liittää kanteisiin emoyhtiön tai vastaanottavan yhtiön kotivaltiossa.

1.19 ETSK toteaa, että todistajilla ja väärinkäytösten paljastajilla on tärkeä merkitys. Se on tyytyväinen nykyiseen luonnostekstiin sisältyviin suojamääräyksiin. Alalla toimivia kansalaisjärjestöjä on tuettava.

1.20 ETSK suositaa selventämään huolellisuusvelvoitteen ja vastuun välistä vuorovaikutusta. Olisi muun muassa annettava selkeät, käytännön määräykset, jotta voitaisiin varmistaa, että huolellisuusvelvoitteeseen sisältyy toimitusketjujen jatkuva seuranta ja sen laiminlyöntiin vastuu. Lisäselvennyksen on perustuttava yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevissa YK:n ohjaavissa periaatteissa jo kehitettyihin käsitteisiin.

1.21 ETSK katsoo, että vakavien laiminlyöntitapausten tulee kuulua rikosoikeudellisen vastuun piiriin. Vähemmän vakavien rikosten, kuten säännöllisen raportoinnin velvoitteen laiminlyönnin, tulee kuulua hallinto-oikeudellisen vastuun piiriin.

1.22 Luonnokseen sisältyy määräys todistustaakan kääntämisestä siviilioikeudellisen vastuun tapauksissa. Määräystä tulee selventää, jotta voidaan varmistaa yhdenmukainen soveltaminen kaikilla oikeudenkäyttöalueilla ja se, että uhrit voivat luottaa määräyksen soveltamiseen tarvittaessa.

1.23 Kauppa- ja investointisopimuksissa tulee tehdä selväksi, että yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevan sopimuksen täytäntöönpanotoimet ovat perusteltuja eikä niitä voi kiertää sijoitusriitojen ratkaisujärjestelmällä⁽³⁾.

1.24 Luonnos antaa tällä hetkellä mahdollisuuden käyttää riitojenratkaisujärjestelmää. Tätä on harkittava uudelleen, jotta voidaan varmistaa parempi yhdenmukaisuus olemassa olevien puitteiden kanssa, sillä riitojenratkaisujärjestelmän käsittävän yhdeksän keskeisen ihmisoikeussopimuksen puitteisiin sisältyy opt-out-mahdollisuus.

1.25 ETSK on tyytyväinen siihen, että nykyisessä luonnostekstissä käsitellään keskinäiseen avunantoon liittyviä kysymyksiä. Oikeudenkäyntikuluja koskevat määräykset ovat kuitenkin muuttuneet merkittävästi. Uhrien ei pidä joutua vastaamaan oikeudenkäyntikuluista paitsi perusteettomien oikeudenkäyntien tapauksessa.

1.26 ETSK kannattaa yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevaa oikeudellisesti sitovaa välinettä, mutta kannustaa voimakkaasti tekemään tiivistä yhteistyötä työmarkkinaosapuolien ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa.

2. Tausta

2.1 Kestävän kehityksen tavoitteilla tähdätään eri tavoin työelämän suhteiden parantamiseen, vastuulliseen tuotantoon ja kulutukseen ja vahvoihin ihmisoikeussitoumuksiin. Sitova sopimus voisi tukea näitä pyrkimyksiä merkittäväällä tavalla ja luoda kansainvälisen vastuukehyksen.

⁽³⁾ EUVL C 110, 22.3.2019, s. 145

2.2 Yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeviin kansainvälisiin toimintaohjeisiin kuuluvat YK:n ohjaavat periaatteet ja YK:n Global Compact sekä OECD:n laatimat toimintaohjeet, jotka luovat monikansallisille yrityksille puitteet yritysten yhteiskuntavastuun strategioita ja lainsäädännön täytäntöönpanoa varten tarjoamalla rakenteen sopimuksille yritysten toimiessa ulkomailla ja käyttäessä globaaleja toimitusketjuja. OECD tarjoaa myös ohjeasiakirjoja useille eri aloille. Niiden vaikutus huolellisuusvelvoitteen soveltamiseen toimitusketjuissa (*) osoittaa, että on mahdollista hallita riskejä ja soveltaa tiukkoja vaatimuksia ihmisoikeusrikkomusten alalla.

2.3 Ihmisoikeuksien rikkominen vaikuttaa ihmisten elämään, heidän yhteisöihinsä, ympäristöönsä ja omaisuuteensa. ETSK onkin suhtautunut myönteisesti tällaisiin aloitteisiin (5) ja korostaa, että kansalaisyhteiskunnan ja ammattijärjestöjen osallistuminen huolellisuusvelvoitetta koskeviin menettelyihin on tärkeää. Vastuullisesta liiketoiminnasta on tullut tärkeä kysymys yrityksille. Kansalaisyhteiskunta ja ammattijärjestöt näkevät, että yritykset pyrkivät laajentamaan ihmisoikeuksien ja paremman liiketoiminnan käytännön toteuttamista. Sopimuksesta parhaillaan käytävissä keskusteluissa liike-elämän edustajat korostavat sitä, että on tärkeää, että maailmanlaajuisia ihmisoikeuksia sovelletaan kaikkiin työntekijöihin ja että ILO:n työterveys- ja -turvallisuusnormit ja -säännöt pannaan tehokkaasti täytäntöön. Yritysten yhteiskuntavastuuta koskevat raportit eivät ole markkinointivälineitä, vaan keino osoittaa vastuun kantaminen. ETSK kannustaa jäsenvaltioita ryhtymään tehokkaisiin toimenpiteisiin ihmisoikeuspolitiikkojensa täytäntöönpanemiseksi ja yritysten tukemiseksi niiden vapaaehtoisissa yritys vastuusitoumuksissa, erityisesti kansainvälisissä toiminnoissa.

2.4 Vapaaehtoiset toimenpiteet eivät kuitenkaan voi estää kaikkia oikeuksien loukkauksia (6). Sitovilla toimenpiteillä, joihin liittyy asianmukaisia seuraamuksia, voitaisiin varmistaa, että oikeudellisia vähimmäisvaatimuksia noudattavat myös ne yritykset, jotka eivät ota moraalista vastuutaan yhtä vakavasti kuin yritykset, jotka noudattavat korkeita ihmisoikeusstandardeja esimerkiksi yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien YK:n ohjaavien periaatteiden pohjalta. Sitovat säännöt tulee laatia niin, että ne ovat johdonmukaiset olemassa olevien huolellisuusvelvoitejärjestelmien, erityisesti yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien YK:n ohjaavien periaatteiden kanssa, jotta voidaan helpottaa niiden täytäntöönpanoa ja välttää päällekkäisyyksiä. Vapaaehtoiset ja sitovat toimet eivät sulje toisiaan pois, vaan täydentävät toisiaan.

2.5 ETSK toteaa, että suurin osa yrityksistä erityisesti EU:ssa on sitoutunut ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. ILO:n tilastojen mukaan pakkotyö tuottaa kuitenkin vuosittain maailmanlaajuisesti voittoa 43 miljardia Yhdysvaltain dollaria rakennus-, valmistus- ja kaivosteollisuudessa ja yleishyödyllisten palvelujen ja maatalouden alalla yrityksille, jotka eivät ole sitoutuneet riittävästi ihmisoikeuksien toteutumiseen arvoketjussaan.

2.6 Ammattimaiset sijoittajat ja ihmisoikeusalan kansalaisjärjestöt ovat luoneet ihmisoikeuksien vertailuarviointijärjestelmän yrityksiä varten (Corporate Human Rights Benchmark) (7). Vertailuanalyysi on suunniteltu välineeksi sijoittajille, ja sen on tarkoitus auttaa sijoittajia tunnistamaan vastuulliset yritykset. Näin ollen yritysten edun mukaista olisi suoriutua hyvin vertailussa. Analyysi osoittaa, että yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien YK:n ohjaavien periaatteiden toteuttaminen on alhaisella tasolla useissa arvioituissa yrityksissä. Merkillepantavaa on erityisesti se, että sellaiset maailmanlaajuisesti toimivat yritykset kuin McDonald's ja Starbucks, jotka ovat erityisen aktiivisia Euroopassa, ovat alhaisella sijalla yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien YK:n ohjaavien periaatteiden toteuttamisessa. Kansainväliset ja Euroopan ulkopuoliset yritykset ovat kerta toisensa jälkeen edullisemmassa asemassa suhteessa eurooppalaisiin yrityksiin, jotka ovat sitoutuneet ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Yli 40 prosenttia analysoiduista yrityksistä ei saa lainkaan pisteitä ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen noudattamisesta, ja kaksi kolmasosaa analysoiduista yrityksistä saa tulokseksi alle 30 prosenttia yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien YK:n ohjaavien periaatteiden noudattamisessa. Näihin kuuluu myös eurooppalaisia yrityksiä.

2.7 Vaikka valtaosa yrityksistä katsoo olevansa sitoutuneita ihmisoikeuksiin, ihmisoikeuksien rikkomuksia tapahtuu liike-elämässä yhä uudelleen ja uudelleen. Sitova sopimus takaisi uhreille maailmanlaajuisesti yhdenmukaiset ihmisoikeusnormit, sovellettavan lain sekä oikeudenmukaiset mahdollisuudet kääntyä viranomaisten ja tuomioistuinten puoleen. Se auttaisi myös luomaan yrityksille tasapuoliset toimintaedellytykset, saamaan aikaan oikeusvarmuutta ja tekemään maailmanlaajuisesta kilpailusta entistä reilumpaa.

(*) <http://www.oecd.org/daf/inv/mne/oecd-portal-for-supply-chain-risk-information.htm>

(5) EUVL C 303, 19.8.2016, s. 17

(6) Tuoreita esimerkkejä ovat muun muassa seuraavat: pähkinänpöimijät Turkissa, <https://www.nytimes.com/2019/04/29/business/syrian-refugees-turkey-hazelnut-farms.html>; lapsityövoiman käyttö hautakivien valmistuksessa, <https://kurier.at/politik/ausland/blutige-grabsteine-was-friedhofe-mit-kinderarbeit-zu-tun-haben/400477447>; mineraalien louhinta sähköautojen akkuja varten, <https://www.dw.com/de/kinderarbeit-f%C3%BCr-elektro-autos/a-40151803>.

(7) <https://www.corporatebenchmark.org/>

2.8 EU edistää ja levittää ihmisoikeuksia ulkopoliitikassaan. Konfliktialueiden mineraaleja koskeva EU:n asetus, muiden kuin taloudellisten tietojen julkistamista koskeva direktiivi ja puutavara-asetus ovat esimerkkejä, joissa ihmisoikeuksia koskevaa huolellisuusvelvoitetta on vahvistettu. Vapaakauppasopimusten lausekkeisiin sisältyy sitoumuksia näiden oikeuksien suojaamiseksi. Eräät EU:n jäsenvaltiot – etupäässä Ranska, mutta myös Yhdistynyt kuningaskunta ja Alankomaat – ovat hyväksyneet lainsäädäntöä, jolla vahvistetaan yritysten vastuuvollisuutta ja luodaan tiukemmat puitteet ihmisoikeuksia koskevalle huolellisuusvelvoitteelle. Euroopan unionin perusoikeusvirasto on analysoinut yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevaa toimivaltaa Euroopassa ja katsoo, että sekä EU:n toimivallalle että jäsenvaltioiden toimivallalle on vankat perusteet⁽⁸⁾. Se suosittaakin avointa koordinoitimenetelmää. Toimivaltakysymykset on selvitettävä ennen yleissopimuksen virallista ratifiointia. Periaatteessa on kuitenkin oletettava, että toimivalta jaetaan. Yritysten perusoikeusrikkomistapauksia käsitellään välillisesti hallinto-, siviili- tai rikosoikeuden pohjalta. Nämä oikeusmenettelyt herättävät kansainväliseen yksityisoikeuteen ja kansainväliseen (yrityksiin sovellettavaan) rikosoikeuteen liittyviä kysymyksiä; kyseisiä aloja on yhdenmukaistettu EU:ssa jossain määrin.

2.9 Euroopan parlamentti on antanut aiheesta useita päätöslauselmia ja tukenut voimakkaasti aktiivista osallistumista neuvotteluihin sitovasta oikeudellisesta välineestä. Euroopan parlamentti on myös teettänyt tutkimuksen yritysten kolmansissa maissa tekemien ihmisoikeusrikkomusten uhrien mahdollisuudesta käyttää oikeussuojakeinoja⁽⁹⁾. Siinä esitetään konkreettisia suosituksia EU:n toimielimille tällaisten oikeussuojakeinojen saatavuuden parantamiseksi.

2.10 Neuvosto on pyytänyt Euroopan unionin perusoikeusvirastolta lausunnon yritystoiminnan ja ihmisoikeuksien alan oikeussuojakeinojen saatavuuden parantamisesta EU:n tasolla. Lausunnossa todetaan, että parantamisen varaa on huomattavasti.

2.11 YK:n ihmisoikeusneuvosto (UNHRC) antoi vuonna 2014 päätöslauselman 26/9, jossa päätettiin perustaa avoin hallitustenvälinen työryhmä laatimaan oikeudellisesti sitova kansainvälinen väline, jolla säännellään kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön puitteissa monikansallisten yhtiöiden ja muiden liikeyritysten toimia. Suuri joukko kehitysmaita kannatti päätöslauselmaa. Nykyinen luonnos esitettiin heinäkuussa 2019.

2.12 EU on osallistunut työryhmään, mutta on sanoutunut irti työryhmän lokakuussa 2018 pitämän kokouksen tuloksista viitaten useisiin seikkoihin. Tärkeimmät näistä ovat sopimuksen soveltaminen kaikkiin yrityksiin eikä vain monikansallisiin yrityksiin, tiiviimpi yhteys yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskeviin YK:n ohjaaviin periaatteisiin ja prosessin suurempi avoimuus. Näyttää siltä, että nykyisessä luonnoksessa on otettu huomioon EU:n ehdottamia asiakysymyksiä. Yhdenmukaistamiseen liittyvien oikeudellisten kysymysten valossa EU:n tulisi osallistua tiiviisti prosessiin virallisina neuvotteluvaltuuksin, jotta se voisi edustaa Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden etuja.

2.13 Osa suurista talouksista, kuten Yhdysvallat, ei osallistu tällä hetkellä aktiivisesti sopimusprosessiin, tai, kuten Kiina, ei näytä olevan vahvasti sitoutunut prosessiin. Sopimuksen soveltamisalan laajuus auttaa edistämään vastuullista yritystoimintaa myös näiden suurten talousmaiden yrityksissä. Vaikka ne eivät ratifioisi sopimusta, ne olisivat sitovan sopimuksen nojalla potentiaalisesti vastuuvollisia Euroopassa toimiessaan unionin sisämarkkinoilla. Kyseisten maiden olisi noudatettava tiukempia sääntöjä ihmisoikeuksia koskevan huolellisuusvelvoitteen alalla, jos ne tahtovat jatkossa hyötyä Euroopan markkinoista.

3. Yleistä

3.1 ETSK kannattaa varauksetta ihmisoikeuksia, jotka ovat yleismaailmallisia ja luovuttamattomia, jakamattomia, toisistaan riippuvaisia, toisiinsa liittyviä ja siten välttämätön pohja kaikelle yhteiskunnalliselle osallistumiselle oli sitten kyse politiikasta, kansainvälisestä yhteistyöstä, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelusta, taloudesta tai liiketoiminnasta. Ihmis-oikeudet ovat olleet Euroopan vaurauden ja mantereemme rauhanomaisen elämän perusta. Ihmis-oikeudet ja Euroopan hyvinvointiyhteiskuntamalli, johon kuuluu kaikkien saatavilla oleva koulutus, ovat lisäksi varmistaneet talouskehityksen ja aineellisen hyvinvoinnin. ETSK korostaa, että kaikkien sosiaalisten ja poliittisten ihmisoikeuksien tulisi taata arvokas elämä kaikille ihmisille maailmassa ja että niiden rikkominen ei saa johtaa perusteettomiin voittoihin.

⁽⁸⁾ Euroopan unionin perusoikeusviraston lausunto yritystoiminnan ja ihmisoikeuksien alan oikeussuojakeinojen saatavuuden parantamisesta EU:n tasolla, s. 62.

⁽⁹⁾ EP/EXPO/B/DROI/FWC/2013-08/Lot4/07, helmikuu 2019 – PE 603.475.

3.2 ETSK katsoo, että ihmisoikeusloukkausten ennaltaehkäisemisen tulisi olla sitovan sopimuksen tärkein tavoite. Kun liiketoiminnalle on kansainvälisesti sovitut sitovat vähimmäisvaatimukset, yritykset tarvitsevat vieläkin enemmän tukea ja ohjausta täytäntöönpanotoimissa ja EU:n ja jäsenvaltioiden on otettava niille kuuluva vastuu sen varmistamisessa, ettei vastuullinen yritystoiminta johda epäreiluun kilpailuun.

3.3 ETSK antaa täyden tukensa Euroopan parlamentin hyväksymille päätöslauselmille ja toistaa sen kehotuksen sitoutua kaikilta osin Genevessä käynnissä olevaan prosessiin sitovan välineen kehittämiseksi ja osallistua siihen aktiivisesti. Komitea on myös samaa mieltä valitusmekanismin tarpeesta. Euroopan komission olisi reagoitava näihin päätöslauselmiin ja osoitettava vahvaa sitoutumista.

3.4 ETSK on Euroopan parlamentin kanssa samaa mieltä myös sitovan sopimuksen tarpeellisesta sisällöstä:

- perustana yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien YK:n ohjaavien periaatteiden kehys
- monikansallisten yhtiöiden ja muiden liikeyritysten, **myös niiden tytäryritysten pakollisten huolellisuusvelvoitteiden** määrittelmä
- valtioiden **ekstraterritoriaalisten ihmisoikeusvelvoitteiden tunnustaminen** ja sääntelytoimenpiteiden hyväksyminen tätä varten
- **yritysten rikosoikeudellisen vastuun tunnustaminen**
- **valtioiden väliset koordinointi- ja yhteistyömekanismit rajatylittävien tapausten tutkinta-, syyte- ja täytäntöönpanotoimia varten**
- **kansainvälisten oikeudellisten ja muiden valvonta- ja täytäntöönpanomekanismien luominen.**

3.5 ETSK tukee myös Euroopan parlamentin näkemystä siitä, että jos kantajat voivat valita oikeudenkäyttöalueen, valtioilla on kannustin ottaa käyttöön tiukat säännöt ja oikeudenmukaiset oikeusjärjestelmät pitääkseen nämä tapaukset omassa oikeudenkäyttövallassaan. Täytäntöönpanomekanismeissa olisi kuitenkin varmistettava, että on valtioiden edun mukaista säätää yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevista pakollisista huolellisuusvelvoitteista. On olemassa kansainvälisiä järjestelmiä, kuten ILO:ssa sovellettava valitusmenettely, jotka voivat toimia mallina kunnianhimoisemmalle kansainväliselle täytäntöönpanon valvonnalle.

3.6 Sitovien sääntöjen ei pidä johtaa tilanteeseen, jossa vastuullisen liiketoiminnan periaatteita noudattavat yritykset ovat perusteettomien oikeudenkäyntien kohteena. Se, missä määrin sitova säädös tekee yrityksistä vastuullisia rikkomistapauksissa, on määriteltävä selkeästi. Oikeuksien rikkomuksia voidaan näin ehkäistä paremmin, kun on olemassa kansainvälisesti sovitut sitovia normeja, joita valtiot soveltavat ja suojelevat. Tämä näkyy luonnostekstin lähestymistavassa, jossa ei aseteta yrityksille suoria velvollisuuksia, vaan velvoitetaan valtiot panemaan täytäntöön sovitut normit omien oikeusjärjestelmiensä mukaisesti.

3.7 Edellä mainitussa Euroopan parlamentin tutkimuksessa ja Euroopan unionin perusoikeusviraston lausunnossa tarkastellaan erityisiä kysymyksiä, jotka tulevat säännöllisesti esille, kun ihmiset yrittävät vedota yritysten, niiden tytäryhtiöiden tai niiden toimitusketjujen ihmisoikeusrikkomuksiin Euroopan tuomioistuimissa.

3.7.1 Euroopan **tuomioistuinten toimivalta** rajoittuu yleensä eurooppalaisiin vastaajiin. Tämä tarkoittaa, että Eurooppaan sijoittunut yritys voidaan haastaa oikeuteen eurooppalaisessa tuomioistuimessa, mutta sen tytäryhtiöitä, jotka ovat sijoittuneet maahan, jossa vahinko on tapahtunut, ei puolestaan yleensä voida. Toimitusketjun hankkijat ja välittäjät ovat vielä kauempana kyseessä olevasta eurooppalaisesta yrityksestä. ETSK toteaa, että yrityksiin kytkeytyvien ihmisoikeusrikkomusten uhreille on taattava ihmisoikeutena mahdollisuus oikeudenmukaisiin oikeudenkäynteihin ja mahdollisuus kääntyä tuomioistuinten ja viranomaisten puoleen. Varsinkin silloin, kun on epäselvää, onko vastuu mahdollisesti emoyhtiöllä, jollain sen tytäryhtiöistä vai tavarantoimittajalla, tuomiovallan tulee olla yhdellä oikeuspaikalla, joka vastaa oikeudenmukaisesta oikeuskäsittelystä.

3.7.2 Euroopan parlamentin tutkimuksessa esitellään myös sovittelumenettelyjä, joita uhrit voivat käyttää vaatimustensa esittämiseksi. ETSK pitää OECD:n, yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien YK:n ohjaavien periaatteiden ja Global Compact -aloitteen tunnetuksi tekemiä arvokkaita vapaaehtoisia sovittelumenettelyjä erittäin tervetulleina, mutta huomauttaa, että nämä menettelyt eivät ratkaise kysymystä sellaisten yritysten tekemistä ihmisoikeusrikkomuksista, jotka eivät sovelta yritysten yhteiskuntavastuun ihmisoikeusnäkökohtia. Tästä syystä myös viralliset syytetoimet ovat tarpeen.

3.7.3 Kantajien on usein käytännön syistä vaikea kerätä **todisteita**. Tapauksiin liittyy usein suuri määrä ihmisiä ja kieliesteitä. Vaikka uhrien on usein helppo osoittaa, että paikallinen yritys on eurooppalaisen yrityksen tytäryhtiö tai toimittaja, on hyvin vaikea osoittaa määräysvallan laajuus. Kun tuomiovallan voidaan todeta olevan eurooppalaisella tuomioistuimella, **menettelyn kustannukset** voivat olla äärimmäisen suuret myös silloin, kun rikkomusten uhrit voittavat. Kansainvälisessä oikeudellisessa yhteistyössä on paljon parantamisen varaa. ETSK on tyytyväinen siihen, että nykyisessä luonnostekstissä käsitellään keskinäiseen avunantoon liittyviä kysymyksiä, mutta katsoo, että uhrien ei pidä joutua vastaamaan oikeudenkäyntikuluista paitsi perusteettomien oikeudenkäyntien tapauksessa.

3.8 Kun EU:n jäsenvaltiot alkavat soveltaa erikseen tiukempia pakollisia **huolellisuusvelvoitejärjestelyjä**, tämä johtaa eroihin näissä vaatimuksissa EU:n sisällä. EU:n ulkopuolisten yritysten ei tule ohittaa kilpailussa yrityksiä, jotka sijaitsevat EU:n jäsenvaltioissa, joissa huolellisuusvelvoitteet ovat tiukempia. ETSK toteaa, että yrityksillä tulee olla tasapuoliset toimintaedellytykset, oikeusvarmuus ja selkeät vastuut.

3.9 ETSK katsookin, että EU:n edustajien aktiivinen sitoutuminen ja osallistuminen tulevaan prosessiin on ratkaisevan tärkeää. Se, että EU ja sen jäsenvaltiot eivät osallistu aktiivisesti mahdollisesti merkittävällä tavalla kansainväliseen kauppajärjestelmään vaikuttavan ihmisoikeussopimuksen laatimiseen, ei voi olla niiden edun mukaista⁽¹⁰⁾. Nykyisessä luonnoksessa on paljon parantamisen varaa, ja puutteet tulee korjata. Unionin toimielinten ja jäsenvaltioiden on toimittava aktiivisesti, ja Euroopan komissio tarvitsee selkeän mandaatin voidakseen koordinoida unionin toimia.

3.10 Koska jäsenvaltioiden ja EU:n on pantava sopimus täytäntöön ja valvottava sen noudattamista, niissä jäsenvaltioissa, joissa näin ei ole vielä tehty, on laadittava kansalliset toimintasuunnitelmat siitä, miten ihmisoikeuksia koskeva huolellisuusvelvoite toteutetaan. On myös laadittava eurooppalainen toimintasuunnitelma, jotta voidaan varmistaa, että kaikki Euroopan hallinnon tasot osallistuvat toimivaltansa mukaisesti. Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan on voitava osallistua toimintasuunnitelmien kehittämiseen, täytäntöönpanoon ja noudattamisen valvontaan.

3.11 Euroopan komission pitää tutkia mahdollisuutta perustaa liike-elämäyhteyksien ihmisoikeuksia varten ”EU:n julkinen luokituslaitos” ja kehittää järjestelmä, jonka pohjalta tarkastusyritykset voidaan sertifioida ja niitä voidaan valvoa säännöllisesti (kriteerit, seuranta). Tällainen laitos voisi tukea yrityksiä (erityisesti pk-yrityksiä) pyrkien määrittelemään ja parantamaan niiden ihmisoikeustietoisuutta, millä olisi myönteinen vaikutus yrityksiin vastuukysymyksissä. Tätä asiaa voitaisiin käsitellä erillisessä lausunnossa.

3.12 Vastuusta ihmisoikeuksien alalla pitäisi tulla pakollinen aihe talous- ja liike-elämän opinnoissa ja muissa asiaan liittyvissä opinnoissa, ja EU:n koulutusohjelmissä voitaisiin tukea tätä painotusta.

4. Erityistä

4.1 Sopimusta laatii ihmisoikeusyleissopimusten täytäntöönpanosta vastaava UNHRC:n työryhmä. Koska sopimuksen varsinaisena kohderyhmänä ovat valtiot eivätkä yksittäiset toimijat (kuten yritykset tai rikkomuksen uhrina olevat henkilöt), tällaisen työryhmän perustaminen UNHRC:n yhteyteen on järkevää, ja muut organisaatiot, kuten ILO ja WTO, on helppo ottaa mukaan. ETSK katsoo, että monikansallisia yhtiöitä ja muita liikeyrityksiä ihmisoikeuksien kannalta käsittelevän avoimen hallitustenvälisen työryhmän (OEIGWG) työskentelyä on jatkettava.

4.2 Työryhmän mandaatissa keskitytään valtioiden rajat ylittäviin tilanteisiin. Elinkeinoelämän järjestöt ja ammattijärjestöt ovat vaatineet laajempaa soveltamisalaa, joka kattaisi kaikki yritykset (esim. valtion omistamat yritykset ja kotimaiset yritykset). ETSK on tyytyväinen siihen, että tarkistetussa luonnostekstissä nämä vaatimukset on otettu periaatteessa huomioon. Luonnosta on kuitenkin vielä selkiytettävä. ETSK kehottaakin EU:n toimielimiä osallistumaan tähän aktiivisesti.

⁽¹⁰⁾ ETSK otti esiin YK:n sitovan sopimuksen merkityksen lausunnossa EUVL C 110, 22.3.2019, s. 145, kohta 2.19.

4.3 Tarvitaan vahva kansainvälinen seuranta- ja täytäntöönpanomekanismi, joka antaa yksilöille mahdollisuuden tehdä valituksia kansainväliselle komitealle. Lisäksi tarvitaan riippumaton YK:n toimihenkilö (oikeusasiamies), joka tutkii ja tukee tarvittaessa ihmisoikeusrikkomusten uhrien vaateita ja seuraa itsenäisesti väitetyjä rikkomuksia saattaakseen ne komitean tietoon.

4.4 Luonnoksessa ihmisoikeudet määritellään hyvin laajasti. ETSK on tyytyväinen siihen, että johdanto-osaan on sisällytetty ILO:n yleissopimus nro 190. Kuitenkin myös ILO:n kolmikantaisessa periaatejulistuksessa, joka koskee monikansallisia yrityksiä ja sosiaalipolitiikkaa, on kattava luettelo monikansallisia yrityksiä ja työelämää koskevista julistuksista ja oikeuksista, ja siinä mainitaan erikseen yleissopimukset ja suositukset, jotka koskevat työterveyttä ja -turvallisuutta. Ihmisoikeuksien viimeaikainen kehitys on myös tuonut korostetummin esille oikeuden terveelliseen ympäristöön ja tietosuojaan, ja tämä on otettava huomioon. Edellä mainitut asiakirjat ja oikeudet kuuluvat ihmisoikeuksien perussäännöstöön, jota sovelletaan maailmanlaajuisesti ja joka tulee ottaa huomioon sopimuksen soveltamisalassa. ETSK pitää tervetulleena sitä, että ihmisoikeusrikkomusten sukupuoliulottuvuus, joka jätetään usein huomioimatta, on vahvasti mukana ennaltaehkäisyä koskevassa sitovan sopimuksen osassa.

4.5 Luonnokseen sisältyy jo periaatteessa mahdollisuus toimivaltaisen tuomioistuimen valintaan. Tätä on vielä tarkennettava. Kun yritys on liiketoiminnallaan mukana kansainvälisissä toimitusketjuissa (kun se saa esimerkiksi tavaroita tai resursseja), on varmistettava, että oikeudenkäyttövalta on sen kotivaltion tuomioistuimella. On myös tehtävä selväksi, että paikalliset tytäryhtiöt ja toimittajat voidaan haastaa oikeuteen tai ainakin liittää kanteisiin emoyhtiön tai vastaanottavan yhtiön kotivaltiossa.

4.6 Huolellisuusveloitteen ja vastuun välistä vuorovaikutusta on selvennettävä. On muun muassa annettava selkeät, käytännön määräykset, jotta voidaan varmistaa, että huolellisuusveloitteeseen sisältyy toimitusketjujen jatkuva seuranta – eli tarkastusjärjestelmä – ja sen laiminlyöntiin vastuu. Englantilaisessa oikeuskäytännössä emoyhtiöille on kehitetty tytäryhtiöiden tekemien rikkomusten valvontaa koskeva standardi⁽¹⁾, jota voitaisiin käyttää pohjana selkeämmälle määräykselle vastuusta erityisesti tytäryhtiöiden tapauksessa. Nykyisessä luonnostekstissä keskitytään sopimussuhteisiin, mikä saattaa tehdä vaikeaksi määrittää luotettavasti vastuu globaaleissa arvoketjuissa, sillä liikesuhteilla voi olla eri muotoja näissä ketjuissa. Nykyistä tekstiä on mahdollista parantaa, ja lisäselvennyksen on perustuttava yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevissa YK:n ohjaavissa periaatteissa jo kehitettyihin käsitteisiin, jotka EU:n tulee asettaa etusijalle.

4.7 Kun soveltamisala kattaa nyt kaiken liiketoiminnan eikä vain kansainvälistä toimintaa, on myös annettava määräyksiä, jotka mahdollistavat joustavuuden yhtäältä pk-yrityksiin sovellettavien oikeasuhtaisten, muttei liian rasittavien sääntöjen ja toisaalta suuririskisiin toimintoihin sovellettavien tiukempien sääntöjen välillä. EU:n tulee lisäksi tarjota erityisiä tukivälineitä, joilla pk-yrityksiä autetaan selviytymään sopimuksen tuomista haasteista (esim. virasto, vertaisoppimisen tukeminen).

4.8 ETSK panee merkille keskinäistä oikeusapua ja kansainvälistä yhteistyötä koskevat säännöt nykyisessä luonnoksessa. Näitä tehtäviä voidaan ehkä helpottaa edellä mainitun YK:n oikeusasiamiehen kansainvälisten toimistojen avulla.

4.9 Luonnokseen sisältyy määräys todistustaakan kääntämisestä siviilioikeudellisen vastuun tapauksissa. Määräystä tulee selventää, jotta voidaan varmistaa yhdenmukainen soveltaminen kaikilla oikeudenkäyttöalueilla ja se, että uhrit voivat luottaa määräyksen soveltamiseen tarvittaessa. Tämä tarkoittaisi ainakin sitä, että ihmisoikeusrikkomustapauksissa kantajia vaaditaan vain näyttämään toteen, että rikkojan (kuten tavarantoimittajan tai tytäryhtiön) ja yrityksen (vastaanottaja- tai emoyhtiön) välillä on varma yhteys, ja tämä veloitetaan puolestaan selittämään uskottavasti, että rikkomukset eivät olleet sen hallittavissa. ETSK epäilee, tuoko todistustaakan kääntämisen jättäminen tuomioistuimille – sen sijaan, että se tehtäisiin lainsäädännössä – oikeusvarmuutta ja edistääkö se johdonmukaista soveltamista.

4.10 ETSK toteaa, että todistajilla ja väärinkäytösten paljastajilla on tärkeä merkitys. Se on tyytyväinen nykyiseen luonnostekstiin sisältyviin suojamääräyksiin. Alalla toimivia kansalaisjärjestöjä on tuettava.

4.11 Vakavien laiminlyöntitapausten tulee kuulua rikosoikeudellisen vastuun piiriin. Vähemmän vakavien rikosten, kuten säännöllisen raportoinnin veloitteen laiminlyönnin, tulee kuulua hallinto-oikeudellisen vastuun piiriin.

⁽¹⁾ Ks. alaviite 9, s. 40.

4.12 ETSK on tyytyväinen siihen, että sopimukseen on sisällytetty määräys, joka koskee johdonmukaisuutta muiden kahden- ja monenvälisen sopimusten kanssa. Kauppa- ja investointisopimuksissa tulee kuitenkin tehdä selväksi, että yrityksiä ja ihmisoikeuksia koskevan sopimuksen täytäntöönpanotoimet ovat perusteltuja eikä niitä voi kiertää sijoitusriitojen ratkaisujärjestelmällä.

4.13 Valtioiden tulee voida valvoa sitovan sopimuksen täytäntöönpanoa. On jo menettelyitä, joita voidaan käyttää mallina, kuten ILO:n perussäännön mukaiset valitusmenettelyt, jotka antavat työmarkkinaosapuolille ja valtioille mahdollisuuden tehdä valituksia, jos ILO:n yleissopimuksia ei noudateta. Jos valtiot voivat tehdä valituksia toisistaan, sopimuksen maailmanlaajuisista täytäntöönpanoa voidaan valvoa. Vastuullisilla yrityksillä olisi parempi suoja epäreilua kilpailua vastaan. Myös työmarkkinajärjestöjen ja kansalaisjärjestöjen tulee voida tehdä tällaisia valituksia. Jos tällainen järjestelmä perustetaan riippumattomaksi ILO:n menettelyistä, se ei saa vaikuttaa ILO:n järjestelmään ja sen sääntöihin.

4.14 Luonnos antaa tällä hetkellä mahdollisuuden käyttää riitojenratkaisujärjestelmää. Tätä on harkittava uudelleen, jotta voidaan varmistaa parempi yhdenmukaisuus olemassa olevien puitteiden kanssa, sillä riitojenratkaisujärjestelmän käsittävän yhdeksän keskeisen ihmisoikeussopimuksen puitteisiin sisältyy opt-out-mahdollisuus.

4.15 Tarkistetussa luonnoksessa vanhentumisaikaa ja sovellettavaa lakia koskevia määräyksiä on rajoitettu alustavaan luonnokseen (0-versio) verrattuna. Koska näihin määräyksiin sisältyy tärkeitä prosessuaalisia oikeuksia uhreille, ETSK suosittaa palaamaan alustavan luonnoksen tekstiin.

4.16 Järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan edustajat, erityisesti liike-elämän edustajat, ovat huomauttaneet, että Genevessä käynnissä olevassa sopimusprosessissa asiakirjaluonnokset ovat tulleet saataville myöhään ja niiden julkaiseminen on viivästynyt. Tähän on tehtävä parannus, jotta voidaan mahdollistaa tasapainoinen ja rakentava palaute. Avoimuus on taattava kaikille osallistujille prosessin kaikissa vaiheissa.

4.17 ETSK kannattaa yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevaa oikeudellisesti sitovaa välinettä, mutta kannustaa voimakkaasti tekemään tiivistä yhteistyötä työmarkkinaosapuolien ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kanssa.

Bryssel 11. joulukuuta 2019.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ulkoisen apu, investoinnit ja kauppa taloudellisista syistä tapahtuvan maahanmuuton taustatekijöiden vähentämisen välineinä, erityisenä huomion kohteena Afrikka”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2020/C 97/03)

Esittelijä: **Arno METZLER**

Toinen esittelijä: **Thomas WAGNSONNER**

Komitean täysistunnon päätös	23–24.1.2019
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	ulkosuhteet
Hyväksyminen jaostossa	28.11.2019
Hyväksytty täysistunnossa	12.12.2019
Täysistunnon nro	548
Äänestystulos	152/0/9
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Yleiset päätelmät ja suositukset

1.1 EU:n kehitys yhteistyöpolitiikalla pyritään edistämään kehitysmaiden kestäväpohjaista kehitystä, ja sen ensisijaisena tavoitteena on köyhyyden poistaminen, kestäväpohjaisen kasvun ja työpaikkojen luomisen edistäminen sekä rauhan ja turvallisuuden/vakauden, hyvän hallinnon ja ihmisoikeuksien edistäminen. Ulko-, turvallisuus- ja kauppapolitiikan ohella se on EU:n ulkosuhteiden kulmakivi, ja sillä edistetään osaltaan EU:n ulkoisen toiminnan tavoitteita (sekä muiden politiikkojen, kuten ympäristö-, maatalous- ja kalastuspolitiikan, kansainvälisiä näkökohtia). Näiden tavoitteiden toteuttamisen yhteydessä toimintapolitiikoilla olisi kaikissa tapauksissa turvattava ”ihmisarvoinen elämä”, varmistettava oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen ja luotava laadukkaita työoloja. Tässä yhteydessä ETSK korostaa nimenomaisesti tarvetta saavuttaa sukupuolten tasa-arvo ja lisätä tyttöjen ja naisten vaikutusmahdollisuuksia.

1.2 Alati muuttuvassa maailmassa yksi seikka on varma: Afrikka ja Eurooppa pysyvät jatkossakin läheisinä naapureina. Afrikan 54 maalla ja Euroopan unionin 28 jäsenvaltiolla on yhteinen naapuruus, historia ja tulevaisuus. ETSK korostaa, että menneisyyden virheitä on ehdottomasti vältettävä kummankin maanosan yhteisessä tulevaisuudessa.

1.3 Seitsemänkymmentä vuotta sitten Eurooppa oli nettomaastamuuton maanosa, kun sen kansalaiset pakenivat sodan, nälän, köyhyyden, työttömyyden, ympäristön pilaantumisen, sarron ja syrjinnän kaltaisia vitsauksia. Se, että EU on onnistunut luomaan mahdollisuuksia kansalaisilleen, on tehnyt Euroopasta nettomaahanmuuton maanosan. Meidän olisi tehtävä yhteistyötä Afrikan maiden kanssa, jotta niille annetaan mahdollisuus samanlaiseen edistymiseen.

1.4 On vaikea nimetä EU:n johdonmukaista talousstrategiaa, joka koskisi Afrikkaa kokonaisuudessaan. ETSK korostaa, että järjestäytyneitä kansalaisyhteiskuntaa edustavana elimenä ja aktiivisena kumppanina kaikissa tällaisissa EU:n sopimuksissa se on sitoutunut olemaan osallinen tällaisessa avoimessa ja johdonmukaisessa lähestymistavassa. Euroopan ulkosuhdehallinto on ilmoittanut, että EU on jo nyt Afrikan vahva poliittinen kumppani ja että seuraavan vaiheen on oltava se, että niistä tulee todellisia talouskumppaneita ja että syvennetään niiden keskinäisiä kauppaa- ja investointisuhteita. ETSK:lla on ollut merkittävä rooli kansalaisyhteiskuntasuhteiden määrittämisessä Cotonoun sopimuksen puitteissa. **Nyt on tärkeää, että ETSK:n ja sen rakenteiden jatkuvasta ja jopa entistä tiiviimmästä osallistumisesta tulee Cotonoun sopimuksen jälkeisen sopimuksen olennainen osa.** Tällä tavoin EU:n kansalaisyhteiskunnalla on mahdollisuus tukea Afrikan maiden kansalaisyhteiskuntaa niin, että siitä tulee luotettava ja luottamuksen arvoinen kumppani investoijille. Tähän päästään ainoastaan edistämällä tasavertaista kumppanuutta ja ottamalla tosiasiallisesti huomioon taloudellisen tilanteen nykyiset epäsymmetriat.

1.5 Yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi taloudellisen yhteistyön vahvistaminen on ratkaisevan tärkeää. Viime vuosina on käynyt ilmi, että EU:n ja Afrikan välisissä suhteissa (esimerkiksi maatalousalalla) on edetty kohti uudenlaista mallia, jossa keskitytään yhä enemmän poliittiseen yhteistyöhön sekä kestäväpohjaisten investointien ja vakaan, vastuullisen ja osallistavan liiketoimintaympäristön edistämiseen. Tätä mallia on kehitettävä menestyksellisesti edelleen maatalousalalla sekä muilla aloilla, ja mallin on osallistettava nykyistä enemmän paikallisia ihmisiä ruohonjuuritasolla.

1.6 ETSK suosittaa, että EU:n tasolla ryhdytään soveltamaan keskitettyä toimintapolitiikkaa ja että otetaan käyttöön asianmukainen kuulemismenettely, jotta voidaan tarjota tietoa ja yhteyksiä niille tahoille, jotka haluavat investoida Afrikkaan ja tehdä yhteistyötä Afrikan kanssa. Tämä auttaisi myös seurannassa, jota käytetään yhdenlaisena poliittisena välineenä. Kaikkien Afrikkaan liittyvien aloitteiden keskittäminen yhteen paikkaan auttaisi välttämään hankkeiden päällekkäisyyttä ja varmistamaan EU:n tuen tehokkuuden.

1.7 ETSK suosittaa niin ikään, että perustetaan asianmukainen foorumi, jotta eurooppalaisten ja afrikkalaisten pk-yritysten välillä voidaan parantaa tiedonvaihtoa parhaista käytännöistä investointien ja yhteistyön alalla.

1.8 EU:n Afrikassa harjoittamaa kehitysyhteistyötä varten on laadittava selkeä ja avoin institutionaalinen rakenne, joka perustuu kehityspolitiikkaa koskevaan uuteen konsensukseen⁽¹⁾, joka mahdollistaa kehityksen näkökulman nykyistä realistisemmän analysoinnin ja täytäntöönpanon. ETSK toivoo, että Cotonoun sopimuksen jälkeisessä sopimuksessa voitaisiin ehdottaa uudistettua kehitysyhteistyöpolitiikkaa varten käytännönläheistä foorumia, joka olisi johdonmukainen kehitysprosessin monitahoisuuden kanssa. Tämän foorumin olisi perustuttava kaikkien EU:n jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten väliseen yhteistyöhön, jotta kaikki kansalliset ja EU:n tason ohjelmat, hankkeet ja aloitteet voidaan rekisteröidä. Näin voitaisiin välttää toimien päällekkäisyyttä tietyillä aloilla sekä tuen puuttuminen toisilla aloilla.

1.9 Samalla ETSK kannattaa prosessia, jossa maksimoidaan muiden EU:n politiikkojen vaikutukset sosiaaliseen ja taloudelliseen⁽²⁾ kehitykseen. Erityisesti kaupan, investointien, verotuksen⁽³⁾, ulkoisen avun⁽⁴⁾, kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan ja ilmastopolitiikan on oltava johdonmukaisia kehitysyhteistyöpolitiikan tavoitteiden kanssa.

1.10 ETSK on sitoutunut voimakkaasti lisäämään EU:n kehitysrahoituksen tehokkuutta ja vaikuttavuutta. Kun otetaan huomioon EU:n investointirahastot, jotka jo investoivat Afrikkaan, ETSK suosittaa, että perustetaan Euroopan sosiaalirahaston kaltainen investointirahasto, joka tukee yhteisjoittajan ominaisuudessa yksityisiä ja julkisia investointeja. Rahaston olisi perustuttava Agenda 2030 -toimintaohjelman kriteereihin ja periaatteisiin ja kansainvälisellä tasolla hyväksytyt perusnormien tunnustamiseen⁽⁵⁾. Tuettavia hankkeita olisi seurattava, ja ne olisi kirjattava keskusrekistereihin tai koottava foorumeihin. ETSK korostaa, että kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden (erityisesti ETSK:n) on tiivistettävä entisestään yhteistyötään eettisten arvojen osalta kaikkien hankkeiden yhteydessä.

1.11 ETSK kehottaa ottamaan käyttöön "avunannosta investointeihin" -lähestymistavan, joka tarkoittaa sitä, että painopiste siirretään tukirahojen jakamisesta omavaraisten, itsenäisten talouden toimijoiden ja maanosien välisten taloushankkeiden tukemiseen tasapuolisiin toimintaedellytyksiin perustuvan yhteistyön pohjalta.

1.12 Myös rahoitusrakenteita Afrikassa olisi vahvistettava sekä yksityisten että julkisten investointien pitkäaikaisen rahoituksen tukemiseksi. Tämä on jatkuvan kestäväpohjaisen kehityksen kannalta tärkeä ennakoedellytys. Mallina voidaan ehkä käyttää eurooppalaisia kokemuksia osuuspankkitoiminnasta ja kansallisista kehityspankeista erityisesti, kun kyse on kuntien rahoituksesta. Erityisesti mikroluotot ja investoinnit voivat olla keskeinen kysymys Afrikan talouden tulevaisuuden kannalta. Kestäväpohjaista kehitystä tapahtuu vain silloin, kun tuetaan keskiluokalle suunnattuja alueellisia arvoketjuja ja kuluttajamarkkinoita⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ EUVL C 246, 28.7.2017, s. 71

⁽²⁾ https://www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf

⁽³⁾ EUVL C 81, 2.3.2018, s. 29

⁽⁴⁾ Tällä tarkoitetaan katastrofi- ja humanitaarista apua, konfliktien ehkäisyä, demokratisoimista ja kehitysyhteistyötä mutta ei sotilaallista eikä rajapoliisitoimintaan liittyvää tukea ja yhteistyötä.

⁽⁵⁾ Esimerkiksi monikansallisia yrityksiä ja sosiaalipolitiikkaa koskeva Kansainvälisen työjärjestön (ILO) kolmikantainen periaatejulistus.

⁽⁶⁾ Tutkimukset osoittavat, että tietty vähimmäistulo johtaa muuttoliikepaineen vähenemiseen, ks. esim. Clemens, *Does Development Reduce Migration?*, 2014 (<http://ftp.iza.org/dp8592.pdf>).

1.13 ETSK katsoo, että EU:n kehitysyhteistyössä olisi keskityttävä ihmiskeskeisen kumppanuuden edistämiseen ja varmistettava kansalaisyhteiskunnan, ammattijärjestöjen ja yksityisen sektorin osallistuminen sekä tuotettava välitöntä hyötyä Afrikan ja EU:n kansalaisille.

1.14 ETSK painottaa, että järjestäytyneet kansalaisyhteiskunta voisi yhteistyössä afrikkalaisten rakenteiden kanssa auttaa rakentamaan luottamusta herättävän ympäristön vahvistamalla afrikkalaista kansalaisyhteiskuntaa välineillä, jotka mahdollistavat oikeussuojan saatavuuden, turvallisuuden ylläpitämisen ja korruption torjunnan. Tämän tulisi olla lisäarvo, jonka eurooppalainen kansalaisyhteiskunta tuo Afrikan kehitykseen ja joka perustuu samoihin yhteisiin arvoihin, kuten demokratiaan, oikeusvaltioperiaatteeseen sekä poliittisiin ja kansalaisoikeuksiin.

1.15 EU:n Afrikan maiden kanssa solmimiin vapaakauppa- ja taluskumppanuussopimuksiin ei sisälly minkäänlaista mekanismeja järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävää vuoropuhelua varten. Näiden sopimusten tarkistamisen yhteydessä EU:n olisi pyrittävä luomaan tällaisia valtiosta riippumattomille toimijoille tarkoitettuja vuoropuhelumekanismeja.

1.16 Kestävähajasta liiketoimintaa Afrikassa (Sustainable Business for Africa – SB4A) edistävien, pääasiassa yksityissektorin osallistumiseen keskittyvien foorumien toimintatavan ja niistä hiljattain saatujen kokemusten pohjalta EU:n olisi kohdennettava paremmin apuaan ja edistettävä samanlaista aloitetta koko kansalaisyhteiskunnan laajuudessa joko osana SB4A-kehystä tai sitä täydentäen tai sen kanssa rinnakkain. Näistä foorumeista voisi tulla monisidosryhmäisiä kestäväää kauppaa ja kestäviä investointeja Afrikassa edistäviä foorumeja.

1.17 ETSK katsoo, että EU:n tulisi kohdistaa osa kauppaa tukevan kehitysavun resursseistaan kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden osallistumisen ja valmiuksien kehittämisen tukemiseen kestäväää kauppaa ja kestäviä investointeja koskevien toimien alalla.

1.18 Myös kansalaisyhteiskunnan organisaatioita käsittävän monen sidosryhmän toimintamallin avulla ETSK edistää sellaisia aloitteita ja mukautuksia vapaakauppa- ja taluskumppanuussopimusten ja yleisen tullietuusjärjestelmän käsittämisiin kauppapoliittisiin järjestelmiin, joilla edistetään Afrikan mantereeseen vapaakauppasopimuksen (AfCFTA) tehokasta ja kestäväpohjaista täytäntöönpanoa ja Afrikan markkinoiden yhdentymistä. Sen avulla olisi erityisesti vahvistettava Afrikan sisäistä sekä alueellista ja mantereen laajuista yhdentymistä ja kehitettävä talouden merkittäviä aloja kaikkialla Afrikassa.

1.19 Elinolosuhteiden parantamisen keskiössä Euroopassa ovat olleet investoinnit julkiseen infrastruktuuriin, erityisesti koulutukseen. Yhtenä unionin kehitysyhteistyöpolitiikan keskeisistä tavoitteista Afrikassa tulee olla koulutuksen tason parantamisen erityisesti taloudellisesti heikossa asemassa olevien väestöryhmien keskuudessa.

1.20 ETSK on tyytyväinen siihen, että EU aikoo nostaa Afrikalle suunnatun rahoituksen 40 miljardiin euroon (46,5 miljardiin Yhdysvaltain dollariin) seuraavalla budjettikaudella, ja toivoo, että yksityiset sijoittajat kasvattavat osaltaan summaa merkittävästi.

2. Tausta

2.1 Eurooppa on maailmanlaajuinen johtaja kehityksen alalla ja maailman suurin julkisen kehitysavun antaja. EU ja sen jäsenvaltiot rahoittavat yli 50 prosentista maailman koko kehitysavusta ja ovat yhdessä maailman suurin avunantaja.

2.2 Maailmanpankin⁽⁷⁾ mukaan ulkomailla työskentelevien rahalähetykset kehitysmaihin olivat vuonna 2016 noin 426 miljardia Yhdysvaltain dollaria, joka on noin kolme kertaa julkisen kehitysavun määrä maailmassa. Merkittävä panos Afrikan kehitykseen annetaan tarjoamalla afrikkalaisille muuttajille laillisia työllistymismahdollisuuksia Euroopassa ja varmistamalla turvalliset rahansiirtopalvelut.

2.3 Afrikka ja Eurooppa ovat lähinaapureita, joita sitoo yhteinen historia. Niillä on yhteisiä arvoja ja intressejä, jotka ohjaavat niiden yhteistyötä tulevaisuudessa. Nykyisin ne pyrkivät ratkaisemaan yhdessä maailmanlaajuisia yhteisiä haasteita, joita ovat esimerkiksi ilmastonmuutos sekä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavat seikat. Afrikka on erityisen altis ilmastonmuutokselle, vaikka sen osuus maailmanlaajuisista kasvihuonekaasupäästöistä on alle neljä prosenttia. 27 maata ilmastonmuutoksen eniten uhkaamista 33 maasta sijaitsee Afrikassa.

(7) <http://pubdocs.worldbank.org/en/992371492706371662/MigrationandDevelopmentBrief27.pdf>

2.4 Afrikan ja Euroopan unionin välistä yhteistyötä maanosien tasolla ohjaa strateginen kumppanuus, joka perustuu yhteisiin arvoihin ja intresseihin. EU ja Afrikan unioni hyväksyivät vuonna 2007 yhteisen EU-Afriikka-strategian (JAES), jonka tarkoituksena on vahvistaa mantereiden välisiä yhteyksiä keskeisillä yhteistyöaloilla, syventää poliittista vuoropuhelua ja tarjota konkreettinen etenemissuunnitelma tulevaa yhteistyötä varten.

2.5 EU on tehnyt pisimpään yhteistyötä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden (AKT) ryhmän kanssa. Tämä yhteistyö on vuodesta 1975 lähtien vahvistettu Lomé'n yleissopimuksessa ja saatettu ajan tasalle vuonna 2000 voimaan tulleessa Cotonoun sopimuksessa. Cotonoun sopimuksen osapuolista 48 maata on Saharan eteläpuolisen Afrikan valtioita.

2.6 EU neuvottelee parhaillaan Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden kanssa vuodet 2000–2020 kattavan Cotonoun sopimuksen seuraajasta. Poliittinen ja taloudellinen toimintaympäristö on muuttunut merkittävästi kahden viime vuosikymmenen aikana, sillä EU:n ja AKT-maiden kauppasuhteita hoidetaan nykyisin suuressa määrin kahdenvälisin ja alueellisin talouskumppanuussopimuksin, ja Afrikan unionin (AU) kehys on saanut keskeisen sijan, mikä asettaa kyseenalaiseksi AKT:n ja AU:n välisten kehysten johdonmukaisuuden, täydentävyyden ja synergian.

2.7 Cotonoun sopimusta seuraava sopimus tarjoaa mahdollisuuden mykyaikaistaa sääntöjä, jotka koskevat muun muassa investointien, palvelujen, oikeudenmukaisen kaupan, ihmisoikeuksien, asianmukaisten työolojen ja muuttoliikkeen kaltaisia kysymyksiä. Yhteistyö on kuitenkin rakennettava uudelle perustalle ottamalla lähtökohdaksi Agenda 2030 -toimintaohjelma, ja Afrikan valtioiden on päätettävä, haluavatko ne käydä neuvotteluja yhdessä maanosana.

2.8 Näiden seikkojen vuoksi ETSK painottaa tarvetta ottaa käyttöön johdonmukainen sosioekonominen strategia EU:n ja Afrikan suhteissa ja kiinnittää asianmukaista huomiota kansalaisyhteiskunnan ja työmarkkinaosapuolten osallistumiseen Cotonoun sopimuksen jälkeisiin neuvotteluihin.

2.9 ETSK on havainnut, ettei unioni- tai jäsenvaltiotasolla valvota tai kirjata kaikkia aloitteita, ohjelmia ja kumppanuuksia keskitetysti. Tiedossa ei myöskään ole Afrikan hyväksi osoitettavien varojen täsmällistä määrää.

3. Ongelma-alueita

3.1 On olennaisen tärkeää korostaa **Afrikan mantereiden kasvavaa heterogeenisuutta**, ja EU:n tulisi mukauttaa toimintapolitiikkansa kulloisiinkin olosuhteisiin. EU:n ja Afrikan suhteiden kehittämisessä tarvitaan aiempaa paljon käytännönläheisempää ja realistisempaa lähestymistapaa.

3.2 EU:n ja Afrikan unionin (AU) suorat yhteydet ovat saaneet yhä enemmän jalansijaa sen jälkeen, kun yhteinen EU-Afriikka-strategia (JAES) julkistettiin vuonna 2007. EU on myös edistänyt hätärahoituksen, Afrikan investointivälineen, ulkoisen investointiohjelman ja erinäisten osa-alueellisten sopimusten kaltaisia muita aloitteita. EU:n ja Afrikan suhteiden moninaiset muodot johtavat **monimutkaiseen ja toisinaan epäjohdonmukaiseen rakenteeseen**, jossa muiden toimintapolitiikkojen osatekijät sekoittuvat kehitysyhteistyön kanssa. Tätä sekavuutta lisäävät jäsenvaltioiden toisistaan poikkeavat intressit.

3.3 Yksityisen sektorin investointien lisääminen edellyttää rauhaa, turvallisuutta ja vakautta sekä suotuisaa investointi-ilmastoa ja liiketoimintaympäristöä. Sijoittajatutkimukset⁽⁸⁾ osoittavat selvästi, että tähän on panostettava paljon enemmän, jotta voidaan parantaa Afrikan valmiuksia kilpailla maailmanlaajuisesti investointipääoman hankkimisessa. Oikeusvaltioperiaate, korruption torjunta, riippumaton oikeuslaitos ja verotuksen ennustettavuus sekä rauha ja vakaus ovat kaikki keskeisiä tekijöitä, jotka vaikuttavat sekä kotimaisten että ulkomaisten sijoittajien päätöksiin. Yrityksen perustamisen kustannusten on arvioitu olevan noin kolme kertaa suuremmat epävakaisissa valtioissa, mikä heikentää merkittävästi yksityisiä investointeja⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ Muun muassa Maailmanpankin selvitys Doing Business 2017.

⁽⁹⁾ EU:n poliittisen strategian keskuksen strateginen muistio The Makings of an African Century, 2017.

3.4 Lausunnossaan ”Kaupan ja investointien keskeinen rooli kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamisessa ja täytäntöönpanossa”⁽¹⁰⁾ ETSK toteaa, että ”[k]estävän kehityksen tavoitteiden toteuttamisessa tarvitaan kansalaisyhteiskunnan suoraa osallistumista etenkin siksi, että näin voidaan edistää oikeusvaltioperiaatetta ja korruption torjuntaa”. Samaisessa lausunnossa painotetaan myös, miten tärkeää infrastruktuurin rakentaminen Afrikassa on – tätä toimintaa harjoittaa tällä hetkellä Kiina. Afrikan sisäinen kauppa erityisesti maataloustuotteiden alalla on kehittynyt huonosti, ja sen osuus Afrikan koko kauppavolyymistä on 10–15 prosenttia. Osuuden toivotaan kasvavan vuonna 2017 voimaan tulleen, kaupan helpottamista koskevan WTO:n sopimuksen myötä.

3.5 Ennusteiden mukaan kestävän kehityksen tavoitteiden toteuttaminen Afrikassa edellyttää vuosittain noin 600 miljardin Yhdysvaltain dollarin suuruisia resursseja⁽¹¹⁾. Ulkomaisten investointien ja virallisen kehitysavun panoksesta huolimatta Afrikan kestävä kehitys on riippuvaista sisäisten resurssien mobilisoinnista ja tuottamisesta. Tällaisten resurssien perustana ovat pitkän aikavälin investoinnit ja pitkän aikavälin arvonmuodostus laadukkaiden työpaikkojen sekä paikallisten ja alueellisten arvoketjujen aikaansaamiseksi. Koulutuksen parantaminen ja yksityinen kulutus ovat merkittäviä kasvua edistäviä tekijöitä Afrikassa, mikä tarkoittaa sitä, että markkinoiden – kuluttajien – luomisella Afrikassa sen omille tuotteille tulee olla keskeinen rooli kehityksen aikaansaamiseksi. Julkinen infrastruktuuri on erittäin keskeinen tekijä, sillä se mahdollistaa pitkän aikavälin yksityiset investoinnit.

3.6 ETSK painottaa, että Erasmus+-ohjelmalla, joka on voi tarjota useammille nuorille afrikkalaisille mahdollisuuden osallistua ylemmän tason koulutukseen, on suuri merkitys.

3.7 Taloudellisen kehityksen ja muuttoliikkeen välistä yhteyttä ei pidä jättää vaille huomiota. Tutkimukset⁽¹²⁾ ovat osoittaneet, että muuttamisen tarve vähenee, kun tietty tulotaso henkeä kohti on saavutettu (tutkimuksesta riippuen 6 000–10 000 Yhdysvaltain dollaria henkeä kohti vuodessa). Sen lisäksi, että suurin osa muuttoliikkeestä Afrikassa tapahtuu maanosan sisällä, nämä luvut osoittavat, että tarvitaan kehityspolitiikkaa, jossa tavoitteena on tarjota ihmisille ihmisarvoinen elämä, työtä ja tulevaisuudennäkymiä heidän omassa maassaan. Tämän saavuttaminen on valtava haaste, sillä väestöennusteiden mukaan Afrikassa elää vuoteen 2050 mennessä 2,5 miljardia ihmistä⁽¹³⁾.

3.8 Kestävän kehityksen tavoitteiden mukaan on saavutettava sukupuolten tasa-arvo ja lisättävä tyttöjen ja naisten vaikutusmahdollisuuksia, jotta heistä voi tulla itsenäisiä. Nykyisiin kehityshaasteisiin liittyy erityinen sukupuolinäkökulma, jota on arvioitava politiikkojen suunnittelussa ja joka on otettava huomioon niiden täytäntöönpanossa.

3.9 Korruptio on valtava ongelma, eikä ainoastaan Afrikassa. On edistettävä asianmukaista taloudellista ja finanssipoliittista ohjausta vahvistamalla julkisen talouden läpinäkyvää hallintoa, luomalla uskottava järjestelmä korruption torjumiseksi oikeuslaitoksen riippumattomuuden pohjalta ja parantamalla liiketoimintaympäristöä sekä sosiaalisen edistymisen edellytyksiä.

3.10 Järjestäytyneellä kansalaisyhteiskunnalla voisi olla merkittävä valvontatehtävä. Valtiovallasta riippumattomien organisaatioiden, ammattijärjestöjen ja elinkeinoelämän järjestöjen roolia vahvistamalla ja tällaisia aloitteita tukemalla kumppanimaisissa edistetään hyvää hallintotapaa, oikeudenmukaisuutta ja demokratisoitumista.

3.11 Eurooppa on menettämässä jalansijaa Afrikassa verrattuna muihin globaaleihin toimijoihin, kuten Kiinaan, joka on investoinut maanosaan miljardeja. EU:n jäsenvaltiot pelkäävät ajautuvansa toisarvoiseen asemaan. Mikäli Euroopan ja yhtä lailla Kiinan toiminnassa ei keskityttäisi yksinomaan voittoihin vaan myös panostettaisiin kestäväpohjaiseen kehitykseen Afrikassa ihmisarvoisia elinoloja edistämällä, muuttotarvetta voitaisiin vähentää.

3.12 ETSK kehottaa ottamaan käyttöön ”avunannosta investointeihin” -lähestymistavan, joka tarkoittaa sitä, että painopiste siirretään tukirahojen jakamisesta omavaraisten, itsenäisten talouden toimijoiden ja maanosien välisten taloushankkeiden tukemiseen tasapuolisiin toimintaedellytyksiin perustuvan yhteistyön pohjalta.

⁽¹⁰⁾ EUVL C 129, 11.4.2018, s. 27

⁽¹¹⁾ Saksan kehitysministeriö, Afrika und Europa – Neue Partnerschaft für Entwicklung, Frieden und Zukunft – Eckpunkte für einen Marshallplan mit Afrika, ja UNCTAD, Economic Development in Africa Report 2016.

⁽¹²⁾ Muun muassa Clemens, Does Development Reduce Migration?, 2014 (<http://ftp.iza.org/dp8592.pdf>).

⁽¹³⁾ Afrikan unionin komissio / OECD, Africa's Development Dynamics 2018: Growth, Jobs and Inequalities, 2018.

3.13 Konservatiivisten rakenteiden (esimerkiksi kirkkokuntien) vastahakoinen suhtautuminen väestönkasvun hallintaa kohtaan vähentää mahdollisuuksia kehittää kestävästä taloudellisen ja sosiaalisen kasvun strategiaa.

4. Investoinnit

4.1 EU:n Afrikan-politiikalle ovat olleet vuosien ajan ominaisia hyvät aikomukset ja täyttämättömät lupaukset. Pakolaiskriisin myötä kiinnostus maanosan kanssa tehtävää yhteistyötä koskevaa uutta strategiaa kohtaan on kuitenkin lisääntynyt voimakkaasti. EU aikoo investoida entistä enemmän Afrikkaan ja haluaa tiivistää kauppasuhteita, sillä seuraava välttämätön askel on tulla todelliseksi talouskumppaneiksi. Tällaisen kumppanuuden olisi perustuttava yhtäläisten mahdollisuuksien tunnustamiseen, ja siinä olisi otettava huomioon Afrikan ja Euroopan välillä vallitsevat ilmeiset epäsymmetriat.

4.2 Investoinneissa Afrikkaan on havaittavissa epätasaisuutta, mikä on osoitus yleisestä epävarmuudesta. Suorien ulkomaisten investointien virrat Afrikkaan vaihtelevat, eikä niissä ole nähtävissä vahvaa nousua, joka olisi tarpeen. Suorista ulkomaista investoinneista yhteensä 58 prosenttia kohdistui vuonna 2016 Etelä-Afrikkaan, Nigeriaan, Keniaan, Egyptiin ja Marokkoon, kun taas vähemmän kehittyneiden ja epävakaampien maiden on järjestelmällisesti vaikeampaa hankkia yksityisiä investointeja.

4.3 EU on suurin investoija Afrikassa, ja sen jäsenvaltioiden osuus on noin 40 prosenttia suorista ulkomaisista investoinneista (291 miljardia euroa vuonna 2016)⁽¹⁴⁾. Afrikan vahva taloudellinen edistyminen kahden viime vuosikymmenen aikana ja siihen liittyvä tuleva potentiaali tarkoittavat sitä, että mahdollisuudet tehdä enemmän ovat merkittävät. Afrikan väestöennusteiden perusteella on selvää, että on myös tarpeen luoda miljoonia uusia laadukkaita työpaikkoja, erityisesti työmarkkinoille vasta tuleville nuorille. Makrotaloudelliset indikaattorit eivät itsessään johda kaikkien kannalta parempaan elintasoon. Toimintapolitiikoilla on varmistettava, että talouskehitys hyödyttää koko väestön elintasoja.

4.4 Jotta voidaan edistää kestävästä kehitystä ja luoda laadukkaita työpaikkoja Afrikan väestölle, jonka arvioidaan kaksinkertaistuvan vuoteen 2050 mennessä, on erityisesti lisättävä julkisia ja yksityisiä investointeja.

4.5 Investoinneista on tullut keskeinen kysymys Afrikan tulevan kehityksen kannalta, ja ne kuuluvat asialistalle Cotonoun sopimuksen seuraajasta käytävissä neuvotteluissa. Kun otetaan huomioon olemassa olevien välineiden moninaisuus, erityisen suuri lisäarvo on odotettavissa sellaista investointijärjestelyä koskevista neuvotteluista, jossa yhdistyvät tasavertaiselta pohjalta asianmukainen sijoittajansuoja ja kestävä kehityksen sitoumukset, erityisesti ihmisoikeuksien, ympäristönsuojelun ja ihmisarvoisten elinolojen luomisen osalta.

4.6 Seuraavalla budjettikaudella EU aikoo lisätä Afrikalle myönnettävää rahoitusta 40 miljardiin euroon (46,5 miljardia Yhdysvaltain dollaria). Toiveena on, että yksityiset sijoittajat moninkertaistavat sitten tämän rahasumman. Kannustimena EU aikoo tarjota riskitakauksia rohkaistakseen yksityistä sektoria sitoutumaan ja investoimaan Afrikan maihin. Investoinnit, jotka selvästi täyttävät Agenda 2030 -toimintaohjelmassa asetetut kestävä kehityksen tavoitteet ja kohdistuvat niihin, olisi asetettava tuen osalta etusijalle. Riskitakausjärjestelmän lisäksi tarvitaan myös asianmukainen valvonta- ja seurantajärjestelmä, jotta voidaan varmistaa kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttaminen. ETSK suosittaa painokkaasti, että järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta osallistuu EU:n varojen väärinkäytön torjuntaan.

4.7 Mahdolliset, lähinnä pk-yritysten piiristä olevat investoijat tuovat esiin luottamuksen puutteen suhteessa investointiympäristöön poliittisen vakauden, oikeuden, teollis- ja tekijänoikeuksien, markkinoille pääsyn ja kauppasopimusten täytäntöönpanon osalta.

4.8 ETSK suosittaa, että perustetaan Euroopan sosiaalirahaston kaltainen investointirahasto, joka tukee yhteissijoittajan ominaisuudessa yksityisiä ja julkisia investointeja. Rahaston olisi perustuttava Agenda 2030 -toimintaohjelman kriteereihin ja periaatteisiin ja kansainvälisellä tasolla hyväksytyjen perusnormien tunnustamiseen⁽¹⁵⁾. Tuettavia hankkeita olisi seurattava, ja ne olisi kirjattava keskusrekistereihin tai koottava foorumeihin. ETSK painottaa, että järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan (erityisesti ETSK:n) on tehtävä kaikkien hankkeiden yhteydessä entistä tiiviimpää yhteistyötä eettisten arvojen osalta.

⁽¹⁴⁾ Eurostat, 2018.

⁽¹⁵⁾ Esimerkiksi monikansallisia yrityksiä ja sosiaalipolitiikkaa koskeva Kansainvälisen työjärjestön (ILO) kolmikantainen periaatejulistus.

4.9 ETSK kannattaa sellaisen ympäristön luomista, jossa helpotetaan rahoituksen saantia sekä afrikkalaisille että eurooppalaisille mikro- sekä pienille ja keskisuurille yrityksille, jossa parannetaan sekä julkisten että yksityisten investointien oikeudellista kehystä, jossa tehostetaan julkisten hankintojen järjestelmiä, jossa investoinnit hyödyttävät ihmisiä paikallistaloudessa ja edistävät laadukkaiden työpaikkojen luomista omassa maassa ja jossa edistetään välttämättömiä kansainvälisiä normeja.

4.10 Myös rahoitusrakenteita Afrikassa olisi vahvistettava pitkäaikaisen rahoituksen tukemiseksi. Tämä on jatkuvan kestäväpohjaisen kehityksen kannalta tärkeä ennakoedellytys. Lisäksi esimerkiksi osuuspankkitoiminta on ollut kehityksen kulmakivi lukuisissa Euroopan maissa, ja kansalliset kehityspankit, jotka niin ikään rahoittavat erityisesti kuntia, ovat edistäneet investointeja Euroopassa. Näiden toimenpiteiden avulla Euroopan maat rahoittivat erityisesti sosiaalisia ja paikallisia julkisia infrastruktuureja, jotka olivat paitsi yksityisten investointien ja kestävänsä talouskasvun mutta myös eurooppalaisten hyvinvointivaltioiden kehittämisen tärkeä perusta.

4.11 EU:n ja sen jäsenvaltioiden olisi keskitettävä rahoitusvälineensä erityisiin tavoitteisiin ja laitoksiin, jotta vältetään tuhoisa kilpailu. Kilpailu erilaisten eurooppalaisten ja kansainvälisten instituutioiden välillä on johtanut väärinkäsityksiin ja vaikeuksiin Afrikan markkinoille pääsyssä. Tarvitaan enemmän yhteistä ja suoraa sitoutumista, valvontaa ja avoimuutta. Kansalaisyhteiskunta voisi toimia tässä yhteydessä institutionaalisessa roolissa riippumattomana tarkkailijana.

4.12 Eurooppalaisia yksityisiä investointeja Afrikassa edistävä investointipolitiikka olisi suunnattava erityisesti sellaisten alueellisten arvoketjujen luomiseen, joissa tuotetaan tuotteita, jotka voidaan kuluttaa pääasiassa Afrikassa. Näin voidaan luoda Afrikan sisäisiä markkinoita. Lähtökohtana tässä voisi olla toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä sovellettu eurooppalainen kasvumalli, jolle oli ominaista suuri riippuvuus kotimarkkinoista teollisuuden kehittämiseksi.

4.13 Afrikkalaiset ja eurooppalaiset kansalaisjärjestöt, etenkin ne, joilla on afrikkalaiset juuret, voisivat toimia sillanrakentajina taloudellisen kehityksen hyväksi ja osaltaan edistää kestäväpohjaisen talouskehityksen tukemista asianomaisissa alkuperämaissa.

5. Kauppa

5.1 EU on edelleen Afrikan suurin kauppakumppani, ja sen osuus kaikesta viennistä on 36 prosenttia ennen Kiinaa ja Yhdysvaltoja. Euroopan komission tavoitteena on tiivistää tätä yhteistyötä ja luoda sille uusi sopimusperusta.

5.2 Afrikan tärkeimpänä kauppakumppanina EU:n tarkoituksena on ollut tarjota edullisimmat kauppaetuutensa Afrikan maille joko yleisen tullisetuusjärjestelmän (GSP) (ja vähiten kehittyneisiin maihin, joista monet sijaitsevat Afrikassa, sovellettavan Kaikki paitsi aseet -menettelyn) puitteissa tai vapaakauppasopimuksin, erityisesti talouskumppanuussopimuksin, joissa ensisijaisena tavoitteena on kehitys.

5.3 Toisin kuin EU:n uuden sukupolven vapaakauppasopimusten ja Karibian alueen maiden kanssa solmitun talouskumppanuussopimuksen määräyksissä, EU:n vapaakauppasopimuksiin ja talouskumppanuussopimuksiin Afrikan maiden kanssa ei kuitenkaan sisälly minkäänlaista mekanismia järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa käytävää vuoropuhelua varten. Pohjois-Afrikan maiden kanssa solmittuihin vapaakauppasopimuksiin ei vielä sisälly lausekkeita sisäisistä neuvoo-antavista ryhmistä tai kauppaa ja kestävästä kehitystä käsittelevää lukua. Lisäksi talouskumppanuussopimuksiin, joilla tähdätään kehitykseen, ei sisälly neuvoo-antavaa komiteaa koskevaa lausekettä, jolla edistettäisiin valtiosta riippumattomien toimijoiden vuoropuhelua talouskumppanuussopimuksen kestäväpohjaisesta täytäntöönpanosta ja vaikutuksista.

5.4 Yhteistyö ja vuoropuhelu järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan kanssa voi tapahtua myös kauppasopimusten ulkopuolella (tai rinnalla). Koska EU:n ja Afrikan kauppa- ja investointisuhteilla on tarkoitus edistää kestävästä kehitystä, kaikkien sidosryhmien, eikä ainoastaan valtiollisten toimijoiden, tulisi osallistua toimintaan.

5.5 On olemassa kehityshaasteita, jotka johtuvat Afrikan ja Euroopan välisen kaupan nykyisestä rakenteesta. Kumppanimaat eivät pane kaikkia talouskumppanuussopimuksia tosiasiallisesti täytäntöön, vaikka ne ratifioitaisiinkin. Tämä ei kylläkään ole täysin perusteetonta, sillä on raportoitu lukuisista tilanteista, joissa eurooppalainen vienti tapahtuu paikallisen teollisuuden ja paikallisten toimialojen kehittämisen kustannuksella⁽¹⁶⁾. Laajennettu vapaakauppa on selvä

⁽¹⁶⁾ Esimerkiksi

https://www.deutschlandfunk.de/das-globale-huhn-ghanas-bauern-leiden-unter-gefluegel.766.de.html?dram:article_id=433177;

https://www.wienerzeitung.at/nachrichten/wirtschaft/international/835163_Was-Altkleider-fuer-Afrikas-Wirtschaft-bedeutet.html;

<https://www.dialog-milch.de/im-fokus-eu-milchpulver-und-der-milchmarkt-in-afrika/>

rakenteellinen muutos kumppanimaille, jotka kykenivät aiemmin sääntelemään talussektoreitaan etuuskohtelujärjestelmien turvin. Talouskumppanuussopimuksista myös neuvotellaan taloudellisten yhteenliittymien kanssa, joiden jäsenillä on usein erilaiset olosuhteet, mikä voi oikeuttaa erilaiset kauppapolitiikan toimintatavat. Lisäksi neuvottelut kattavista kauppasopimuksista voisivat jo sinällään merkitä organisatorista haastetta kehitysmaille ja vasta teollistuneille maille.

5.6 Kansalaisyhteiskunnan kanssa tehtävän yhteistyön lisääminen edellyttää jonkin verran valmiuksien kehittämistä ja aiheuttaa tiettyjä kustannusvaikutuksia, jotka olisi otettava huomioon tehokkaiden yhteistyömekanismien saamiseksi käyttöön. EU:n olisi suunnattava osa kauppaa tukevasta kehitysavustaan (määrittämällä esimerkiksi tietty prosenttiosuus) kansalaisyhteiskunnan osallistumisen, työmarkkinaosapuolten vuoropuhelun ja valmiuksien kehittämisen hyväksi kestävästä kaupasta ja kestävien investointien alalla.

5.7 Afrikka työstää niin ikään parhaillaan Afrikan maanosan laajuista vapaakauppasopimusta (AfCFTA) Afrikan yhtenäismarkkinoiden luomiseksi. Tähän mennessä sopimuksen on allekirjoittanut yli 40 valtiota, ja monet valtiolliset ja valtiosta riippumattomat toimijat eri puolilla Afrikkaa pitävät sopimusta erittäin merkittävänä asiana. Sen avulla olisi tarkoitus vahvistaa Afrikan sisäistä sekä alueellista ja mantereiden laajuista yhdentymistä ja kehittää talouden merkittäviä aloja kaikkialla Afrikassa. EU voi tukea tehokkaasti tätä pyrkimystä ja auttaa osaltaan varmistamaan, että sen tekemät etuuskohtelukauppaa koskevat järjestelyt Afrikan maiden ja alueiden kanssa (EU:n vapaakauppasopimukset Pohjois-Afrikan kanssa, talouskumppanuussopimukset ja GSP-järjestelmä) tukevat osaltaan maanosan laajuista kaupan yhdentymistä ja tasoittavat tietä kohti näiden kahden maanosan välistä kauppasopimusta.

6. Kohti uutta Afrikan ja EU:n allianssia

6.1 Afrikka ei tarvitse hyväntekeväisyyttä, se tarvitsee aidon ja oikeudenmukaisen kumppanuuden: tämä on syyskuussa 2018 ehdotettuun Afrikan ja EU:n kestävien investointien ja työpaikkojen allianssiin liittyvä sanoma. Ehdotuksessa todetaan, että tämä auttaisi luomaan jopa kymmenen miljoonaa työpaikkaa Afrikassa pelkästään seuraavien viiden vuoden aikana. Näiden työpaikkojen on luonnollisesti taattava toimeentulo, joka mahdollistaa kohtuullisen elintason. Allianssissa on tarkoitus mobilisoida yksityisiä investointeja ja kartoittaa tarjolla olevia valtavia mahdollisuuksia, joista voi olla hyötyä niin afrikkalaisille kuin eurooppalaisille ihmisille ja talouksille. EU:n olisi harkittava nykyisten lukuisten EU:n ja Afrikan välisten kauppasopimusten muuntamista maanosien väliseksi vapaakauppasopimukseksi, joka perustuu tasavertaiseen taloudelliseen kumppanuuteen. Allianssi onkin itsessään merkittävä poliittinen signaali. Tällaisen kumppanuuden olisi perustuttava tasavertaiseen asemaan, ja siinä olisi otettava huomioon epäsymmetriat sekä asianomaisten valmiudet.

6.2 Todellisen liittoutuman muodostuminen edellyttää pohdintaa molemmin puolin, keskinäisen ymmärtämyksen vahvistamista, kummankin osapuolen harjoittamaa koordinoitua ja yhteistyötä sekä sitä, että

- mahdollistetaan Afrikan sitoutuminen hankkeeseen
- toiminnassa mennään julkista valtaa pidemmälle
- toimintaan otetaan mukaan kaikki valtiosta riippumattomat toimijat
- asetetaan tavoitteeksi ihmisarvoisen elämän luominen kaikille Afrikan ihmisille.

7. Cotonoun sopimuksen jälkeinen sopimus ja kansalaisyhteiskunnan rooli

7.1 Euroopan komissio on aloittanut neuvottelut uudesta kunnianhimoisesta kumppanuudesta 79 AKT-maan kanssa. Sekä AKT-maat että EU pitävät ”poliittista ulottuvuutta” Cotonoun sopimuksen merkittävänä saavutuksena ja haluavat säilyttää sen. Painopisteenä on poliittinen vuoropuhelu yhteistä etua koskevista kansallisista, alueellisista ja maailmanlaajuisista kysymyksistä sekä sitoutuminen ihmisoikeuksiin, hyvään hallintotapaan sekä rauhaan ja vakauteen.

7.2 Tällaisen Afrikan maiden kanssa kehitetyn uudenlaisen tasapuolisen kauppasuhteen pitäisi edistää ihmisarvoista työtä ja tukea julkisia palveluja. Kauppapolitiikassa on varmistettava ihmisoikeuksien, laadukkaiden työpaikkojen ja ympäristön tinkimätön kunnioittaminen ja suojeleminen, ja siinä on otettava huomioon myös kehitysmaiden kehitystarpeet. Kauppa voi olla erinomainen tilaisuus vain, jos se luo laadukkaita työpaikkoja ja edistää kestäväpohjaista kasvua. Kaikissa kauppasopimuksissa olisi varmistettava järjestäytyneen kansalaisyhteiskunnan osallistuminen, hyvä hallinto ja avoimuus.

7.3 ETSK:lla on ollut merkittävä rooli kansalaisyhteiskuntasuhteiden edistämässä Cotonoun sopimuksen puitteissa. Nyt on tärkeää, että ETSK:n ja sen rakenteiden jatkuvasta ja jopa entistä tiiviimmästä osallistumisesta tulee Cotonoun sopimuksen jälkeisen sopimuksen olennainen osa. Tällä tavoin EU:n kansalaisyhteiskunnalla on mahdollisuus tukea Afrikan maiden kansalaisyhteiskuntaa niin, että siitä tulee luotettava ja luottamuksen arvoinen kumppani investoijille.

Bryssel 12. joulukuuta 2019.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Käyttöarvon paluu: uusia mahdollisuuksia ja haasteita eurooppalaisille tuotteille ja palveluille”**(omaaloitteinen lausunto)**

(2020/C 97/04)

Esittelijä: **Dimitris DIMITRIADIS**

Komitean täysistunnon päätös	24.1.2019
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta
Vastaava jaosto	”yhdenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus”
Hyväksyminen jaostossa	19.11.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	11.12.2019
Täysistunnon nro	548
Äänestystulos	191/3/4
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) katsoo, että innovatiivisten, pitkälle erikoistuneiden, keskeisiltä ominaisuuksiltaan yleisesti tunnustettujen ja sertifioitujen sekä asiakkaiden tarpeita ja sosiaalisen ja ympäristökestävyyden vaatimuksia vastaavien tuotteiden ja palvelujen tarjoamisesta voi tulla modernin eurooppalaisen kilpailukyvyyn ydin ja painopiste. Käsillä olevalla lausunnolla tavoitellaan eurooppalaisen identiteetin luomista maailmanlaajuiset järjestelmätason sosioekonomiset muutokset huomioon ottaen.

1.2 Viimeaikainen kehitys on ETSK:n mielestä nostamassa käyttöarvon jälleen etusijalle nykypäivän kilpailussa. Tämä on omiaan edistämään eurooppalaisen tuotannon kestäväpohjaista elpymistä kaikilla sektoreilla ja toimialoilla. Sen lisäksi, että pienillä ja keskisuurilla eurooppalaisilla yrityksillä (pk-yrityksillä) on hyvin tiedossa olevia sosioekonomisia vaikutuksia, ne voivat nousta merkittäväksi tekijäksi Euroopan asemoituessa uudelleen sen suhteen, miten työ jakautuu nykymaailmassa, ja vastata maailmanlaajuisen vaihtoehtojen kysyntään.

1.3 Niin sanotulla käyttöarvon paluulla on yhtymäkohtia Euroopan perusominaisuuksiin, joihin kuuluu huomattava sosiokulttuurinen, geologinen ja ilmaston monimuotoisuus. Tämä korostaa sen merkitystä, että pyritään pitkälle erikoistuneisiin tuotteisiin ja palveluihin: tuotantoprosessien tulee kilpailukykyisistä olla myös sosiaalista ja ekologista kestävyyttä koskevien toimintapolitiikkojen mukaisia.

1.4 Kun otetaan huomioon nousevien ja kehittyvien talouksien valtavat mittakaavaedut ja yhteiskunta- ja ympäristövastuun sivuuttaminen sekä aggressiivisen protektionismin uusi nousu monissa kehittyneissä maissa, Euroopan ja koko maailman kannalta paras (ellei ainoa) ulospääsy tästä umpikujasta on siirtyä erikoistuneisiin, laatua korostaviin ja kestäväpohjaisiin tuotantomalleihin.

1.5 ETSK suosittaa näistä syistä seuraavanlaisia politiikkatoimia: i) Jäsenvaltio- ja EU-tason hallinnossa olisi sovellettava käyttöarvoon perustuvaa politiikkayhdistelmää, joka mukautetaan paikallisiin ominaispiirteisiin ja tarpeisiin. ii) Euroopan unionille tulee laatia yhtä kunnianhimoinen teollisuuspolitiikka. Lisäksi tulee edistää (puoli-)itsenäisten tuottajien klusterioitumista ja suunnitelmallista yhteistyötä siten, että voidaan säilyttää tuotteiden laaja kirjo ja saavuttaa samaan aikaan mittakaavaetuja tietyissä tuotteiden elinkaaren segmenteissä. iii) Tulee kannustaa teollisen symbioosin laajaan hyödyntämiseen kiertotalouden edistämiseksi. iv) Tulee parantaa rahoitusresurssien saatavuutta panemalla täytäntöön pääomamarkkinaunionia koskeva toimintasuunnitelma ja edistämällä siihen liittyen mikrorahoitusvälineitä sekä soveltamalla pankkitoiminnassa ympäristöä säästäviä ja käyttöarvoon liittyviä toimintatapoja.

1.6 Ammatillinen koulutus ja elinikäinen oppiminen tarjoavat erinomaisen tilaisuuden muodostaa verkostoja ja klustereita ja pienentää siten henkilöstön osaamisen kehittämistä aiheuttamia kustannuksia, ja lisäksi niiden avulla voidaan vahvistaa ratkaisevan tärkeitä horisontaalisia valmiuksia.

1.7 Seuraavan politiikkatoimien osa-alueen muodostavat tietojen saatavuus ja tietojenhallintakyky. Sekä digitaalisen itsenäisyyden että luonnollisten ja oikeushenkilöiden yksityisyyden suojan varmistaminen voivat kuitenkin olla teknisesti ja oikeudellisesti vaikeita tehtäviä. Toisaalta tuotteiden valmistajien ja palvelujen tuottajien on pystyttävä ja kyettävä soveltamaan tarvittavia – sekä digitaalisia että muita – menetelmiä ja prosesseja. Tämä keskustelu ohjaa meidät avoimen lähdekoodin ohjelmistojen tarjoamisen lisäksi takaisin sen kysymyksen ääreen, että ammatillista koulutusta ja elinikäistä oppimista tarvitaan.

2. Lausunnon taustaa

2.1 Käyttöarvo on vastaus kysymykseen siitä, mihin tuotetta tai palvelua voidaan käyttää. Laajemmin ja kokonaisvaltaisemmin tarkasteltuna siihen kuuluvat kaikki erilaiset suorat tai välilliset myönteiset tai kielteiset käyttötarkoitukset. Käyttöarvolla tarkoitetaan kaikkia tuotteen tai palvelun todellisia, siihen objektiivisesti tai subjektiivisesti liitettävissä olevia ominaisuuksia sen koko elinkaaren ajalta ("kehdestä hautaan"). Kaikki aineellinen ja aineeton, jolla on käyttöarvoa, kuuluu taloudellisiin hyödykkeisiin. Ns. kaupallisen talouden aikakaudella vaihtoarvo (hinta) on häivyttänyt käyttöarvon pois näkyvistä markkinoiden toiminnassa, minkä johdosta vaihtoarvon on oletettu ihannetapauksessa osoittavan käyttöarvon.

2.2 Ihmisten tarpeet ovat nyt työvoiman tuottavuuden kiihtyvän kasvun johdosta muuttumassa vähitellen siten, että painopiste siirtyy yhä enemmän valinnanvaran halun kuin määrällisten tarpeiden tyydyttämiseen, sillä määrätarpeet ovat täyttyneet tärkeimmillä maailmanmarkkinoilla jo pitkään ylenpalttisesti. Kuluttajia miellyttävät yleisesti ottaen yhä enemmän sellaiset tuotteet ja palvelut, joilla on yksilöllisiä ja sertifioituja erikoisominaisuuksia. Tämä on tyypillistä kehittyvilläkin markkinoilla, kun on kyse iän, koulutuksen, ammatin, kaupungistumisasteen jne. mukaan vaihtelevan paikallisen kysynnän erityissegmenteistä.

2.3 Ei olekaan yllättävää, että viimeisimmillä teknologisilla ja prosessiuudistuksilla on pyritty lisäämään tuottavuutta paitsi massatuotantomäärien myös ja ennen kaikkea yksilöllisen laadun tuottamisen osalta ja saamaan siten tuotanto vastaamaan suuremmin nykymielityksiä.

2.4 Teknisen muutoksen nopeutuminen johtaa lisäksi hyödykkeiden tunnusmerkillisen kaupallisen luonteen heikentymiseen ja käynnistää vähittäisen epäkaupallistumisen, vaikkakin eriasteisena eri toimialoilla. Kaikki tämä tuo käyttöarvon jälleen etualalle nykypäivän kilpailussa, mikä voi luoda pohjan eurooppalaisen tuotannon kestäväpohjaiselle elpymiselle kaikilla sektoreilla.

2.5 EU:n toimielimet ovat nähtävästi huomanneet nämä rakenteelliset murrokset. Komission tiedonannossa COM(2017) 479 final käsitellään tarvetta investoida älykkääseen, innovatiiviseen ja kestäväan eurooppalaiseen teollisuuteen. ETSK antoi saamansa lausuntopyyntönsä johdosta tiedonannosta lausunnon⁽¹⁾, jossa se korostaa tarvetta edistää pk-yritysten kasvua ja asiaan liittyvää innovointia.

2.6 Sittemmin antamassaan valmistelevalle lausunnossa ETSK peräänkuuluttaa kokonaisvaltaista lähestymistapaa, jotta saadaan aikaan oikeudenmukaisen siirtymän malli, jossa sovitetaan yhteen kasvu, ilmasto- ja ympäristöhaasteet sekä yhteiskunnalliset ongelmat, ja kehottaa tältä pohjalta komissiota ja jäsenvaltioita "omaksumaan haasteiden ratkaisemiseksi pitkäkestoisien, kokonaisvaltaisen strategian maailmanlaajuisine visioineen", jossa "Euroopan houkuttelevuuden on oltava ensisijainen tavoite innovointiin ja kilpailukykyyn perustuvassa teollisuuspolitiikassa"⁽²⁾.

2.7 Tuoremmassa oma-aloitteisessa lausunnossaan, jonka aiheena on teollisuuden näkökulma ilmasto- ja energiatoimien yhteensovittamiseen⁽³⁾, ETSK tarkastelee kasvihuonekaasupäästöjen sisäistä hintaa koskevien, rajoilla toteutettavien sopeuttamistoimien teknistä ja oikeudellista toteutettavuutta ottaen huomioon dilemman korkeiden kustannusten ja kasvihuoneilmiöön vastaamisen välillä. Komitea kehottaa lausunnossaan komissiota tarkastelemaan lähemmin tätä ja muita toimintavaihtoehtoja, kuten uudistettua päästökauppajärjestelmää, hiilidioksidipäästöjen tullimekanismia ja hiili-intensiiviteettiin mukautettua alv-kantaa.

2.8 Käsillä olevassa oma-aloitteisessa lausunnossa mennään askel pidemmälle ja käsitellään sitä, mitä kokonaisvaltaisen teollisuuspolitiikan olisi pidettävä sisällään, jotta sen avulla voidaan saavuttaa Euroopan tavara- ja palvelutuotannolle uusi asema maailmanlaajuisessa kontekstissa sellaisen ekososiaalisen ja avoimiin markkinoihin perustuvan mallin pohjalta, joka vastaa eurooppalaisia perinteitä ja EU:n tulevia tarpeita.

⁽¹⁾ EUVL C 227, 28.6.2018, s. 70

⁽²⁾ EUVL C 197, 8.6.2018, s. 10

⁽³⁾ EUVL C 353, 18.10.2019, s. 59

3. Mikrotaso

3.1 Edellä mainitut rakenteelliset muutokset antavat pk-yritysten ”hyödyllisyyteen” oman lisänsä: Pk-yrityksillä on hyvin tiedossa olevia sosioekonomisia vaikutuksia: ne tuottavat nyky-yhteiskunnassa runsaasti lisäarvoa ja luovat työpaikkoja. Tämän lisäksi ne voivat nousta keskeiseksi tekijäksi eurooppalaisen tuotannon uuden asemoinnin kannalta, sillä ne kykenevät vastaamaan niche-markkinoiden erityistarpeisiin ja maailmanlaajuisesti kasvavaan vaihtoehtojen kysyntään.

3.2 Pk-yritysten nykyisen merkityksen tunnustaminen ei tee niistä automaattisesti vähemmän haavoittuvia. Yksi tämän lausunnon tavoitteista onkin auttaa löytämään uusia keinoja tukea eurooppalaisia pieniä ja keskisuuria tuottajia, jotta ne pääsisivät yli kokoon liittyvistä haittatekijöistä. ETSK toistaa kehotuksensa edistää uusia tapoja, joilla tuottajat voivat ryhmittyä verkostoiksi ja klustereiksi ja tehdä suunnitelmallista yhteistyötä säilyttäen kuitenkin itsenäisen asemansa ja tuottaa näin laadultaan yksilöllisiä hyödykkeitä samalla kun ne yhdistävät voimansa tietyissä hyödykkeiden elinkaaren segmenteissä ja hyödyntävät siten mittakaavaetuja. Voimavaroja voitaisiin yhdistää esimerkiksi hyödykkeiden suunnittelussa ja markkinoinnissa, yritys- ja esihautomojen perustamisessa, kuljetuksissa, logistiikassa ja kysymyksissä, jotka liittyvät rahoitusvarojen saantiin, massadatan ja erikoistietokantojen käyttöön saantiin ja hyödyntämiseen sekä kiertotalouden mahdollistaviin keskinäisiin yhteyksiin.

3.3 Rahoitusresurssien ja -palvelujen saatavuuden parantaminen on olennaisen tärkeää eurooppalaisten yritysten ja varsinkin pk-yritysten kannalta. Pääomamarkkinaunionia koskevan toimintasuunnitelman täytäntöönpano on olennaisen tärkeää, sillä siihen sisältyy mikrorahoitusvälineitä, joita voidaan hyödyntää innovoinnissa, startup-yrityksissä ja listaamattomissa yrityksissä, sekä menetelmiä, joilla helpotetaan pääsyä julkisille markkinoille ja pääoman hankkimista julkisilta markkinoilta jne. Tavaroihin ja palveluihin (joko suoraan tai välillisesti) liittyvien sosiaalisten ja ympäristönäkökohtien merkityksen johdosta olisi myös edelleen edistettävä ympäristöä säästäviä ja käyttöarvoon liittyviä toimintatapoja pankkitoiminnassa. Tarkoituksenmukaiset osaamiskeskukset voisivat olla erittäin hyödyllisiä pyrittäessä iskostamaan kestävyysperiaatteet osaksi pk-yritysten toimintaa.

3.4 Erityishuomiota ansaitsee myös kiertotalouteen siirtyminen, ja tässä yhteydessä tuottajia tulee kannustaa tekemään yhteistyötä ja jakamaan tehokkaasti resursseja. ETSK korostaa tätä silmällä pitäen paitsi sitä, että eurooppalaisille kuluttajille on tärkeää tarjota mahdollisimman puolueetonta tietoa, myös tarvetta perustaa ekoteollisuuspuistoja ja -alueita. Valmistusteollisuuden ja palveluyritysten muodostama yhteisö voi pyrkiä kohti parempia ekologisia ja taloudellisia tuloksia tekemällä yhteistyötä ympäristöasioiden sekä energian, veden ja materiaalien kaltaisten resurssien hallinnassa. Tällainen alueellinen ”symbioosi” edistää resurssien jakamista saman alan tai jopa eri alojen toimijoiden välillä.

3.5 Teollinen symbioosi voi hyödyttää kestävästä kehityksestä sen kaikilla tasoilla: kun teollisuus- ja tuotantoalueilla lisätään eteen- ja taaksepäin suuntautuvia keskinäisiä yhteyksiä, jätteen loppu- ja muusta käsittelystä tulee kustannuserän sijasta mahdollisuus tuottaa tulosta, sillä näin voidaan pienentää raaka-ainekustannuksia, maksimoida vajaakäytössä olevien resurssien ja tilojen käyttö, jakaa uuden infrastruktuurin kustannukset laajemmalle joukolle ja investoida saman alan tai muidenkin alojen sidosryhmien kanssa tehtävään yhteistyöhön.

3.6 Lisäksi resurssien hallinnasta tulee innovoinnin lähde, koska sen puitteissa voidaan lisätä ”hyödyttömien” tai ”hyödyntämiskelvottomien” resurssien arvoa ja avata uusia liiketoimintamahdollisuuksia samalla kun mahdollistetaan säännösten noudattaminen ja poistetaan taloudellisten seuraamusten riski. Ympäristöhyödyt ovat yhtä tärkeitä: teollisen symbioosin johdosta raaka-aineiden käyttö, jätteiden nettomäärä ja hiilidioksidipäästöt vähenevät taloudellisen toiminnan kuitenkaan vaarantumatta. Näistä tekijöistä voi muodostua perusta lopputuotoksen maailmanlaajuisesti tunnustetulle sertifiointille, jonka avulla eurooppalaisten tuotteiden ja palvelujen laatu saadaan erottumaan yhä paremmin.

3.7 Kun eurooppalaisten yritysten ja etenkin pienten ja keskisuurten tuottajien kyky hallita tehokkaasti kaikkea merkityksellistä dataa ja informaatiota (*business intelligence* eli liiketoimintatiedon hallinta on uusi tähän liittyvä termi) paranee, myös niiden selviytymismahdollisuudet ja kyky mukautua muuttuvien maailmanmarkkinoiden tarpeisiin paranevat seuraavasti:

- Resurssien käytöstä tulee järkevämpää, kun yritykset voivat tuotteiden – esim. ajoneuvojen ja muiden koneiden – tilasta saatavien reaaliaikaisten tietojen perusteella havaita mahdolliset toimintahäiriöt ja suunnitella huolto- ja korjaustyöt ennakoivasti, mikä pidentää tuotteiden käyttöikää.
- Toimitusvarmuus paranee kiertotalouteen siirtymisen johdosta. Toisin sanoen riippuvuus ”neitseellisistä” raaka-aineista vähenee ja kierrätettyjä hyödykkeitä käytetään yhä enemmän, minkä ansiosta yritys on paremmin suojassa raaka-aineiden hintavaihteluilta ja siten sietokykyisempi.

- Kun tuotteita tarjotaan palveluna siten, että niiden käyttöä valvotaan anturien avulla, kuluttajat voivat maksaa maksuja kulutuksensa mukaan ja yritykset säilyvät tuotteen omistajina. Tällöin tuotteita voidaan käyttää pidempään ja asiakkaat maksavat vain varsinaisesta käytöstä.
- Joustavuus lisääntyy ja kilpailukyky kohenee, kun esim. suurempaan volatiliteettiin, asiakasvuorovaikutukseen ja -uskollisuuteen sekä jätteiden kalliiseen loppukäsittelyyn liittyvät haasteet ratkaistaan asianmukaisesti.
- Syntyy luovia tapoja olla yhteydessä asiakkaisiin, jolloin yritykset voivat solmia henkilökohtaisempia asiakassuhteita ja räätälöidä tuotteita ja palveluja yhä tehokkaammin.

3.8 Lisäksi todettakoon, että verkostoja ja klustereita tulee muodostaa myös työntekijöiltä vaaditun osaamisen kehittämiseksi. Euroopan ammatillisen koulutuksen kehittämisskeskus Cedefop on korostanut tarvetta lisätä varsinkin työssäoppimiseen liittyvää ammatillisten oppilaitosten, korkeakoulujen, tutkimuskeskusten ja yritysten yhteistyötä. Horisontaalisia taitoja olisi vahvistettava peruskoulutuksessa ja myös elinikäisissä oppimisprosesseissa, jotta voidaan luoda entistä joustavampia valmistusprosesseja ja edistää luovuutta ja innovointia mm. digitalisaatiokehitykseen liittyen.

4. Makrotaso

4.1 Uudelleenteollistaminen siinä merkityksessä, että Eurooppaan rakennetaan uudelleen monialainen tuotantorakenne, alkoi nousta voimakkaasti esiin sen jälkeen, kun teollisuus oli tietyin aikaa vähentynyt ja ulkoistaminen muille alueille lähinnä Euroopan ulkopuolelle lisääntynyt. Sillä, että "ekosysteemistä" tehdään jälleen monipuolinen, tuottava ja kestäväpohjainen, on tunnustetusti myönteisiä vaikutuksia sosioekonomiseen kehitykseen, sillä i) näin syntyy tuotannollisia linkkejä eteen- ja taaksepäin, ii) paikalliset markkinat vahvistuvat, iii) paikallistalouden sietokyky paranee tuotantoriippuvuuden vähenemisen myötä ja iv) näin sysätään liikkeelle monialaista t&k-toimintaa, joka vauhdittaa tuotantoprosesseihin sekä tarjottavien tuotteiden ja palvelujen ominaisuuksiin liittyvää innovointia.

4.2 Jotta eurooppalainen tuotanto saataisiin elpymään ja hyödyttäisiin meneillään olevasta maailmanlaajuisesta tendenssistä siirtää toimintoja takaisin alkuperäisiin maihin, Euroopan kilpailukykyä on uudistettava ottaen huomioon markkinoiden kansainvälistyminen. Globaaleissa arvoketjuissa tapahtuu merkittäviä muutoksia: i) ne ovat supistuneet maailmanlaajuisesta finanssikriisistä lähtien jatkuvasti, ii) "alueellistamalla" pyritään lähemmäs tärkeimpiä kuluttajamarkkinoita, ja iii) tuotantoketjujen alueellinen jakautuminen on muuttumassa perusteellisesti.

4.3 Laadun nousemisella etusijalle hinnan ohella ja hyödykkeiden tunnusmerkillisen kaupallisen luonteen heikentymisellä on yhtymäkohtia Euroopan perusominaisuuksiin, joihin kuuluu huomattava sosiokulttuurinen, geologinen ja ilmastoinen monimuotoisuus. Pk-yrityksillä on kuitenkin – tai ehkä juuri edellä mainituista syistä – Euroopassa yhä edelleen merkittävä rooli talouden "vahvistajina". Innovatiivisten, pitkälle erikoistuneiden, keskeisiltä ominaisuuksiltaan yleisesti tunnustettujen ja sertifioitujen sekä asiakkaiden tarpeita vastaavien ja sosiaalisesti ja ekologisesti kestävien tuotteiden ja palvelujen tarjoamisesta voi siksi tulla modernin eurooppalaisen kilpailukyvyyn ydin ja painopiste.

4.4 Tämä perustelu on sitäkin vakuuttavampi, kun otetaan huomioon, että maailma on viime aikoina kehittynyt yhä kaksinaipaisempaan suuntaan: nousevissa ja kehittyvissä talouksissa nautitaan valtavista mittakaavaeduista ja yhteiskunta- ja ympäristövastuu sivuutetaan, ja monissa kehittyneissä maissa aggressiivinen protektionismi on jälleen nousussa. Eurooppa on puristuksissa näiden kahden välillä (esimerkiksi Yhdysvaltojen ja Kiinan välinen kauppasota vaikuttaa siihen). Teknologian, yhteiskunnan ja väestörakenteen mullistukset saavat aikaan jyrkkiä muutoksia maailmantalouden luonteessa ja rakenteessa, kun syntyy uusia paikallisia markkinoita ja uusia tarpeita. Sopeutuminen järjestelmätason kehitykseen ja siirtyminen edellä mainitun kaltaiseen erikoistuneeseen, laatua korostavaan ja kestäväpohjaiseen tuotantoon voisi tarjota ulospääsyn Euroopalle ja koko maailmalle.

5. Ehdotus asiaa koskeväksi toimintapolitiikaksi paikallisella, kansallisella ja EU:n tasolla

5.1 EU:n ja sen jäsenvaltioiden on investoitava huomattavasti enemmän resursseja tutkimukseen ja kehittämiseen, koulutukseen, infrastruktuuriin, markkinointiin ja innovatiivisiin teknologioihin, jotta pystytään vastaamaan kaikkiin haasteisiin, joita eurooppalaisen identiteetin luominen ja eurooppalaisten tuotteiden ja palvelujen aseman vahvistaminen maailmantaloudessa tuovat mukanaan. Kuten eurooppalaiset työmarkkinaosapuolet, kansalaisyhteiskunta ja muut sidosryhmät ovat esittäneet, unioni tarvitsee tätä varten kunnianhimoisen teollisuuspolitiikan, jossa painopisteinä ovat innovointi, järkevä sääntely, työmarkkinaosapuolten kumppanuus, vapaakauppa sekä yhteiskunta- ja ympäristövastuu.

5.2 Maailmanlaajuisen kilpailun muuttuessa nopeasti ja kiristessä kauppapolitiikka on välttämättömyys. Se on olennaisen tärkeää myös markkinoiden sisäsyntyisten toimintapuutteiden korjaamiseksi. Sen sijaan, että upotaan protektionismin suohon, jäsenvaltio- ja EU-tason hallinnossa olisi kuitenkin kehitettävä ja sovellettava käyttöarvoon perustuvaa politiikkayhdistelmää, joka mukautetaan paikallisiin ominaispiirteisiin ja tarpeisiin. Tähän kuuluvat i) standardointi- ja sertifiointitoimet eurooppalaisten tuotteiden suojelemiseksi unionin alueella ja niiden tunnetuksi tekemiseksi unionin ulkopuolella, ii) (ennakoiva ja) aktiivinen talousdiplomatia, jossa hyödynnetään kansainvälisiä poliittisia, kulttuurisia ja sosioekonomisia siteitä, iii) julkisen sektorin hankintojen käyttäminen välineenä, jonka avulla Euroopan markkinoille juurrutetaan tietyt laatustandardit, ja iv) tarvittavien infrastruktuuri-investointien ja institutionaalijärjestelyjen edistäminen, jotta paikallisen tuotannon kilpailukyky vahvistuisi edelleen.

5.3 Edellä esitetyn kaupan alan järkevän sääntelyn rinnalla pitäisi harjoittaa järkevää teollisuuspolitiikkaa sekä EU-tasolla että jäsenvaltioissa. Siihen kuuluvat i) tuotannon digitalisaation, tietoverkkoistumisen ja tekoälysovellusten edistäminen, ii) investoiminen yhä räätälöidympien ja erittäin pitkälle erikoistuneiden tuotteiden ja palvelujen kehittämiseen, iii) investoiminen teknisiin valmiuksiin tuottaa tehokkaasti erilaisia vaihtoehtoja, iv) (puoli-)itsenäisten tuottajien klusteroitumisen ja suunnitelmallisen yhteistyön edistäminen siten, että voidaan säilyttää tuotteiden laaja kirjo ja saavuttaa samaan aikaan mittakaavaetuja tietyissä huolellisesti valituissa tuotteiden elinkaaren segmenteissä, v) teolliseen symbioosiin pohjautuvan järjestelmän levittäminen laajaan käyttöön kiertotalouden edistämiseksi sekä vi) tuotannon ja t&k-toiminnan yhä tiiviimpi kytkeminen toisiinsa myös vähemmän sovelletuilla tieteenaloilla (vrt. vuosien 2020–2025 uudesta Horisontti Eurooppa -puiteohjelmasta tähän liittyen käytävä keskustelu).

5.4 Varsinkin edellä mainittua kohdennetun klusteroitumisen ja teollisen symbioosin edistämistä varten tarvitaan alueellisia ja alakohtaisia tutkimuksia, joissa selvitetään, missä paikallisen tuotannon segmenteissä voitaisiin muodostaa erityyppisiä verkostoja ja tehdä suunnitelmallista yhteistyötä.

5.5 Kuten edellä jo todetaan, ammatillinen koulutus ja elinikäinen oppiminen tarjoavat mahdollisuuden muodostaa verkostoja ja klustereita ja saavuttaa siten mittakaavaetuja työnantajille henkilöstön osaamisen kehittämisestä aiheutuvien kustannusten suhteen ja lisäksi niiden avulla voidaan vahvistaa valmiuksia, jotka ovat ratkaisevan tärkeitä luovuuden, innovoinnin ja tuotantoprosessin mukautuvuuden edistämisen kannalta. Ammatillista koulutusta ja elinikäistä oppimista koskevassa tulevassa EU-politiikassa tulee painottaa näitä horisontaalisia taitoja kaikilla tasoilla. Tässä on hyödynnettävä monia eri keinoja, kuten uusia oppimismenetelmiä, uusimman teknologian käyttöä ja uusia rahoitusmekanismeja, jotta tuotantoyksiköitä voidaan auttaa soveltamaan toiminnassaan uusimpia tuloksia ja kehittämään niiden pohjalta uusia yksilöllisiä tuotteita.

5.6 Seuraavan politiikkatoimien osa-alueen muodostavat tietojen saatavuus ja tietojenhallintakyky, jotka liittyvät tavoitteeseen tukea eurooppalaisia tuottajia ja palveluntarjoajia, jotta ne pystyvät vastaamaan globalisoituneiden markkinoiden nykyykehitykseen ja hyödyntämään suhteellista etuaan pitkälle erikoistuneiden tavaroiden ja palvelujen segmentissä. Tämä on erityisen tärkeää pk-yrityksille. Tietojen saannin vapauttaminen lisää kuitenkin väistämättä niiden väärinkäytön riskiä. Sekä digitaalisen itsenäisyyden että luonnollisten ja oikeushenkilöiden yksityisyyden suojan varmistaminen voivat olla teknisesti ja oikeudellisesti vaikeita tehtäviä, mutta ne ovat yhtä kaikki olennaisen tärkeitä.

5.7 Jo nyt on aiempaa helpompi saada käyttöönsä eksponentiaalisesti kasvava määrä tietoa, mutta tuotteiden valmistajilla ja palveluiden tuottajilla tulee myös olla mahdollisuus ja kyky käyttää tarvittavia tietojenhallintavälineitä – digitaalisia tai muunlaisia menetelmiä ja prosesseja. *Business intelligence* eli liiketoimintatiedon hallinta on alan kirjallisuudessa käytetty uudehko termi, joka kuvaa nimenomaan kykyä hyödyntää tietoa ja data-aineistoja. Avoimen lähdekoodin ohjelmistojen tarjoamiseen liittyvien teknisten ja lainsäädännöllisten toimenpiteiden lisäksi tämä keskustelu ohjaa meidät takaisin sen kysymyksen ääreen, että tarvittavia horisontaalisia taitoja tulee kehittää ammatillisen koulutuksen ja elinikäisen oppimisen avulla.

Bryssel 11. joulukuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaaliskomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”EU:n yhteiset vähimmäisvaatimukset työttömyysvakuutuksille – konkreettinen askel kohti Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toteutumista käytännössä”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2020/C 97/05)

Esittelijä: **Oliver RÖPKE**

Komitean täysistunnon päätös	15.3.2018
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	15.11.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	11.12.2019
Täysistunnon nro	548
Äänestystulos	141/65/14
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Göteborgissa 17. marraskuuta 2017 pidetyssä EU:n sosiaalialan huippukokouksessa annettiin juhlallinen julistus **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista**. Jotta pilariin saadaan henkeä, EU:n ja jäsenvaltioiden on pantava se tehokkaasti täytäntöön konkreettisin toimin.

1.2 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) kiinnittää huomiota **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin sisältämään työttömyysetuuksia koskevaan periaatteeseen 13**: Sen mukaan työttömällä on oikeus saada julkisilta työvoimapalveluilta riittävää aktivoititukea työmarkkinoille siirtymiseen tai palaamiseen ja saada **kohtuullisen ajan riittäviä työttömyysetuuksia** sosiaalivakuutusmaksujensa ja kansallisten kelpoisuussääntöjen mukaisesti. Tällaiset etuudet eivät saisi estää työttömien nopeaa paluuta työmarkkinoille.

1.3 Työttömyysvakuutus on – erilaisista kansallisista muodoista huolimatta – kaikkien jäsenvaltioiden hyvinvointijärjestelmien keskeinen osa. ETSK yhtyy komission näkemykseen, jonka mukaan jäsenvaltioiden **työttömyysvakuutusjärjestelmien parantaminen mahdollistaa työmarkkinoiden paremman toiminnan** ja jäsenvaltiot, joissa on anteliaimmat työttömyysvakuutusjärjestelmät ja jotka käyttävät enemmän määrärahoja aktiiviseen työmarkkinapolitiikkaan ja -toimenpiteisiin, onnistuvat paremmin integroimaan työttömät pysyvästi takaisin työmarkkinoille ⁽¹⁾. Samalla komitea korostaa järjestelmien tärkeää tehtävää automaattisena vakauttajana.

1.4 Jäsenvaltioiden työttömyysetuuksissa on tällä hetkellä suuria eroja. ETSK kiinnittää huomiota vuoden 2019 yhteiseen työllisyysraporttiin, jonka mukaan riittävän suuruisten, kestoltaan kohtuullisten ja kaikkien työntekijöiden saatavilla olevien työttömyysetuuksien tarjoaminen yhdistettynä vaikuttavaan työmarkkinapolitiikkaan on **keskeisessä asemassa** tuettaessa työnhakijoita työmarkkinoihin liittyvissä siirtymävaiheissa ⁽²⁾.

1.5 ETSK toistaa kehotuksensa huolehtia korkeasta työllisyystasosta ja tiukoista sosiaaliorneista ⁽³⁾ ja suosittaa näin ollen jäsenvaltioiden työttömyysetuuksiin liittyvien **tavoitteiden** asettamista. Tavoitteiden tulisi koskea **nettokorvausasetta, etuusoikeyksien kestoa ja kattavuutta**. Lisäksi komitea suosittaa **täydennys- ja jatkokoulutukseen ja aktivointiin** liittyvien tavoitteiden määrittelemistä.

⁽¹⁾ Talouspolitiikan EU-ohjauksjakso – Tietokooste – Työttömyysetuudet, 2017.

⁽²⁾ COM(2018) 761 final, 21.11.2018 ja työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston asiakirja ST 7619 2019 INIT, 15.3.2019.

⁽³⁾ EUVL C 62, 15.2.2019, s. 165.

1.6 Ensi alkuun olisi asetettava työttömyysetuuksia koskevat tavoitteet ja valvottava niiden toteutumista **vertailuanalyysin keinoin EU-ohjausjakson puitteissa**. ETSK toistaa suosituksensa siitä, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarilla tulee vaikuttaa myös EU:n talouden ohjaukseen ja hallintaan⁽⁴⁾. Komitean mielestä jäsenvaltioille EU-ohjausjakson yhteydessä annettaviin **maakohtaisiin suosituksiin** olisi sisällytettävä konkreettisia tavoitteita, jotka koskevat työttömyysetuuksien **nettokorvausastetta, kestoa ja kattavuutta** sekä **täydennys- ja jatkokoulutusta ja aktivointia**. Maakohtaiset suositukset laatii komissio, hyväksyy neuvosto ja vahvistaa Eurooppa-neuvosto.

1.7 Maakohtaisten suositusten olisi **perustuttava** yhdenmukaisiin suuntaviivoihin⁽⁵⁾. **Vuoden 2018 työllisyyspolitiikan suuntaviivat pätevät edelleen myös vuonna 2019⁽⁶⁾, ja suuntaviivan 7⁽⁷⁾** mukaan jäsenvaltioiden olisi tarjottava työttömille **kohtuulliseksi ajaksi riittävät työttömyysetuudet** sosiaalivakuutusmaksujensa ja kansallisten kelpoisuussääntöjen mukaisesti mutta tällaisten etuuksien ei pitäisi kannustaa työttömiä olemaan palaamatta nopeasti työmarkkinoille.

1.8 Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilariin liittyy sosiaali-indikaattorien tulostaulu. Sen avulla valvotaan pilarin toteutumista seuraamalla jäsenvaltioiden kehityssuuntauksia ja edistysaskeleita ja ottamalla ne huomioon EU-ohjausjakson yhteydessä. ETSK suositaa, että tulevaisuudessa myös työttömyyskorvauksia seurataan sosiaali-indikaattoreiden tulostaulun avulla. Lisäksi komitea suositaa, että **sosiaali-indikaattoreiden tulostaulua täydennetään työttömyysetuuksien vertailuanalyysillä**. Komitea suhtautuu erittäin myönteisesti komission nykyisiin ponnisteluihin työttömyysetuuksien vertailukehittämisprosessin käynnistämiseksi, tosin näitä toimia olisi tehostettava ja niihin olisi liitettävä myös pitkäjänteinen seuranta.

1.9 Ehdotetunlaisen työttömyysetuuksien vertailukehittämisen **tavoitteena on edistää jäsenvaltioiden ylöspäin suuntautuvaa sosiaalista lähentymistä ja parantaa työmarkkinoiden toimintaa**. Prosessin on perustuttava tyhjentävään ja kaunistelemattomaan analyysiin nykytilanteesta, eikä se saa rajoittua vain seurantaan ja arviointiin. Jäsenvaltioiden on parhaiten suoriutuneiden maiden toimintatapojen analysoinnin pohjalta tarkoitus oppia toisiltaan (**vertailuoppiminen**) ja parantaa toimintaansa (**muutosten tekeminen vertailun pohjalta**).

1.10 Komission olisi ohjattava työttömyysetuuksien vertailukehittämisprosessia, ja **työmarkkinaosapuolten olisi päästävä osallistumaan jatkuvasti ja tiiviisti** vertailukohtien määrittämiseen.

1.11 **Sosiaalisten tavoitteiden** on johdettava ajan mittaan sosiaaliseen lähentymiseen. Ihmisten on huomattava, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteet eivät ole vain sanoja paperilla vaan ne myös toteutuvat käytännössä ja että heidän elinolonsa paranevat asteittain.

1.12 ETSK suositaa, että vertailukehittämisprosessin tuloksia seurataan ja arvioidaan tarkasti. Ellei toivottuja vaikutuksia saavuteta riittävässä määrin, olisi otettava käyttöön oikeudellisesti sitova väline, jolla tuetaan ja täydennetään jäsenvaltioiden pyrkimyksiä uudistaa työttömyysvakuutusjärjestelmiä. Jäsenvaltioiden opastamiseksi annettun **neuvoston suosituksen** lisäksi ETSK suositaa, että otetaan käyttöön **Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 153 artiklan mukainen direktiivi, jossa vahvistetaan** jäsenvaltioiden työttömyysvakuutusjärjestelmiä koskevat **oikeudellisesti sitovat vähimmäisvaatimukset**. Direktiiviin tulisi sisältyä **nettokorvausastetta, etuus oikeuksien kestoa ja kattavuutta** koskevat EU:n laajuiset vähimmäisvaatimukset työttömyysetuuksille. Komitea suositaa myös työttömyysvakuutusjärjestelmien puitteissa tapahtuvaa **täydennys- ja jatkokoulutusta ja aktivointia** koskevien EU:n laajuisen vähimmäisvaatimusten asettamista.

1.13 Oikeudellisesti sitovat vähimmäisvaatimukset olisi pantava täytäntöön asteittain. Täytäntöönpanolle on asetettava asianmukainen määräaika, jotta kaikki jäsenvaltiot pystyvät saavuttamaan yhteisten vaatimusten mukaisen tason.

1.14 Kuten SEUT-sopimuksen 153 artiklassa määrätään, tämä ei saa vahingoittaa olennaisesti **jäsenvaltioille tunnustettua oikeutta määrittellä sosiaaliturvajärjestelmiensä peruseriaatteet** tai näiden järjestelmien rahoituksen tasapainoa. Tätä periaatetta olisi noudatettava jäsenvaltion järjestelmän muodosta tai sisällöstä riippumatta. Jäsenvaltioita ei estettäisi käyttämästä perussopimusten mukaista oikeuttaan pitää voimassa tai toteuttaa tiukempia suojatoimenpiteitä.

(4) EUVL C 81, 2.3.2018, s. 145.

(5) EUVL L 224, 5.9.2018, s. 4.

(6) EUVL L 224, 5.9.2018, s. 4.

(7) EUVL L 185, 11.7.2019, s. 44.

Tässä yhteydessä on otettava erityisesti huomioon kansallisten vakuutusjärjestelmien erilainen organisointi, työmarkkinaosapuolten osallistuminen ja rahoitus.

2. Lausunnon lähtökohdat ja tausta

2.1 Vuonna 2008 alkaneen talous- ja finanssikriisin tuskallisten kokemusten ja sitä seuranneen epävakauden jälkeen talous kasvaa jälleen ja työttömyysaste alenee. **Nykyinen työmarkkinoiden elpyminen** ei kuitenkaan koske samalla tavoin kaikkia jäsenvaltioita, alueita tai väestöryhmiä. ETSK viittaa tältä osin vuoden 2019 yhteiseen työllisyysraporttiin ⁽⁸⁾.

2.2 ETSK yhtyy neuvoston näkemukseen, jonka mukaan jäsenvaltioiden ja EU:n olisi puututtava talous- ja rahoituskriisin sosiaalisiin seurauksiin ja pyrittävä **rakentamaan osallisuutta lisäävä yhteiskunta**. Epätasa-arvoon ja syrjintään olisi niinkin puututtava. Olisi varmistettava kaikkien yhtäläiset mahdollisuudet ja vähennettävä köyhyyttä ja sosiaalista syrjäytymistä erityisesti varmistamalla **työmarkkinoiden ja sosiaalisen suojelun järjestelmien tehokas toiminta** ⁽⁹⁾.

2.3 EU on **Eurooppa 2020 -strategiassa** asettanut tavoitteekseen vähentää **köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen** vaarassa olevien määrää 20 miljoonalla vuoteen 2020 mennessä. **Tavoitteen saavuttaminen on hyvin kaukana**. Vaikka tilanne on parantunut jatkuvasti vuodesta 2012 (jolloin köyhyys tai sosiaalinen syrjäytyminen uhkasi lähes 25:tä prosenttia EU:n koko väestöstä), unionilla on edelleen edessään valtavia haasteita. Vuonna 2018 köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa oli lähes 22 prosenttia EU:n väestöstä ⁽¹⁰⁾.

2.4 **Työttömyysvakuutus** on kaikkien jäsenvaltioiden hyvinvointijärjestelmien keskeinen osa. Se tarjoaa työntekijöille turvaverkon työpaikan menetyksen varalta ja **suojaa köyhyydeltä**. Samalla työttömyysetuudet toimivat **automaattisina vakauttajina**, sillä niiden ansiosta tulot ja siten myöskään kulutus eivät laske kovin jyrkästi yleisen työttömyyden lisääntyessä. Toimivat ja riittävät työttömyysetuudet antavat työntekijöille myös mahdollisuuden etsiä odotuksiaan ja pätevyttään vastaavia töitä tai kouluttautua aktiivisen työmarkkinapolitiikan puitteissa uudelleen.

2.5 Sosiaalinen suojeleminen on viime vuosina heikentynyt eräissä jäsenvaltioissa kriisipolitiikan vuoksi. Monet ihmiset katsovat, että heidän sosiaaliset etunsa jäävät EU:ssa yhä enemmän turvaamatta ja sosiaaliset vaatimuksensa täyttämättä. Brexitin myötä Euroopan yhdentyminen ottaa ensimmäistä kertaa askeleen taaksepäin. Tällaista kehitystä on pidettävä varoituksena. Jotta EU selviää tulevaisuudessa ja ihmisten luottamus saadaan palautettua, **EU:n sosiaalista ulottuvuutta** on ETSK:n mielestä **vahvistettava, mihin sisältyy myös vastaaminen muihin ajankohtaisiin haasteisiin, kuten ilmastomuutokseen ja digitalisaatioon**. Tämä edellyttää vakaan, kestävä ja osallistavan talouden pohjalta tapahtuvaa **sitoutumista kaikilta tasoilta**, myös jäsenvaltioilta, työmarkkinaosapuolilta ja kansalaisyhteiskunnalta ⁽¹¹⁾.

2.6 Euroopan parlamentti, neuvosto ja komissio antoivat Göteborgissa 17. marraskuuta 2017 pidetyssä EU:n sosiaalialan huippukokouksessa juhlallisen julistuksen **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarista**. Jotta pilariin saadaan henkeä, EU:n ja jäsenvaltioiden on pantava se tehokkaasti täytäntöön konkreettisilla toimin. Vasta valittu komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen ilmoittaa Euroopan komission poliittisissa suuntaviivoissa vuosiksi 2019–2024 Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin tinkimätöntä täytäntöönpanoa koskevan toimintasuunnitelman laatimisesta. ETSK haluaa jäsenvaltioiden työttömyysetuuksia koskevista tavoitteista tekemällä ehdotuksella antaa oman panoksensa pilarin toteuttamiseen.

2.7 Euroopan talous- ja sosiaaliskomitea kiinnittää huomiota **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin työttömyysetuuksia koskevaan periaatteeseen 13**: Sen mukaan työttömillä on oikeus saada julkisilta työvoimapalveluilta riittävä aktiivointitukea työmarkkinoille siirtymiseen tai palaamiseen ja saada **kohtuullisen ajan riittäviä työttömyysetuuksia** sosiaalivakuutusmaksujensa ja kansallisten kelpoisuussääntöjen mukaisesti. Tällaisten etuuksien ei pidä kannustaa työttömiä olemaan palaamatta nopeasti työmarkkinoille.

⁽⁸⁾ COM(2018) 761 final, 21.11.2018 ja työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston asiakirja ST 7619 2019 INIT, 15.3.2019.

⁽⁹⁾ EUVL L 224, 5.9.2018, s. 4.

⁽¹⁰⁾ Eurostat 16.10.2019.

⁽¹¹⁾ EUVL C 262, 25.7.2018, s. 1.

2.8 Tässä yhteydessä ETSK viittaa myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteeseen 17, jonka mukaan **vammaisilla henkilöillä** on oikeus ihmisarvoisen elämän varmistavaan toimeentulotukeen sekä työmarkkinoille ja yhteiskuntaan osallistumisen mahdollistaviin palveluihin. Työttömyysvakuutuksen etuuskaudessa olisi otettava huomioon, että uuden työpaikan etsiminen tai uudelleen kouluttautuminen on vammaisille henkilöille paljon vaikeampaa ja vaatii enemmän aikaa.

2.9 Työttömyysvakuutus on kaikkien jäsenvaltioiden hyvinvointijärjestelmien keskeinen osa. Työttömyysvakuutusjärjestelmien kansalliset säännöt ovat hyvin erilaisia sekä etuus oikeuksille asetettujen ehtojen sekä että etuuksien suuruuden, keston ja laskentamallin osalta. ETSK kehottaa asettamaan **työttömyysetuuksia koskevia tavoitteita** EU-ohjausjakson puitteissa. Lisäksi komitea muistuttaa tarpeesta turvata perusluonteiset sosiaalietuudet EU-tason yhteisin säännöin ⁽¹²⁾. ETSK suosittaa **vertailukehittämisprosessin** jatkuvaa **arviointia**. **Neuvoston suosituksella** jäsenvaltioissa voitaisiin käynnistää ja suunnata yhteisten vähimmäisvaatimusten laatimista koskevia keskusteluja ja uudistuksia ja mahdollistaa jäsenvaltioiden välinen yhteistyö tällä alalla.

2.10 Ellei toivottuja vaikutuksia saavuteta ajan mittaan riittävässä määrin, ETSK suosittaa, että otetaan käyttöön **Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 153 artiklan mukainen direktiivi**, jossa vahvistetaan jäsenvaltioiden työttömyysvakuutusjärjestelmiä koskevat **oikeudellisesti sitovat vähimmäisvaatimukset**. Direktiiviin tulisi sisältyä **nettokorvausastetta, etuus oikeuksien kestoa ja kattavuutta** koskevat EU:n laajuiset vähimmäisvaatimukset työttömyysetuuksille. Komitea suosittaa myös työttömyysvakuutusjärjestelmien puitteissa tapahtuvaa **täydennys- ja jatkokoulutusta ja aktiivointia** koskevien EU:n laajuisen vähimmäisvaatimusten asettamista. Vähimmäisvaatimukset eivät estä jäsenvaltioita asettamasta tiukempia normeja (ks. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin johdanto-osan 16 kappale). Jäsenvaltioiden voimassa olevia normeja ei pidä heikentää. Komitea suosittaa, että jäsenvaltioiden työttömyysvakuutusjärjestelmiä koskeviin vähimmäisvaatimuksiin liitetään **tason säilyttämistä koskevan lausekkeen** (tasoa ei saa laskea vähimmäisvaatimusten käyttöönoton seurauksena) asianmukainen soveltaminen. Näin otetaan huomioon EU:n tavoite kohentaa elin- ja työoloja yhtenäistämällä niitä jäsenvaltioiden kesken parempaan suuntaan (SEUT-sopimuksen 151 artikla).

2.11 Työttömien tukemisessa on tehtävä ero sosiaaliturvaetuuksien (vakuutusetuudet) ja sosiaalivastustusten välillä. Työttömyysvakuutusetuudet perustuvat yleensä maksuihin, ja niiden edellytyksenä on määrätty työssääloaika. Sosiaalivastuksissa on kyse maksuihin perustumattomista, verovaroin rahoitetuista avustuksista, joilla tuetaan ihmisiä, jotka eivät tule toimeen omin voimin, ja joihin sovelletaan tarveharkintaa. **ETSK käsittelee tässä omaaloitteisessa lausunnossa sosiaaliturvaetuksia.**

2.12 Euroopan komissio on talous- ja rahaliiton syventämistä koskevan keskustelun yhteydessä ehdottanut **euroalueen vakautusjärjestelyä** (johon myös euroalueen ulkopuoliset jäsenvaltiot voisivat osallistua), jonka on tarkoitus mahdollistaa se, että epäsymmetrisiin häiriöihin voidaan tulevaisuudessa reagoida entistä paremmin. Komissio mainitsee yhtenä vakautusjärjestelyvaihtoehtona **eurooppalaisen työttömyysvakuutusjärjestelmän**, joka toimisi ”jälleenvakuutusrahastona” jäsenvaltioiden työttömyysvakuutusjärjestelmille ⁽¹³⁾. Kyseinen finanssipoliittinen ehdotus, josta paraikaa kiistellään, on pidettävä **selvästi erillään tästä omaaloitteisesta lausunnosta**, jossa esitetään sosiaalipoliittinen ehdotus EU:n sosiaalisen olottuvuuden vahvistamiseksi.

2.13 ETSK on äskettäin ottanut kantaa sen puolesta, että tarkasteltaisiin **mahdollisuuksia luoda EU:n laajuiset vähimmäisvaatimukset kansallisille työttömyysturvajärjestelmille**, muun muassa jotta kaikki työnhakijat voivat saada taloudellista tukea ⁽¹⁴⁾. Komitea pyrkii nyt hoitamaan tämän tehtävän käsillä olevan lausunnon avulla.

3. Yleistä

3.1 **Vuoden 2018 työllisyyspolitiikan suuntaviivat pätevät edelleen myös vuonna 2019** ⁽¹⁵⁾, ja **suuntaviivan 7** ⁽¹⁶⁾ mukaan jäsenvaltioiden olisi tarjottava työttömille kohtuulliseksi ajaksi riittävät työttömyysetuudet sosiaalivakuutusmaksujensa ja kansallisten kelpoisuussääntöjen mukaisesti. Tämän suosituksen avulla otetaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari huomioon myös työllisyyspolitiikan suuntaviivoissa.

⁽¹²⁾ EUVL C 13, 15.1.2016, s. 40.

⁽¹³⁾ COM(2017) 822 final, 6.12.2017.

⁽¹⁴⁾ EUVL C 129, 11.4.2018, s. 7.

⁽¹⁵⁾ EUVL L 224, 5.9.2018, s. 4.

⁽¹⁶⁾ EUVL L 185, 11.7.2019, s. 44.

3.2 **Köyhien ja sosiaalisesti syrjäytyneiden** tai köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien **määrän vähentäminen** on yksi **Eurooppa 2020 -strategian** viidestä ja YK:n **kestävän kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman** 17 tavoitteesta. Jäsenvaltioiden kehityssuuntauksia ja edistysaskeleita köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen koetteleman tai uhkaaman väestön suhteen seurataan myös Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin yhteydessä käyttöön otetun **sosiaali-indikaattoreiden tulostaulun** avulla.

3.3 ETSK kiinnittää huomiota komission toteamukseen, että työttömyysvakuutusten **etuusoikeuksien kesto** vaikuttaa suoraan työttömien köyhyysvaaraan. Jäsenvaltiot, joissa on anteliaimmat työttömyysvakuutusjärjestelmät ja jotka käyttävät enemmän määrärahoja aktiiviseen työmarkkinapolitiikkaan ja -toimenpiteisiin, onnistuvat paremmin integroimaan työttömät pysyvästi takaisin työmarkkinoille⁽¹⁷⁾. Jäsenvaltioiden välillä on **suuria eroja**: työttömyysetuuksien enimmäiskesto on lyhin Unkarissa, missä se on 90 päivää, ja pisin Belgiassa, missä sitä ei ole rajoitettu⁽¹⁸⁾.

3.4 ETSK:n mielestä sosiaaliturvaetuuksien on oltava sellaisia, että kohtuullinen elintaso on taattu riskin toteutuessa, esimerkiksi työttömyystapauksessa. Työttömyysvakuutusetuuden suuruuden eli **nettokorvausasteen** on siis oltava riittävä. Myös tässä **erot** EU:n sisällä **ovat huomattavia**. Jos tarkastellaan matalapalkkaista työntekijää, jonka työhistoria on lyhyt (1 vuosi), nettokorvausasteet vaihtelevat Unkarin alle 20 prosentista (aiemmista nettoansioista) Luxemburgin noin 90 prosenttiin⁽¹⁹⁾.

3.5 Työttömyysvakuutusetuuksien piiriin kuuluvien työttömien osuutta kaikista työttömistä kuvataan kattavuudella (**kattavuusaste**). Kattavuus ilmoitetaan aina suhteessa työttömyyden kestoan (esimerkiksi niiden työttömien osuus, jotka saavat etuuksia yhden vuoden työttömyyden jälkeen). Jäsenvaltioiden välillä on **suuria eroja** tässäkin asiassa. Lyhytaikaistyöttömistä (alle vuoden työttöminä olleet) työttömyysetuuksien piiriin kuuluu keskimäärin vain noin kolmannes. Kattavuusaste on korkein Saksassa, missä se on 63 prosenttia. Maltassa, Kroatiaassa, Puolassa, Romaniassa ja Bulgariassa kattavuusaste taas on selvästi alle 15 prosenttia⁽²⁰⁾.

3.6 Vähäinen kattavuus jossain jäsenvaltiossa voi johtua eri syistä. Yksi syy on **nuorisotyöttömyys**. Työttömät nuoret, jotka eivät onnistu pääsemään työelämään, eivät puuttuvan työssäoloajan takia useinkaan ole oikeutettuja etuuksiin, ja siksi monet työttömät nuoret eivät kuulu etuuksien piiriin.

3.7 ETSK korostaa jälleen, että nuorten siirtyminen (perus)koulutuksesta työmarkkinoille on erittäin tärkeää. Heitä on tuettava mahdollisimman paljon, jotta he pääsevät työmarkkinoille mahdollisimman nopeasti.

3.8 Kattavuuteen vaikuttaa myös työttömyyden kesto. Kattavuusaste on lyhytaikaistyöttömien osalta EU:ssa keskimäärin noin 33 prosenttia, mutta pitkäaikaistyöttömien kohdalla se on alhaisempi, koska työttömyysetuuksien kesto on useimmissa jäsenvaltioissa rajoitettu. ETSK suosittaa **kattavuusastetta** koskevan tavoitteen asettamista **lyhytaikaistyöttömien** (alle vuoden työttömänä olleiden) osalta.

3.9 Lisäksi vähäiseen kattavuuteen ovat **syynä työn uuden muodot sekä epätyypilliset ja epävarmat työsuhteet**, joiden vuoksi oikeutta etuuksiin on vaikea saada. Työnantajien ja itsenäisten ammattinharjoittajien sosiaalisen suojelun oikeuksista annettavaa suositusta koskevaan neuvoston poliittiseen yhteisymmärrykseen viitaten ETSK kannattaa kokonaisvaltaista ratkaisua uuden muotoista työtä tekevien työntekijöiden sosiaaliturvaoikeuksien tunnustamiseksi⁽²¹⁾.

3.10 **Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteen 1 mukaan** jokaisella on oikeus laadukkaaseen ja inklusiiviseen opetukseen, koulutukseen ja **elinikäiseen oppimiseen** sellaisten taitojen ylläpitämiseksi ja hankkimiseksi, jotka mahdollistavat täysipainoisen osallistumisen yhteiskunnan toimintaan ja auttavat työmarkkinoille siirtymisessä. ETSK kannattaakin **täydennys- ja jatkokoulutukseen ja aktivointiin** liittyvien tavoitteiden asettamista ja toistaa näkemyksensä, jonka mukaan kaikkien kansalaisten elinikäisen oppimisen oikeuden varmistamisen tulisi olla EU:n asialistalla⁽²²⁾.

⁽¹⁷⁾ Talouspolitiikan EU-ohjausjakso – Tietokooste – Työttömyysetuudet, 2017.

⁽¹⁸⁾ COM(2018) 761 final, 21.11.2018 ja työllisyys-, sosiaalipoliittikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston asiakirja ST 7619 2019 INIT, 15.3.2019.

⁽¹⁹⁾ COM(2018) 761 final, 21.11.2018 ja työllisyys-, sosiaalipoliittikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston asiakirja ST 7619 2019 INIT, 15.3.2019.

⁽²⁰⁾ COM(2018) 761 final, 21.11.2018 ja työllisyys-, sosiaalipoliittikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston asiakirja ST 7619 2019 INIT, 15.3.2019.

⁽²¹⁾ EUVL C 129, 11.4.2018, s. 7.

⁽²²⁾ EUVL C 237, 6.7.2018, s. 8 sekä ETSK:n lausunnot EUVL C 14, 15.1.2020, s. 1 ja EUVL C 14, 15.1.2020, s. 46.

3.11 ETSK yhtyy komission näkemykseen, jonka mukaan jäsenvaltioiden työttömyysvakuutusjärjestelmien parantaminen **mahdollistaa työmarkkinoiden paremman toiminnan**. Alhaisten vaatimusten mukainen järjestelmä ei välttämättä merkitse valtion menojen pienenemistä, koska työttömät, jotka eivät saa etuuksia työttömyysvakuutuksesta, saavat useimmissa tapauksissa valtiolta muuta tukea (esimerkiksi työmarkkinatuen kaltaista työttömyystukea tai toimeentulotukea). Komitea yhtyy komission kantaan, jonka mukaan on todennäköistä, että työttömyysvakuutusten parantamisesta – sekä aktiivisesta työmarkkinapolitiikasta – aiheutuvat lisämenot kompensoituvat varsin nopeasti työllisyyden kasvun ja sen myötä lisääntyvien verotulojen sekä talouskasvun nopeutumisen kautta ⁽²³⁾.

4. Erityistä

4.1 Jäsenvaltioiden työttömyysetuuksissa on tällä hetkellä suuria eroja. ETSK kiinnittää huomiota vuoden 2019 yhteiseen työllisyysraporttiin, jonka mukaan **riittävän suuruisen, kestoltaan kohtuullisten** ja kaikkien työntekijöiden saatavilla olevien **työttömyysetuuksien** tarjoaminen yhdistettynä vaikuttavaan työmarkkinapolitiikkaan on **keskeisessä asemassa** tuettaessa työnhakijoita työmarkkinoihin liittyvissä siirtymävaiheissa ⁽²⁴⁾.

4.2 ETSK suosittaakin jäsenvaltioiden työttömyysetuuksiin liittyvien **tavoitteiden** asettamista. Tavoitteiden tulisi koskea **nettokorvausastetta, etuus oikeuksien kestoa ja kattavuutta**. Lisäksi komitea suosittelee **täydennys- ja jatkokoulutukseen ja aktivointiin** liittyvien tavoitteiden määrittämistä.

4.3 ETSK suhtautuu erittäin myönteisesti komission pyrkimykseen panna Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilari täytäntöön muun muassa EU-ohjauksjakson yhteydessä ja edistää kansallisten työttömyysvakuutusasetuuksien vertailukehittämisprosessia (muun muassa yhteisellä työllisyysraportilla). Vertailukehittämistä pidetään perustellusti pilarin täytäntöönpanon tärkeänä välineenä. Kyseisiä ponnisteluja olisi tehostettava, ja niihin olisi liitettävä myös pitkäjänteinen seuranta. Työttömyysetuuksien vertailukehittämisprosessin avulla on **pyrittävä** edistämään **ylöspäin suuntautuvaa sosiaalista lähentymistä** EU:ssa ja **parantamaan työmarkkinoiden toimintaa**.

4.4 ETSK:n mielestä **maakohtaisiin suosituksiin** olisi sisällytettävä konkreettisia **nettokorvausastetta, etuus oikeuksien kestoa ja kattavuutta** sekä **täydennys- ja jatkokoulutusta ja aktivointia** koskevia tavoitteita. Tähän liittyen komitea kannattaa komission lähestymistapaa, jonka mukaan **suurempiin etuuksiin** on yhdistettävä **työttömien asianmukainen aktivointi**.

4.5 **Sisämarkkinoiden menestys** riippuu suurelta osin sekä työmarkkinoiden ja sosiaalisen suojelun järjestelmien tehokkuudesta että Euroopan talouksien kyvystä mukautua häiriöihin. Eurooppa 2020 -strategia perustettiin tätä taustaa vasten: strategialla on tarkoitus tehdä EU:sta älykäs, kestävä ja osallistava talous, jossa vallitsee korkea työllisyys, tuottavuus ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus ⁽²⁵⁾. ETSK toteaa, että EU ei saavuta **Eurooppa 2020 -strategian mukaista tavoitetta** vähentää köyhien ja sosiaalisesti syrjäytyneiden tai köyhyys- ja syrjäytymisvaarassa olevien määrää 20 miljoonalla.

4.6 ETSK katsoo, että **23.–26. toukokuuta 2019 pidettyjen Euroopan parlamentin vaalien jälkeen** muodostetun uuden komission on kiireellisesti ehdotettava toimenpiteitä työmarkkinoiden toiminnan parantamiseksi ja jäsenvaltioiden ylöspäin suuntautuvan sosiaalisen lähentymisen edistämiseksi. Lisäksi tarvitaan uusi strategia, joka koskee Euroopan sosiaalista ulottuvuutta vuoden 2020 jälkeen.

4.7 Jäsenvaltiot käyvät parhaillaan keskustelua **Euroopan sosiaalisesta ulottuvuudesta vuoden 2020 jälkeen**. Yksi tässä yhteydessä pohdittava kysymys on se, mitkä ovat tärkeimmät tulevaisuuden sosiaalista ulottuvuutta määrittelevät näkökohdat ⁽²⁶⁾. ETSK:n mielestä Euroopan vuoden 2020 jälkeisen sosiaalisen ulottuvuuden tärkeimmät näkökohdat ovat **työmarkkinoiden toiminnan parantaminen ja köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunta**. Jäsenvaltioiden työttömyysetuuksia koskevista tavoitteista voisi olla merkittävästi apua näiden asioiden hoitamisessa.

4.8 Sosiaalisten tavoitteiden on johdettava ajan mittaan sosiaaliseen lähentymiseen. Ihmisten on huomattava, että esimerkiksi Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin mukaiset oikeudet ja periaatteet eivät ole vain sanoja paperilla vaan ne myös toteutuvat käytännössä ja että heidän elinolonsa paranevat vähitellen.

⁽²³⁾ Talouspolitiikan EU-ohjauksjakso – Tietokooste – Työttömyysetuudet, 2017.

⁽²⁴⁾ COM(2018) 761 final, 21.11.2018 ja työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston asiakirja ST 7619 2019 INIT, 15.3.2019.

⁽²⁵⁾ COM(2018) 761 final, 21.11.2018 ja työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston asiakirja ST 7619 2019 INIT, 15.3.2019.

⁽²⁶⁾ Työllisyys-, sosiaalipolitiikka-, terveys- ja kuluttaja-asioiden neuvoston asiakirja 6622/19, 27.2.2019.

4.9 Mikäli EU-ohjausjakson puitteissa asetetuilla tavoitteilla ei ole toivottua vaikutusta, ETSK suosittaa Euroopan vuoden 2020 jälkeistä sosiaalista ulottuvuutta silmällä pitäen, että otetaan käyttöön **Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 153 artiklan mukainen direktiivi**, jossa vahvistetaan jäsenvaltioiden työttömyysvakuutusjärjestelmiä koskevat **oikeudellisesti sitovat vähimmäisvaatimukset**. Direktiiviin tulisi sisältyä **nettokorvausastetta, etuusoikeuksien kesto ja kattavuutta** koskevat EU:n laajuiset vähimmäisvaatimukset työttömyysetuuksille. Komitea suosittaa myös työttömyysvakuutusjärjestelmien puitteissa tapahtuvaa **täydennys- ja jatkokoulutusta ja aktivointia** koskevien EU:n laajuisen vähimmäisvaatimusten asettamista.

Bryssel 11. joulukuuta 2019.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

LIITE

Lausuntoa käsiteltäessä hylättiin seuraavat muutosehdotukset, jotka saivat tuekseen vähintään neljänneksen annetuista äänistä (työjärjestyksen 59 artiklan 3 kohta):

1. Kohta 1.12

Muutetaan

ETSK suosittaa, että vertailukehittämisprosessin tuloksia seurataan ja arvioidaan tarkasti. Ellei toivottuja vaikutuksia saavuteta riittävässä määrin, olisi ~~harkittava otettava käyttöön oikeudellisesti sitovaa oikeudellista kehystä väline~~, jolla tuetaan ja täydennetään jäsenvaltioiden pyrkimyksiä uudistaa työttömyysvakuutusjärjestelmiä. Jäsenvaltioiden opastamiseksi annetun **neuvoston suosituksen** lisäksi ETSK suosittaa, että ~~harkitaan sitovaa oikeudellista kehystä otetaan käyttöön Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 153 artiklan mukainen direktiivi~~, jossa vahvistetaan jäsenvaltioiden työttömyysvakuutusjärjestelmiä koskevat ~~oikeudellisesti sitovat vähimmäisvaatimukset~~. ~~Kehtykseen Direktiivissä~~ tulisi sisältyä **nettokorvausastetta, etuus oikeuksien kestoa ja kattavuutta** koskevat EU:n laajuiset vähimmäisvaatimukset työttömyysetuuksille. Komitea suosittaa myös työttömyysvakuutusjärjestelmien puitteissa tapahtuvaa **täydennys- ja jatkokoulutusta ja aktiivointia** koskevien EU:n laajuisen vähimmäisvaatimusten asettamista.

Äänestystulos:

Puolesta: 64

Vastaa: 119

Pidättyi äänestämästä: 19

2. Kohta 2.10

Mikäli tulosten tiiviin seurannan ja arvioinnin pohjalta käy ilmi, ~~ettei~~ Ellei toivottuja vaikutuksia saavuteta ajan mittaan riittävässä määrin, ETSK suosittaa, että ~~harkitaan sitovaa oikeudellista kehystä otetaan käyttöön Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 153 artiklan mukainen direktiivi~~, jossa vahvistetaan jäsenvaltioiden työttömyysvakuutusjärjestelmiä koskevat ~~oikeudellisesti sitovat vähimmäisvaatimukset~~. ~~Direktiivissä~~ ~~Kehtykseen~~ tulisi sisältyä **nettokorvausastetta, etuus oikeuksien kestoa ja kattavuutta** koskevat EU:n laajuiset vähimmäisvaatimukset työttömyysetuuksille. Komitea suosittaa myös työttömyysvakuutusjärjestelmien puitteissa tapahtuvaa **täydennys- ja jatkokoulutusta ja aktiivointia** koskevien EU:n laajuisen vähimmäisvaatimusten asettamista. Vähimmäisvaatimukset eivät estä jäsenvaltioita asettamasta tiukempia normeja (ks. Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin johdanto-osan 16 kappale). Jäsenvaltioiden voimassa olevia normeja ei pidä heikentää. Komitea suosittaa, että jäsenvaltioiden työttömyysvakuutusjärjestelmiä koskeviin vähimmäisvaatimuksiin liitetään **tason säilyttämistä koskevan lausekkeen** (tasoa ei saa laskea vähimmäisvaatimusten käyttöönoton seurauksena) asianmukainen soveltaminen. Näin otetaan huomioon EU:n tavoite kohentaa elin- ja työoloja yhtenäistämällä niitä jäsenvaltioiden kesken parempaan suuntaan (SEUT-sopimuksen 151 artikla).

Äänestystulos:

Puolesta: 63

Vastaa: 122

Pidättyi äänestämästä: 18

3. Kohta 4.9

Mikäli ~~tiiviin seurannan ja arvioinnin pohjalta käy ilmi, että~~ EU-ohjausjakson puitteissa asetetuilla tavoitteilla ei ole toivottua vaikutusta, ETSK suosittaa Euroopan vuoden 2020 jälkeistä sosiaalista ulottuvuutta silmällä pitäen, että ~~harkitaan otetaan käyttöön Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 153 artiklan mukainen direktiivi~~ **sitovaa oikeudellista kehystä, jossa vahvistetaan** jäsenvaltioiden työttömyysvakuutusjärjestelmiä koskevat ~~oikeudellisesti sitovat vähimmäisvaatimukset~~. ~~Kehtykseen~~ ~~Direktiivissä~~ tulisi sisältyä **nettokorvausastetta, etuus oikeuksien kestoa ja kattavuutta** koskevat EU:n laajuiset vähimmäisvaatimukset työttömyysetuuksille. Komitea suosittaa myös työttömyysvakuutusjärjestelmien puitteissa tapahtuvaa **täydennys- ja jatkokoulutusta ja aktiivointia** koskevien EU:n laajuisen vähimmäisvaatimusten asettamista.

Äänestystulos:

Puolesta: 63
Vastaa: 122
Pidättyi äänestämästä: 21

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Euroopan talous- ja sosiaalikomitean panos vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaan EU:n agendaan 2020–2030”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2020/C 97/06)

Esittelijä: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Komitean täysistunnon päätös	24.1.2019
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	työllisyys, sosiaaliasioiden, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	15.11.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	11.12.2019
Täysistunnon nro	548
Äänestystulos	178/1/2
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ottamaan vuosia 2020–2030 koskevaa vammaisten henkilöiden oikeuksien agenda (jäljempänä ”agenda”) laatiessaan tarkasti huomioon seuraavat suositukset ja päätelmät, panemaan paremmin täytäntöön Yhdistyneiden kansakuntien yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista (jäljempänä ”vammaisyleissopimus”) ja täyttämään sitoumuksensa, jotka liittyvät Agenda 2030 -toimintaohjelmaan ja kestävä kehityksen tavoitteisiin, joissa vammaisuus mainitaan 11 kertaa. ETSK suosittaa erityisesti seuraavaa:

1.2 Kaikissa komission pääosastoissa ja virastoissa sekä kaikissa EU:n toimielimissä tulee olla vammaisasioiden käsittelevät yhteyspisteet, ja vammaisuuteen liittyvien kysymysten monialaisuuden vuoksi komission pääsihteeristöön tulee sijoittaa keskitetty yhteyspiste. Näistä yhteyspisteistä koostuvan vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean tulee valvoa agendan täytäntöönpanoa. Koska tulevassa komissiossa yhden jäsenen vastuualueena on tasa-arvo, on ensiarvoisen tärkeää, että myös oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosastossa on tällainen yhteyspiste.

1.3 Komission, parlamentin ja neuvoston välillä tulee soveltaa mekanismia⁽¹⁾, jonka puitteissa näiden kolmen toimielimen puheenjohtajat kokoontuvat jokaisen toimikauden alussa. ETSK kehottaa lisäksi perustamaan neuvostoon vammaisasioiden työryhmän, jonka tehtävänä on huolehtia tästä mekanismista.

1.4 EU:n toimielinten tulee tarjota kaikki tarvittavat välineet, henkilöresurssit ja rahoitustukea vammaisyleissopimuksen EU-seurantajärjestelmän käyttöön, jotta se voi suorittaa tehtävänsä vammaisyleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

1.5 Euroopan unioniin tulee perustaa esteettömyys- ja saavutettavuusasioiden lautakunta seuraamaan näitä asioita koskevan EU:n lainsäädännön täytäntöönpanoa.

1.6 Komission tulee tarkastella uudelleen vammaisyleissopimuksesta ja EU:n lainsäädännöstä johtuvaa jäsenvaltioiden kanssa jakamaansa toimivaltaa sen selvittämiseksi, missä asioissa unioni voisi tehdä yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa täytäntöönpanon edistämiseksi. Tämä olisi tehtävä laatimalla toimivaltaa koskeva ilmoitus, jolla tarkistetaan EU:n yksinomaista toimivaltaa koskevaa ilmoitusta, ja sopimalla vammaisyleissopimuksen valinnaisesta pöytäkirjasta.

⁽¹⁾ Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean EU:lle vuonna 2015 antamat suositukset.

1.7 Komission tulee sisällyttää agendaan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteet ja esittää ehdotuksia nimenomaan vammaisten henkilöiden osallistamista koskevan periaatteen nro 17 täytäntöönpanosta.

1.8 Agendan toteuttamiseksi tulee ryhtyä konkreettisiin toimiin. Kiireellisimpiä niistä ovat seuraavat: antaa lainsäädäntöä, jolla torjutaan kaikenlaista vammaisuuteen perustuvaa syrjintää⁽²⁾; antaa direktiivi, jolla yhdenmukaistetaan vammaisuuden arvioinnin tunnustaminen EU:n laajuisesti, jotta helpotetaan vammaisten henkilöiden vapaata liikkuvuutta; toteuttaa toimenpiteitä, joilla taataan vammaisten henkilöiden oikeudet poliittiseen osallistumiseen EU:n tasolla, ja antaa ohjeita jäsenvaltioille, jotta ne voivat varmistaa saman kansallisella tasolla; antaa sitovaa lainsäädäntöä, jolla yhdenmukaistetaan rakennettua ympäristöä koskevat esteettömyysvaatimukset; toteuttaa toimenpiteitä, joilla yhdenmukaistetaan työpaikalla tehtäviä kohtuullisia mukautuksia koskevat vähimmäisvaatimukset, sekä laatia suuntaviivat jäsenvaltioiden vammaisuuksien tasoa ja palvelujen tarjoamista koskevista vähimmäisvaatimuksista, mukaan lukien itsenäisen asumisen tukeminen ja mahdollisuuksien mukaan henkilökohtainen avustaminen.

1.9 Vammaisuuteen liittyvät tasa-arvokysymykset tulee sisällyttää osaksi EU:n kaikkia talous-, sosiaali- ja ympäristöpolitiikkoja, erityisesti sukupuolten tasa-arvoa koskevaa strategiaa, nuorisotakuuta, Green New Deal -ohjelmaa, lapsitakuuta ja tulossa olevaa vihreää kirjaa ikääntymisestä.

1.10 EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden tulee sopia nuorisotakuun kaltaisesta vammaisten henkilöiden oikeuksien takuusta, joka koskee heidän pääsyään työhön, työharjoitteluun, työnvälityksen piiriin ja jatko- ja täydennyskoulutukseen.

1.11 EU:n talousarviolla tulee tukea vammaisia henkilöitä entistä paremmin siten, että investoidaan uutta apuvälineteknologiaa kehittävään tutkimukseen, osoitetaan varoja Erasmus+-ohjelmien esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseen ja vammaisten henkilöiden osallistumisen lisäämiseen, rahoitetaan siirtymistä jäsenvaltioissa laitoshoidosta perhe- ja yhteisöpohjaiseen hoitoon ja itsenäiseen asumiseen tähän liittyvine vahvoine seuranta- ja arviointimekanismeineen ja investoidaan EU:n varoja strategisesti vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoon jäsenvaltioissa erityisesti aloilla, joilla EU:lla ei ole täyttä toimivaltaa.

1.12 Agendalla tulee osaltaan edistää vammaisten henkilöiden oikeuksia EU:n ulkoisessa toiminnassa.

1.13 Agendassa tulee varata keskeinen sija pyrkimyksille parantaa vammaisia henkilöitä koskevien tietojen keräämistä ja julkaisemista osana Eurostatin toimintaa.

1.14 Agendaan tulee sisällyttää selkeitä ja konkreettisia vertailuarvoja sekä mitattavissa olevia indikaattoreita, jotka koskevat erityisesti vammaisia naisia, tyttöjä, nuoria, ikäihmisiä, pakolaisia, muuttajia ja hlbt-henkilöitä.

1.15 Komission tulee luoda jäsenvaltioille talouspolitiikan EU-ohjausjakson puitteissa painetta laatia omia kansallisia vammaisstrategioitaan vammaisuuteen liittyvien tasa-arvokysymysten valtavirtaistamiseksi ja käsitellä vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoa kansallisissa uudistusohjelmissaan.

1.16 Agendan tulee kattaa tietoisuuden lisääminen vammaisyleissopimuksen mukaisista vammaisten henkilöiden oikeuksista.

⁽²⁾ Vammaisyleissopimuksen 1 artiklan mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka vuorovaikutuksessa erilaisten esteiden kanssa voi estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa.

1.17 Vammaisten henkilöiden oikeudet ja vammaisyleissopimuksen täytäntöönpano tulee ottaa perin pohjin huomioon EU- ja jäsenvaltiotason työmarkkinavuoropuhelussa ja työmarkkinaosapuolten käymissä työehtosopimusneuvotteluissa. Vammaisjärjestöjä on kuultava tässä yhteydessä kattavasti, ja niiden tulee voida osallistua kyseisiin prosesseihin.

1.18 Vammaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden tulee voida osallistua rajoituksetta ja aktiivisesti agendan laatimiseen, täytäntöönpanoon ja hallinnointiin.

2. Johdanto

2.1 Koska agenda laaditaan ja pannaan täytäntöön tilanteessa, jossa EU ja kaikki jäsenvaltiot ovat allekirjoittaneet ja ratifioineet vammaisyleissopimuksen, ETSK korostaa, että sen avulla olisi käsiteltävä kaikkia vammaisyleissopimuksen kattamia asioita.

2.2 Toisin kuin nykyisessä vammaisstrategiassa vuosien 2020–2030 agendassa olisi myös otettava huomioon, että vammaisyleissopimuksesta johtuvia velvoitteita ja kestävä kehityksen tavoitteisiin ja sosiaalisten oikeuksien pilariin sitoutumista ei voida erottaa toisistaan. ETSK ehdottaa siksi, että agendan nimeksi annettaisiin ”vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva EU:n agenda 2020–2030”.

2.3 Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea teki EU:sta vuonna 2015 arvioinnin, ja ETSK huomauttaakin, että agenda tulee pohjata mm. tässä yhteydessä annettuihin loppupäätelmiin ja suosituksiin.

2.4 Uuden agendan olisi perustuttava EU:n koko lainsäädännön ja politiikan monialaiseen ja kattavaan uudelleenarviointiin. Agendan tulee myös olla johdonmukainen EU:n muiden aloitteiden ja strategioiden kanssa, jotta varmistetaan kattava yhdenmukaisuus vammaisyleissopimuksen kanssa. Agendassa on lisäksi kuvastuttava ihmisoikeuksiin pohjautuva lähestymistapa vammaisuuteen nähden sekä viimeisin kehitys sosiaalisten ja digitaalisten oikeuksien alalla.

2.5 Tiettyjen vammaisryhmien haavoittuvuuden vuoksi agendan kaikilla osa-alueilla olisi kiinnitettävä erityistä huomiota vammaisiin naisiin, lapsiin, nuoriin, ikäihmisiin, pakolaisiin, muuttajiin, hlbt-ihmisiin ja asunnottomiin.

3. Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan EU:n agendan periaatteet

3.1 ETSK katsoo, että agendan avulla olisi varmistettava vammaisuuden huomioiminen kaikissa vammaisten henkilöiden elämään vaikuttavissa EU:n politiikoissa ja säädöksissä vammaisyleissopimuksen 3 artiklassa esitettyjen yleisten periaatteiden mukaisesti. Agendassa on noudatettava syrjimättömyyden, esteettömyyden ja saavutettavuuden, osallistumisen ja osallisuuden, yhdenvertaisten mahdollisuuksien, miesten ja naisten välisen tasa-arvon, henkilöiden synnynnäisen arvon ja yksilöllisen itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen periaatteita sekä periaatetta, jonka mukaan vammaiset henkilöt tulee hyväksyä osana ihmisten moninaisuutta ja ihmiskuntaa ja jonka mukaan vammaisten henkilöiden kehittyvät kyvyt ja heidän oikeutensa säilyttää identiteettinsä on tunnustettava.

4. Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan EU:n agendan soveltamisala

4.1 Syrjinnän ja eriarvoisuuden torjuminen ⁽³⁾

4.1.1 Puolet kaikista eurooppalaisista pitää vammaisuuteen perustuvaa syrjintää yleisenä EU:ssa, ja tätä mieltä olevien osuus kasvaa ⁽⁴⁾. ETSK suosittelee siksi seuraavaa:

4.1.2 EU:n toimielinten tulee ryhtyä konkreettisiin toimiin sellaisen (vammaisten) syrjinnän vastaisen horisontaalisen direktiivin antamiseksi, jolla vammaisia henkilöitä suojellaan syrjinnältä kaikilla elämänaloilla. Direktiivissä on tunnustettava vammaisuuteen perustuvan syrjinnän muodoksi kohtuullisesta mukautuksesta kieltäytyminen millä tahansa elämänalueella ja vahvistettava syrjintämudoksi myös esimerkiksi läheissyrjintä ja moninkertainen ja moniperusteinen syrjintä.

⁽³⁾ EU:n perusoikeuskirjan 1, 21 ja 26 artikla ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT-sopimuksen) 10 ja 19 artikla.

⁽⁴⁾ Erityiseurobarometri 437. Saatavilla osoitteessa https://data.europa.eu/euodp/fi/data/dataset/S2077_83_4_437_ENG

4.1.3 EU:n toimielinten tulee vauhdittaa naisia kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen (Istanbulin yleissopimuksen) hyväksymisprosessia sekä konkreettisia toimenpiteitä sukupuoleen perustuvan väkivallan ehkäisemiseksi, torjumiseksi ja siitä rankaisemiseksi.

4.1.3.1 Kaikkien EU:n toimielinten tulee julkissektorin työnantajina varmistaa esteettömyys ja saavutettavuus esimerkiksi huolehtimalla näiden vaatimusten täyttymisestä sisäisissä ja ulkoisissa verkkosivustoissaan sekä soveltamalla tarkoituksenmukaista henkilöstöpolitiikkaa ja menettelyjä, joiden tavoitteena on lisätä vammaisten työntekijöiden määrää ja parantaa Eurooppa-koulujen osallistavuutta.

4.1.3.2 EU:n toimielinten tulee toteuttaa unionin varoin toimenpiteitä, joilla korjataan vammaisten henkilöiden yhtäläisiin mahdollisuuksiin liittyviä puutteita. Kansalaisuuteen, ikään, rotuun tai etniseen alkuperään, sukupuoleen, uskontoon tai vakaumukseen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuoliseen suuntautumiseen perustuvasta moninkertaisesta tai moniperusteisesta syrjinnästä kärsiviin henkilöihin olisi kiinnitettävä enemmän huomiota.

4.1.3.3 Nykyisen yhteisiä säännöksiä koskevan Euroopan neuvoston ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1303/2013⁽⁵⁾ (2014–2020) 7 artikla tulee sisällyttää osaksi ehdotettua uutta yhteisiä säännöksiä koskevaa asetusta (2021–2027), kuten ETSK on jo aiemmin suosittanut, ja kyseinen periaate tulee kirjata ehdotetun Euroopan aluekehitysrahastoa koskevan asetuksen säädöstekstiin sellaisenaan. Esteettömyyden ja saavutettavuuden takaaminen vammaisille henkilöille olisi myös asetettava edellytykseksi sille, että ohjelmiin voidaan saada rahoitusta EU:n varoista.

4.1.3.4 Vammaisuuteen liittyvät tasa-arvokysymykset tulee sisällyttää osaksi EU:n kaikkia talous-, sosiaali- ja ympäristöpolitiikkoja, erityisesti sukupuolten tasa-arvoa koskevaa strategiaa, nuorisotakuuta, Green New Deal -ohjelmaa, lapsitakuuta ja tulossa olevaa vihreää kirjaa ikääntymisestä.

4.1.3.5 Komission tulee edistää sitä, että jäsenvaltioiden antama oikeuskelpoisuutta koskeva lainsäädäntö noudattaisi vammaisyleissopimusta⁽⁶⁾, ja helpottaa jäsenvaltioiden välistä asiantuntemuksen vaihtoa.

4.2 Täysimääräisen osallistumisen ja vapaan liikkuvuuden varmistaminen

4.2.1 Vammaiset henkilöt eivät voi edelleenkään nauttia oikeudestaan vapaaseen liikkuvuuteen EU:ssa, koska vammaisuuden arviointia ei tunnusteta yhdenmukaisesti ja koska he eivät voi siirtää oikeuttaan tukipalveluihin ja etuuksiin muuttaessaan toiseen jäsenvaltioon. Myös jatkuva laitosasuttaminen, yhteisöpohjaisiin palveluihin suuntautuvien investointien puute ja yleishyödyllisten palvelujen yleinen esteellisyys ja huono saavutettavuus vaikeuttavat vammaisten henkilöiden osallistumista yhteiskuntaan. ETSK suosittaa siksi seuraavaa:

4.2.2 Komission tulee esittää ehdotus direktiiviksi, jolla yhdenmukaistetaan jäsenvaltiosta toiseen muuttavien vammaisten henkilöiden vammaisuusarvioinnin tunnustaminen. EU:n toimielinten on puolustettava direktiivin myötä vammaisten henkilöiden oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen varmistamalla mahdollisuus siirtää sosiaaliturvaetuudet siten, että lähtöjäsenvaltio huolehtii niistä edelleen, että uusi asuinjäsenvaltio alkaa tarjota niitä tai että ensiksi mainitusta vaihtoehdosta siirrytään asteittain jälkimmäiseen vaihtoehtoon. Toiseen jäsenvaltioon muuttaville vammaisille henkilöille on taattava vastaavat oikeudet ja oikeus saada palveluja. Tämä on toteutettava koordinoitulla tavalla, joka helpottaa näiden oikeuksien, myös henkilökohtaisen avun, sujuvaa ja nopeaa siirtämistä⁽⁷⁾.

⁽⁵⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EU) N:o 1303/2013, annettu 17. päivänä joulukuuta 2013, Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yhteisistä säännöksistä sekä Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahastoa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1083/2006 kumoamisesta (EUVL L 347, 20.12.2013, s. 320)

⁽⁶⁾ Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean yleishuomautus nro 1 (2014) yhdenvertaisuudesta lain edessä.

⁽⁷⁾ Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean suositukset 18 artiklan osalta.

4.2.2.1 EU:n toimielinten tulee varmistaa, ettei EU:n varoja koskaan käytetä vammaisten henkilöiden laitosasumisen lisäämiseen⁽⁸⁾ ja että niitä investoidaan aktiivisesti yhteisö- ja perhepohjaisiin palveluihin. On ratkaisevan tärkeää, ettei Euroopan solidaarisuusjoukkoihin osallistuvia nuoria sijoiteta erottelua ylläpitävään laitoshoitoympäristöön. Lisäksi olisi investoitava siihen, että hoitolaitosten työntekijöitä harjaannutetaan tarjoamaan yhteisöpohjaista ja vammaisyleissopimuksen vaatimuksia vastaavaa hoitoa, joka toteutetaan yhdessä vammaisten henkilöiden kanssa. Komission olisi myös lisättävä tietämystä siitä, miten hoitolaitokset ovat vahingoittaneet vammaisia henkilöitä, jotta jäsenvaltiot saisivat kannustimia siirtyä yhteisöpohjaisiin vaihtoehtoihin.

4.2.2.2 EU:n toimielinten tulee antaa etusija kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelujen saatavuuden parantamiselle unionin varainkäytön kautta ja edistää etenkin EU:n vammaiskortin käyttöä ja sen käytön virallistamista kaikissa jäsenvaltioissa EU-rahoituksen tuella.

4.2.2.3 Käydessään vuoropuhelua kansalaisten kanssa EU:n toimielinten tulee huolehtia siitä, että pyydetessä käytetään viittomakieltä, pistekirjoitusta ja selkokieltä.

4.2.2.4 EU:n toimielinten tulee tehdä poliittisia aloitteita kaikkien sellaisten esteiden poistamiseksi, jotka haittaavat vammaisten henkilöiden poliittista osallistumista ja estävät heitä käyttämästä äänioikeuttaan ja asettumasta ehdolle vaaleissa, etenkin kun on kyse kehitysvammaisista henkilöistä ja mielenterveysongelmallisista ihmisistä, joihin kohdistuu erityistä syrjintää. Komission on myös varmistettava, että vaaliprosessi on täysin esteetön. Tätä varten komission olisi edistettävä sitä, että kaikki jäsenvaltiot varmistavat vammaisten kansalaistensa mahdollisuudet poliittiseen osallistumiseen valtiollisten, alueellisten ja paikallisten vaalien yhteydessä.

4.2.2.5 EU:n toimielinten tulee ryhtyä aiheellisiin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että kaikki vammaiset henkilöt voivat käyttää kaikkia EU:n perussopimuksissa ja lainsäädännössä vahvistettuja oikeuksia, sen edistämiseksi, että vammaisiin henkilöihin pidätetään soveltamasta pakkotoimenpiteitä ja että heillä on mahdollisuus tuettuun päätöksentekoon, sekä kaikkien vammaisten henkilöiden vapauden ja turvallisuuden takaamiseksi.

4.2.2.6 EU:n toimielinten tulee edistää vammaisten henkilöiden ja vammaisjärjestöjen – myös vammaisten lasten asiaa ajavien järjestöjen – suunnitelmallista osallistamista kaikkiin päätöksentekoprosesseihin sekä jäsenvaltioiden että EU:n tasolla ja rahoittaa vammaisjärjestöjen valmiuksien kehittämistä. Komission ja EU:n muiden elinten olisi myös varmistettava, että vammaisten henkilöiden on helppo osallistua julkisiin kuulemisiin.

4.3 Esteettömyyden ja saavutettavuuden toteuttaminen kaikissa ympäristöissä

4.3.1 Esteelliset ja huonosti saavutettavat julkiset tilat, rakennukset, liikenne ja teknologia estävät edelleen aivan liian monia vammaisia henkilöitä toimimasta aktiivisesti yhteiskunnassa ja vaarantavat heidän turvallisuutensa. ETSK suosittaa siksi seuraavaa:

4.3.1.1 Komission tulee ryhtyä konkreettisiin toimiin sen hyväksi, että Eurooppaan perustettaisiin Yhdysvaltojen vastaavan lautakunnan kaltainen esteettömyys- ja saavutettavuusasioiden lautakunta valvomaan näitä asioita koskevan EU-lainsäädännön täytäntöönpanoa ja edistämään esteettömyys- ja saavutettavuusnormien ja -suuntaviivojen kehittämistä, parhaiden käytäntöjen vaihtoa ja edustukseltaan kattavien vammaisjärjestöjen tarkoituksenmukaista osallistumista näiden kysymysten käsittelyyn.

4.3.2 EU:n toimielinten tulee itse pyrkiä noudattamaan erittäin tiukkoja esteettömyys- ja saavutettavuusvaatimuksia fyysisessä infrastruktuurissaan, palveluissaan ja digitaalisessa ympäristössä ja varmistaa kaikkien EU:n hallinnon verkkosivustojen ja yhteydenottolomakkeiden täydellinen saavutettavuus vammaisille henkilöille.

4.3.2.1 EU:n toimielinten tulee korjata esteettömyyttä koskevan eurooppalaisen säädöksen puutteita lainsäädännöllisten välineiden ja standardoinnin kaltaisten muiden välineiden avulla, jotta esteettömyyden vähimmäisvaatimukset saadaan yhdenmukaistettua kaiken rakennetun ympäristön osalta⁽⁹⁾ sekä kaupungeissa että maaseudulla. Tässä yhteydessä tulee ottaa huomioon myös kehitysvammaiset henkilöt ja psykososiaalisesti vammaiset henkilöt.

⁽⁸⁾ Vammaisyleissopimuksen 19 artikla ja yleishuomautus nro 5.

⁽⁹⁾ Vammaisyleissopimuksen 9 ja 20 artikla.

4.3.2.2 Komission tulee tarkistaa, laajentaa ja vahvistaa vammaisten matkustajien oikeuksia esimerkiksi julkaisemalla multimodaalista liikennettä koskeva uusi lainsäädäntöehdotus, tarkistamalla nykyistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1107/2006 ⁽¹⁰⁾ vammaisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteessä, poistamalla ja yhdenmukaistamalla tilanteita, joissa lennolle pääsy evätään, ja määrittelemällä tällaiset tilanteet yksityiskohtaisesti sekä parantamalla muita voimassa olevia säädöksiä.

4.3.2.3 EU:n toimielinten tulee ottaa vahvasti kantaa sen puolesta, että EU:n uudessa rautatieliikenteen matkustajien oikeuksia koskevassa asetuksessa poistettaisiin vaatimus, jonka mukaan avuntarpeesta rautateillä tulee ilmoittaa etukäteen.

4.3.2.4 Komission tulee parantaa edelleen rautatieliikenteen esteettömyyttä vammaisille henkilöille ⁽¹¹⁾ pitämällä huoli siitä, että jäsenvaltiot varmistavat kaikkien asemalaitureiden esteettömyyden ja helpottavat junavaunuihin pääsyä paitsi uudessa infrastruktuurissa myös mukauttamalla olemassa olevaa infrastruktuuria.

4.3.2.5 Komission tulee antaa jäsenvaltioille ohjeita siitä, miten EU:n direktiivit rikoksen uhrien tai rikoksesta epäiltyjen tai syytettyjen prosessuaalisia oikeuksia koskevista yhteisistä vähimmäisvaatimuksista olisi pantava täytäntöön vammaisten henkilöiden osalta ⁽¹²⁾, mukaan lukien oikeussuojan saavutettavuuden varmistamiseen osallistuvien toimijoiden kouluttaminen vammaisten henkilöiden oikeuksista. Vammaisjärjestöt olisi luokiteltava yhteistyötahoiksi, ja niillä olisi oltava erityinen asema, jonka nojalla niillä on oikeus esiintyä tuomioistuimissa.

4.3.2.6 Komission tulee varmistaa, että esteettömyyden ja saavutettavuuden takaaminen on tukikelpoisuuden peruste EU:n varoja myönnettäessä ⁽¹³⁾.

4.3.2.7 Komission tulee investoida tutkimukseen, jonka avulla kehitetään uutta apuvälineteknologiaa ja laitteita vammaisille henkilöille.

4.3.2.8 Esteettömyys ja saavutettavuus tulee nähdä esimerkiksi rakentamisessa ja liikenteessä kestävyysperiaatteisiin tiiviisti liittyvänä kysymyksenä sekä sellaisen vihreämmän Euroopan aikaansaamisen edellytyksenä, jossa kaikki ovat mukana.

4.3.2.9 Komission tulee antaa jäsenvaltioille tukea uuden ja olemassa olevan rakennetun ympäristön, erityisesti asuntojen, esteettömyyden parantamiseen sekä kaikkien liikenneverkkojen henkilöstön entistä parempaan kouluttamiseen, jotta henkilöstö pystyy antamaan apua ja huolehtimaan siten esteettömyyden toteutumisesta.

4.3.2.10 Komission tulee tukea jäsenvaltioita sen varmistamiseksi, että vammaisten henkilöiden saataville tarjotaan apuvälineitä, apuvälineteknologiaa ja palveluja ja että heitä tuetaan niiden hankkimisessa riippumatta siitä, missä EU-valtiossa niitä tarjotaan.

4.3.2.11 Komission tulee auttaa jäsenvaltioita huolehtimaan siitä, että julkisten hankintojen yhteydessä taataan esteettömyys ja saavutettavuus vammaisille henkilöille kansalaisina, edunsaajina ja virkamiehinä.

4.3.2.12 Komission tulee antaa jäsenvaltioille tarvittavaa tukea verkkopalvelujen saavutettavuusdirektiivin saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä asianmukaisesti ja ajallaan.

⁽¹⁰⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1107/2006, annettu 5 päivänä heinäkuuta 2006, vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteessä (EUVL L 204, 26.7.2006, s. 1)

⁽¹¹⁾ Marraskuun 18 päivänä 2014 annettu komission asetuksen (EU) N:o 1300/2014, annettu 18 päivänä marraskuuta 2014, vammaisten ja liikkumisesteisten henkilöiden esteettömyyden pääsyä Euroopan unionin rautatiejärjestelmään koskevista yhteentoimivuuden teknisistä eritelmistä (EUVL L 356, 12.12.2014, s. 110) seuraavan tarkistamisen yhteydessä

⁽¹²⁾ Vammaisyleissopimuksen 13 artikla.

⁽¹³⁾ EUVL C 62, 15.2.2019, s. 83

4.4 Laadukkaiden työpaikkojen ja ammatillisen koulutuksen edistäminen

4.4.1 Vammaisten henkilöiden työllisyysaste on edelleen suhteettoman alhainen verrattuna muihin (48,1 prosenttia verrattuna 73,9 prosenttiin). Vammaisten naisten työllisyysaste on vielä huomattavasti alhaisempi ⁽¹⁴⁾. ETSK suosittaa siksi seuraavaa:

4.4.2 Komission tulee ehdottaa toimenpiteitä, joilla yhdenmukaistetaan EU:n laajuisesti vaatimukset siitä, mitä työnantajien on tarjottava, ja toisaalta siitä, millaista tukea valtiovallan on tarjottava työnantajille, jotta ne voivat tehdä kohtuulliset mukautukset vammaisia työntekijöitä varten ⁽¹⁵⁾.

4.4.3 EU:n toimielinten tulee ryhtyä roolimalleiksi vammaisten henkilöiden työllistäjinä siten, että ne pyrkivät lisäämään vammaisten työntekijöiden osuutta toimielimissä ja EU:n hallinnossa.

4.4.3.1 Komission tulee selvittää monissa jäsenvaltioissa vammaisten henkilöiden työllisyyden edistämiseksi käytössä olevien kiintiöjärjestelmien vaikuttavuus, jotta voidaan edistää parhaita käytäntöjä ja mahdollisesti ottaa tällainen järjestelmä käyttöön EU:n hallinnossa.

4.4.3.2 EU:n toimielinten tulee ryhtyä toimiin unionin varojen investoimiseksi vammaisten henkilöiden – etenkin vammaisten nuorten, naisten, muuttajien, pakolaisten ja ikääntyvien työntekijöiden – koulutus-, työllisyys- ja ammatillisen liikkuvuuden aloitteisiin, mukaan lukien tuki sosiaaliselle yrittäjyydelle ja yhteiskunnallisille yrityksille, ja edistää tällä tavoin osallistavaa työllisyyttä sen kaikissa muodoissa yleissopimuksen mukaisesti ⁽¹⁶⁾. Tässä olisi painotettava vammaisten henkilöiden tukemista siinä tarkoituksessa, että he voivat tehdä valintoja työympäristössään, minkä lisäksi pitäisi investoida myös ammatillista kuntoutusta, työpaikkojen säilyttämistä, uralla etenemistä ja työhön paluuta edistäviin toimintapolitiikkoihin ja korostaa taitojen kehittämistä uusia ammatteja varten.

4.4.3.3 EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden tulee sopia nuorisotakuun kaltaisesta vammaisten henkilöiden oikeuksien takuusta, joka koskee heidän pääsyään työhön, työharjoitteluun, työnvälityksen piiriin ja jatko- ja täydennyskoulutukseen. Tämän tavoitteen tukemiseen olisi varattava rahoitusta vammaisten henkilöiden työllisyyttä koskevan aloitteen puitteissa.

4.4.3.4 Komission tulee antaa jäsenvaltioille tarvittavaa tukea sen varmistamiseksi, että vanhempien ja omaistaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta annettu direktiivi (EU) 2019/1158 ⁽¹⁷⁾ pannaan kaikilta osin täytäntöön ja vammaisten henkilöiden vanhemmat voivat saada riittävästi vapaapäiviä ja joustavat työjärjestelyt. Komission tulee ajaa vammaisille henkilöille itselleen oikeutta samoihin joustoihin.

4.4.3.5 EU-ohjausjaksoa ja lainsäädäntöä tulee hyödyntää keinoina varmistaa, että vammaisille työntekijöille maksetaan asianmukainen ja sovittu palkka, joka on tasoltaan sama kuin muille työntekijöille maksettava palkka eikä koskaan alle vähimmäispalkan. Komission olisi käytävä EU:n varoja hyödyntäen läpi hyviä käytäntöjä ja työolainsäädäntöä siltä osin kuin on kyse mahdollisesti toimintarajoitteisten työntekijöiden paluusta työhön ja kuntouttamisesta pitkien sairauslomien jälkeen.

4.4.3.6 Komission tulee tukea jäsenvaltioita, jotta ne pystyvät pienentämään vammaisten työmarkkinoille siirtymiseen liittyviä riskejä tarjoamalla joustavampia etuus- ja avustujärjestelmiä, joiden avulla vältetään köyhyydeltä suojaavien turvaverkkojen pettäminen ja annetaan työllisyyskannusteita.

4.4.3.7 Komission tulee pyrkiä vaikuttamaan jäsenvaltioihin, jotta ne auttaisivat työnantajia entistä tehokkaammin saamaan tietoa apuvälineteknologiasta ja rahoitusta tällaista teknologiaa varten, parantamaan työpaikkojen esteettömyyttä ja mukauttamaan työaikoja joustavammin yksilöiden tarpeisiin. Komission olisi erityisesti tuettava tutkimusta, jonka avulla kehitetään liiketaloudellisia perusteita osallistaa vammaisia henkilöitä työpaikoilla.

⁽¹⁴⁾ <https://www.disability-europe.net/theme/employment>

⁽¹⁵⁾ Vammaisyleissopimuksen 5 ja 27 artikla.

⁽¹⁶⁾ Vammaisyleissopimuksen 27 artikla.

⁽¹⁷⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1158, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2019, vanhempien ja omaistaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta ja neuvoston direktiivin 2010/18/EU kumoamisesta (EUVL L 188, 12.7.2019, s. 79).

4.4.3.8 Komission tulee tarjota jäsenvaltioille tarvittavaa tukea sen varmistamiseksi, että syrjinnän työpaikoilla kieltävä neuvoston direktiivi 2000/78/EY⁽¹⁸⁾ pannaan täytäntöön kaikilta osin. Komission ja jäsenvaltioiden olisi myös hyväksyttävä ehdotus tavaroiden ja palvelujen saatavuutta koskevaksi horisontaaliseksi syrjimättömyysdirektiiviksi, koska syrjintä tällä alalla voi johtaa syrjintään työmarkkinoilla.

4.4.3.9 Komission tulee tukea jäsenvaltioita yritysten yhteiskuntavastuuta ja vammaisuutta koskevien toimintapolitiikkojen integroinnissa, jotta varmistettaisiin, että yritykset ottavat vammaisuuden huomioon työvoimakäytännössään. Komission olisi myös autettava jäsenvaltioita edistämään vammaisuuteen, esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyvien näkökohtien asemaa muita kuin taloudellisia tietoja koskevassa yritysraportoinnissa.

4.4.3.10 Komission tulee edistää vammaisten henkilöiden oikeuksia kaikkialla unionissa, jotta he pystyvät käyttämään oikeuttaan ammattijärjestystoimintaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Tämä olisi toteutettava yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa. Etenkin eurooppalaisessa monimuotoisuussitoumusten prosessissa pitäisi kiinnittää enemmän huomiota työvoiman kykyjen monimuotoisuuden edistämiseen.

4.4.3.11 Työmarkkinaosapuolten tulee ottaa EU:n tason työmarkkinavuoropuhelua käydessään ja työehtosopimuksia solmiessaan huomioon vammaisyleissopimuksen täytäntöönpano ja vammaisten työntekijöiden ja palkansaajien oikeudet ja tehdä tässä asiassa yhteistyötä EU:n tason vammaisjärjestöjen kanssa.

4.5 Laadukkaan ja osallistavan koulutuksen ja elinikäisen oppimisen tarjoaminen

4.5.1 Pääsy tavalliseen koulutukseen on edelleen vaikeaa vammaisille henkilöille, minkä seurauksena koulutusympäristöt ovat usein eriytyneitä. Koulunkäynnin ennenaikaisen keskeyttämisen todennäköisyys on vammaisilla henkilöillä EU:ssa keskimäärin 13 prosenttia suurempi kuin muilla oppilailla ja todennäköisyys osallistua korkea-asteen koulutukseen 14 prosenttia pienempi⁽¹⁹⁾. ETSK suosittelee siksi seuraavaa:

4.5.2 EU:n toimielinten tulee investoida unionin varoja osallistaviin oppimisympäristöihin, varhaislapsuudessa toteutettaviin toimiin, elinikäisen oppimisen ohjelmiin ja koulutusohjelmiin, joilla tuetaan vammaisten henkilöiden siirtymistä koulutuksesta työelämään. Myös vammaisten henkilöiden uraliikkuvuutta olisi edistettävä.

4.5.2.1 EU:n toimielinten tulee toteuttaa erityistoimia sen varmistamiseksi, että unionin palveluksessa olevan henkilöstön lapsille tarkoitettu Eurooppa-koulujärjestelmä on osallistava vammaisille lapsille ja nuorille.

4.5.2.2 Komission tulee ryhtyä konkreettisiin toimiin, joilla pyritään lisäämään vammaisten henkilöiden osallistumista korkea-asteen koulutukseen avustamalla tukitarpeissa ja kustannuksissa opiskelun tai koulutuksen aikana.

4.5.2.3 Komission tulee toteuttaa toimenpiteitä, joilla parannetaan Erasmus+-ohjelmien esteettömyyttä ja saavutettavuutta ja lisätään vammaisten henkilöiden osallistumista avustamalla tukitarpeissa ja kustannuksissa ulkomailla opiskelun tai kouluttautumisen aikana.

4.5.2.4 Komission tulee tarjota jäsenvaltioille niiden tarvitsemaa apua, jotta niillä on mahdollisuus kouluttaa tavallisten koulujen henkilöstöä ja tukea vammaisten oppilaiden erityiskoulunkäyntiavustajien koulutusta sen edistämiseksi, että vammaiset lapset kävisivät yhä useammin tavallista koulua. Koulutuksessa olisi myös keskityttävä siihen, miten apuvälineteknologiaa voidaan hyödyntää vammaisten oppilaiden parempaan integroimiseen. Lisäksi huomiota pitäisi kiinnittää hyvien työskentelyolosuhteiden luomiseen luokissa ja luokkakokojen pienentämiseen.

⁽¹⁸⁾ Neuvoston direktiivi 2000/78/EY, annettu 27 päivänä marraskuuta 2000, yhdenvertaista kohtelua työssä ja ammatissa koskevista yleisistä puitteista (EYVL L 303, 2.12.2000, s. 16).

⁽¹⁹⁾ ANED-verkosto Eurostatin vuoden 2016 tilastojen perusteella, (30–34-vuotiaat) vammaiset ja muut henkilöt, ero prosenttiyksiköinä.

4.6 Epävarmuuden, köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjuminen

4.6.1 Vammaiset henkilöt kärsivät EU:ssa keskimäärin yhdeksän prosenttia todennäköisemmin köyhyydestä ja sosiaalisesta syrjäytymisestä kuin muut ⁽²⁰⁾. ETSK suosittaa siksi seuraavaa:

4.6.1.1 EU:n toimielinten tulee varmistaa, että uuteen agendaan sisältyy erityistoimia osallistavan sosiaalisen suojelun järjestelmän edistämiseksi, ja komission tulee laatia jäsenvaltioille suuntaviivat vammaisten henkilöiden ja heidän hoitajiensa sosiaalisen suojelun perustasosta, joka takaisi näille ihmisille riittävän elintason ⁽²¹⁾. Komission ja jäsenvaltioiden tulee varmistaa, että vammaiset henkilöt ja etenkin henkilöt, jotka vammautuvat työuran aikana ja maksavat eläkevakuutusmaksuja lyhyemmän aikaa, kuuluvat riittävän sosiaalisen suojelun piiriin ennen eläkeikää ja sen jälkeen.

4.6.1.2 Komission tulee antaa ohjeita etuuksien uudistamisesta siten, että voidaan antaa tukea vammaisten henkilöiden tarvitsemista laitteista, apuvälineteknologiasta, mukautuksista, liikennepalveluista jne. koituvien ylimääräisten kustannusten kattamiseksi. Komission olisi edellytettävä jäsenvaltioilta suurempaa joustavuutta, jotta vammaiset henkilöt voivat säilyttää edellä mainitut tuet siirtyessään työmarkkinoille. Tämä tasapainottaisi kohtuuttomia menoja, vähentäisi riskiä ajautua työssäkäyvänä köyhyyteen ja antaisi työllisyyskannusteita.

4.6.1.3 Komission tulee antaa jäsenvaltioille ohjeita vammaisuuden arviointimenettelyistä, jotta varmistetaan, että harvinaista sairautta sairastavat tai monivammaiset henkilöt eivät jää vaille huomiota. Komission on lisäksi teroitettava EU-ohjausjakson puitteissa jäsenvaltioille, että niiden ei pitäisi vähentää kansalaistensa vammaisetuuksia ja lisätä tällä tavoin köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riskiä. Komission pitäisi kehottaa jäsenvaltioita tarkistamaan vammaisetuuksiensa tasapuolisuus koko elämänkaaren ajalta sen varmistamiseksi, etteivät iäkkäät vammaiset ja henkilöt, jotka vammautuvat vanhemmalla iällä, menetä etuusoikeuksiaan.

4.6.1.4 Sosiaali-indikaattoreiden tulostaulua tulee mukauttaa siten, että siihen sisällytetään nimenomaan vammaisiin henkilöihin liittyvän kehityksen mittareita, jotta voidaan edelleen vahvistaa EU-ohjausjakson ja sosiaalisten oikeuksien pilarin välisiä yhteyksiä.

4.6.1.5 Komission tulee tarjota jäsenvaltioille niiden tarvitsemaa tukea, jotta niillä on mahdollisuus panna asianmukaisesti täytäntöön neuvoston suositus epätyypillisissä työsuhteissa olevien sosiaalisesta suojelusta ja varmistaa, että keneltäkään – työssä käyvältä tai muulta – vammaiselta henkilöltä ei evätä oikeutta asianmukaiseen terveydenhuoltoon tai muita oikeuksia.

4.6.1.6 Komission tulee auttaa jäsenvaltioita edistämään vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia saada terveydenhuoltopalveluja tasavertaisesti muiden kanssa ⁽²²⁾.

4.6.2 Komission tulee varmistaa, että EU:n hallinnon entisille, nykyisille ja tuleville vammaisille työntekijöille tai vammaisille huollettaville perheenjäsenille taataan kattava sairausvakuutus, jonka avulla heille voidaan tarjota paras mahdollinen terveydenhoito ja elämänlaatu.

4.7 EU:n aseman vakiinnuttaminen maailman johtavana toimijana, joka ei jätä ketään oman onnensa nojaan rajojensa ulkopuolella

4.7.1 EU on maailman suurin kehitysavun antaja. EU:n ja jäsenvaltioiden olisi vammaisyleissopimuksen osapuolina edistettävä vammaisten henkilöiden oikeuksia ulkoisessa toiminnassaan. ETSK suosittaa siksi seuraavaa:

4.7.2 EU:n toimielinten tulee toteuttaa toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että kaikissa EU:n kolmansissa maissa rahoittamissa toimitissa noudatetaan edellä kohdassa 3.1 esitettyjä vammaisyleissopimuksen yleisperiaatteita.

⁽²⁰⁾ EU-SILC 2016.

⁽²¹⁾ Vammaisyleissopimuksen 28 artikla.

⁽²²⁾ Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean suositukset, kohta 63.

4.7.2.1 EU:n toimielinten tulee toteuttaa toimia sen varmistamiseksi, että EU:n ehdokasmaat ja mahdolliset ehdokasmaat esittävät näyttöä siitä, että ne turvaavat vammaisten henkilöiden oikeudet samantasoisesti kuin unionin jäsenvaltiot. Komission olisi myös varmistettava, että liittymistä valmistelevan tuen rahoitusvälineitä käytetään vammaisten henkilöiden tilanteen parantamiseen.

4.7.2.2 Komission tulee lisätä tietoisuutta vammaisyleissopimuksesta ja vammaisten henkilöiden tarpeista, myös esteettömyydestä, hätäavun ja humanitaarisen avun alalla sekä tietoisuutta vammaisuuteen liittyvistä kysymyksistä unionin edustustoissa.

4.7.2.3 EU:n toimielinten tulee varmistaa, että kehityspolitiikkaa koskevasta eurooppalaisesta konsensuksesta seuraa selkeitä jatkotoimia, ja edistää OECD:n kehitysapukomitean (DAC) soveltamien vammaisuutta koskevien indikaattorien sisällyttämistä EU:n yhteistyöohjelmiin, hankkeisiin ja toimiin ympäri maailmaa.

4.7.2.4 EU:n toimielinten tulee varmistaa, että EU:hun turvapaikanhakijoina tai pakolaisina saapuvien vammaisten henkilöiden oikeuksia kunnioitetaan ja että heille tarjotaan riittävää ja asianmukaista tukea. Tukea tulee antaa myös henkilöille, jotka ovat vammautuneet paetessaan kotimaastaan.

4.7.2.5 Komission tulee tukea jäsenvaltioita vammaisuuteen liittyvien kysymysten käsittelemisessä kolmansien maiden kanssa käytävissä vuoropuheluissa. Sen olisi myös pyrittävä edistämään sopimista vammaisuuteen liittyvistä kysymyksistä ja niihin sitoutumista kansainvälisillä foorumeilla (YK, Euroopan neuvosto, OECD).

4.7.2.6 Komission tulee brexitin vuoksi auttaa jäsenvaltioita varmistamaan, että Yhdistyneessä kuningaskunnassa tällä hetkellä asuvat Euroopan unionin kansalaiset ja Euroopan unionissa tällä hetkellä asuvat Yhdistyneen kuningaskunnan kansalaiset saavat myös jatkossa lähtömaansa tällä hetkellä tarjoamaa tukea.

5. Hallinto, täytäntöönpano ja seuranta

5.1 Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean EU:lle antamiin loppupäätelmiin nojautuen ETSK suosittelee vahvasti, että kussakin EU:n toimielimessä, virastossa ja elimessä eli esimerkiksi Euroopan parlamentissa, Euroopan unionin neuvostossa, ulkosuhdehallinnossa ja alueiden komiteassa sekä perusoikeusviraston ja Euroopan tasa-arvoinstituutin kaltaisissa virastoissa nimetään vammaisasiota käsittelevät yhteyspisteet. Yhteyspisteet olisi nimettävä myös kaikissa komission pääosastoissa. Koska vammaisuuteen liittyvät kysymykset ovat luonteeltaan monialaisia, komission pääsihteerin alaisuuteen olisi sijoitettava keskitetty yhteyspiste. Tämä on tarpeen, jotta pystytään seuraamaan, miten EU:n toimielimet panevat täytäntöön vammaisyleissopimusta ja uutta vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa agenda. Esimerkkinä toimivalla ETSK:lla on oma vammaisasioiden yhteyspisteensä ja SOC-jaoston sihteeristön tukema vammaisten henkilöiden oikeuksia käsittelevä valmisteluryhmänsä. ETSK suosittelee lisäksi seuraavaa:

5.2 Koska tulevaan komissioon kuuluu komission jäsen, jonka vastuualueena on tasa-arvo, oikeus- ja kuluttaja-asioiden pääosastossa tulee olla komission jäsentä hänen tehtävässään avustava yhteyspiste. Tämä on ensiarvoisen tärkeää.

5.3 Nykyinen vammaiskysymyksiä käsittelevä korkean tason ryhmä tulee korvata ”vammaisten henkilöiden oikeuksien komitealla”, joka toimii foorumina kaikkien eri pääosastoihin, toimielimiin ja virastoihin sekä eri jäsenvaltioihin sijoitettujen yhteyspisteiden säännöllisten kokousten järjestämistä varten. Kyseisellä komitealla olisi oltava oikeus seurata agendan täytäntöönpanoa EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla sekä antaa suosituksia komissiolle ja jäsenvaltioiden hallituksille.

5.4 Komission tulee tarkastella uudelleen vammaisyleissopimuksesta ja EU:n lainsäädännöstä johtuvaa jäsenvaltioiden kanssa jakamaansa toimivaltaa, jotta voidaan selvittää, missä asioissa EU voi tehdä yhteistyötä jäsenvaltioiden kanssa täytäntöönpanon edistämiseksi. Tämä olisi tehtävä laatimalla toimivaltaa koskeva ilmoitus.

5.5 Komission, parlamentin ja neuvoston välillä tulee ottaa käyttöön toimielinten välinen mekanismi⁽²³⁾. Näiden kolmen toimielimen puheenjohtajien olisi kokoonnuttava kunkin toimikauden alussa osoittamaan sitoutumisensa vammaisten henkilöiden oikeuksiin. Neuvostoon tulee perustaa vammaisasioiden työryhmä, jonka tehtävänä on huolehtia tästä mekanismista.

5.6 EU:n toimielinten tulee sisällyttää agendaan selkeitä, konkreettisia ja tarkkarajaisia vertailuarvoja ja mitattavissa olevia indikaattoreita, joiden avulla voidaan seurata täytäntöönpanon puutteita ja mitata saavutettua edistystä tehokkaasti.

5.7 Komission tulee varmistaa, että lainsäädäntöehdotusten ja aloitteiden laatimisen yhteydessä suunnitellaan tehokkaita seurantamekanismeja ja että toimintaa varten osoitetaan riittävästi resursseja ja määrärahoja. Agendaan olisi sisällytettävä selkeä rahoitus sitoumus, johon liittyen ilmoitetaan seurantamekanismeja varten varattavat määrät.

5.8 Komission tulee osoittaa vammaisyleissopimuksen EU-seurantajärjestelmälle riittävät resurssit sen riippumattoman ja asianmukaisen toiminnan varmistamiseksi.

5.9 EU:n toimielinten tulee ottaa vammaisjärjestöt ja kansalaisyhteiskunnan järjestöt aktiivisesti ja rajoituksetta mukaan agendan laatimiseen, täytäntöönpanoon ja hallinnointiin⁽²⁴⁾. Vammaisjärjestöjä olisi myös kuultava jatkuvasti, ja niiden tulee voida osallistua koko ajan agendan pohjalta laadittavien säästöjen, toimintapolitiikkojen ja ohjelmien suunnitteluun, hyväksymiseen, täytäntöönpanoon ja seurantaan. Lisäksi niillä pitäisi olla käytettävissään resursseja, jotka tukevat niiden tarkoituksenmukaista osallistumista. Kuulemisprosessien olisi myös oltava ymmärrettäviä ja täysin esteettömiä ja saavutettavia vammaisille henkilöille.

5.10 Komission tulee ryhtyä asianmukaisiin toimenpiteisiin sen varmistamiseksi, että Eurostat kehittää yhteistyössä jäsenvaltioiden tilastoviranomaisten ja vammaisjärjestöjen edustajien kanssa ihmisoikeuksiin perustuvan indikaattorijärjestelmän sekä järjestelmän kattavien ja vertailukelpoisten tietojen keräämiseksi vammaisten henkilöiden tilanteesta EU:ssa ja julkaisee lisäksi merkityksellisempiä ja eritellympiä analyysejä vammaisasiosta. Tässä olisi otettava huomioon kerroksisuus, joka luonnehtii vammaisten henkilöiden ongelmia ja kokemuksia, jotka liittyvät esimerkiksi sukupuoleen, ikään, pakolais-, turvapaikanhakija- tai muuttajastatukseen, etniseen vähemmistöön kuulumiseen sekä erilaisiin vammaisuuden muotoihin ja siihen, miten ne vaikuttavat hyvinvointiin ja tuloksiin⁽²⁵⁾. Lisäksi tulee kerätä tietoja laitoksissa asuvien vammaisten henkilöiden ja muualla kuin kotona asuvien vammaisten lasten lukumäärästä.

5.11 Komission tulee luoda jäsenvaltioille EU-ohjausjakson puitteissa painetta laatia omia kansallisia vammaisstrategioitaan ja käsitellä vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanoa kansallisissa uudistusohjelmissaan.

5.12 Komission tulee tarjota kaikki tarvittavat välineet, henkilöresurssit ja rahoitustukea vammaisyleissopimuksen EU-seurantajärjestelmän käyttöön, jotta se voi suorittaa tehtävänsä vammaisyleissopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

6. Viestintä ja tiedottaminen⁽²⁶⁾

6.1 EU:n toimielinten pitäisi stereotyyppien murtamiseksi lisätä tietoisuutta vammaisten henkilöiden edelleen kohtaamista esteistä ja työskennellä yhdessä kansallisten ja alueellisten hallitustahojen kanssa sen varmistamiseksi, että tieto tavoittaa päätöksentekijät ja muut sidosryhmät kaikilla tasoilla. Komission olisi tuettava näiden asioiden parissa toimivien EU:n tason vammaisjärjestöjen ja kansalaisjärjestöjen työtä.

6.2 Komission tulee kehittää kampanjoita ja koulutusta, joilla lisätään tietoisuutta vammaisten henkilöiden oikeuksista. Toiminta olisi kohdistettava suurelle yleisölle, poliittisille päätöksentekijöille, julkisten ja yksityisten yhteisöjen henkilöstölle, vammaisille henkilöille ja heidän perheilleen jne. Komission tulee kannustaa jäsenvaltioita toteuttamaan vastaavia kampanjoita.

⁽²³⁾ Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean EU:lle vuonna 2015 antamat suositukset.

⁽²⁴⁾ Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean yleishuomaus.

⁽²⁵⁾ Vammaisyleissopimuksen 31 artikla.

⁽²⁶⁾ Vammaisyleissopimuksen 8 artikla.

6.3 Komission ja jäsenvaltioiden olisi huolehdittava erityisesti siitä, että tiettyjen vammaisryhmien – etenkin naisten, tyttöjen, hlbt-ihmisten ja etnisten vähemmistöjen – kohtaamaan moninkertaiseen ja moniperusteiseen syrjintään kiinnitetään runsaasti huomiota.

Bryssel 11. joulukuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Populismi ja perusoikeudet – esikaupunki- ja maaseutualueet”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2020/C 97/07)

Esittelijä: **Karolina DRESZER-SMALEC**

Toinen esittelijä: **Jukka AHTELA**

Komitean täysistunnon päätös	20.2.2019
Oikeusperusta	työjärjestyksen 32 artiklan 2 kohta oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö”
Hyväksyminen jaostossa	27.11.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	11.12.2019
Täysistunnon nro	548
Äänestystulos	145/3/6
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Populistiset puolueet lisäsivät vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa kannatustaan huomattavasti. Populismi heikentää poliittisten instituutioiden vakautta, lisää entisestään yhteisöjen hajanaisuutta ja polarisoitumista ja tekee toimintaympäristöstä yritysten investointipäätösten kannalta yhä riskialttiimman.

1.2 Populististen liikkeiden ja puolueiden menestyksen taustalla on monia syitä. Hyvin yleisellä tasolla sen käyttövoimana ovat kaikenlaisiin kehittyneisiin maihin vaikuttavat globalisaatioprosessit. Tarkemmin ottaen populismia voivat selittää sekä kulttuuriin että identiteettiin liittyvät tekijät ja myös sosioekonomisen kehityksen suunta. Populismien uhka on erityisen suuri ”paikoissa, joilla ei ole väliä”⁽¹⁾, onpa kyse Euroopan unionin reunamilla tai aivan sen keskuksessa sijaitsevista alueista.

1.3 On tehtävä selkeä ero ihmisiä populististen puolueiden luo ajavien pelkojen, ahdistuksen ja vihan ja toisaalta sen välillä, että ”poliittiset yrittäjät” pyrkivät tietoisesti ratsastamaan näillä peloilla poliittiseen menestykseen. Kansalaisten tyytymättömyys, johon on usein järkevät syyt, on otettava vakavasti. Tämä on eri asia kuin populististen johtajien retoriikka, jolla he pyrkivät käyttämään tätä tyytymättömyyttä hyväksi.

1.4 Tyytymättömyyden maantieteelliseen jakautumiseen vaikuttavat niin mantereiden pohjois- ja eteläosien välinen kuilu, EU:ta halkova itä-länsi-juopa kuin myös jäsenvaltioiden sisäiset jakolinjat keskus- ja reuna-alueiden välillä. Tyytymättömyys juontaa juurensa erilaisista ongelmista sen mukaan, missä ollaan. Syiden moninaisuus on otettava huomioon vastastrategioissa, jotta ne onnistuisivat. ETSK katsoo, että populismin perimmäisiin syihin puuttuminen lähtee allianssien rakentamisesta paikallisten viranomaisten, kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, työmarkkinaosapuolten ja muiden toimijoiden, kuten paikallispäättäjien ja yhteiskunnallisten liikkeiden, välillä.

1.5 Mitä vähemmän ihmiset hyötyvät maidensa kasvukeskusten menestyksestä, sitä kielteisemmin he yleensä suhtautuvat hallitseviin eliitteihin, puoluejärjestelmiin ja postmoderneihin elämäntapoihin. Kansalaisyhteiskunnan aktivistit nähdään usein osana kyseisiä ryhmiä, mikä vahvistaa kielteisiä asenteita heitä kohtaan.

⁽¹⁾ Andrés Rodríguez-Pose, *The revenge of places that don't matter (and what to do about it)*, s. 32, LSE Research online (http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf).

1.6 Tilanne on kansalaisyhteiskunnalle erityisen tukala niissä maissa, joissa populistit ovat saaneet valtaa ja pystyvät vaikuttamaan suuresti hallitusohjelmiin, mikä tarkoittaa luisumista kohti autoritaarista yhteiskuntaa. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden asemaa uhkaavat merkittävästi paitsi niiden toimintamahdollisuuksien kaventuminen myös henkilökohtaiset uhkaukset ja vaino.

1.7 ETSK katsoo, että tällaista kehitystä olisi torjuttava lisäämällä kansalaiskasvatusta demokratian, perusoikeuksien ja oikeusvaltion periaatteista. Se viittaa lausunnossa ”Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa”⁽²⁾ esittämäänsä suositukseen, jonka mukaan jäsenvaltioiden tulee valtavirtaistaa nämä aiheet koulujen ja korkea-asteen opetussuunnitelmiin ja Euroopan komission tulee ehdottaa kunnianhimoista suurelle yleisölle suunnattua viestintä-, koulutus- ja valistusstrategiaa, jossa keskitytään perusoikeuksiin, oikeusvaltioperiaatteeseen ja demokratiaan sekä riippumattomien tiedotusvälineiden merkitykseen.

1.8 Kun otetaan huomioon, että ihmiset kaipaavat kunnianhimoisia ja vaikuttavia poliittisia visioita, ETSK on vakuuttunut siitä, että Euroopan unionin olisi tarjottava houkuttelevia tulevaisuudennäkymiä ja puhallettava uutta eloa kumppanuus- ja toissijaisuusperiaatteiden kaltaisiin keskeisiin periaatteisiin, joilla on ollut tärkeä sija Eurooppa-hankkeessa.

1.9 ETSK kannattaa Euroopan parlamentin päätöslauselmaa maaseutu- ja vuoristoalueiden sekä syrjäisten alueiden erityistarpeiden huomioon ottamisesta [2018/2720(RSP)]⁽³⁾, jossa kehoitetaan edistämään ”sosioekonomista kehitystä, talouskasvua ja talouden monipuolistamista, sosiaalista hyvinvointia, luonnonsuojelua sekä yhteistyötä ja yhteyksiä kaupunkialueiden kanssa, jotta voidaan lisätä koheesiota ja estää alueellisen hajautumisen riski”. Komitea kehottaa parlamentin tavoin laatimaan älykkäitä kyliä koskevan sopimuksen, johon osallistuvat toissijaisuusperiaatteen mukaisesti kaikki hallinnon tasot.

1.10 ETSK muistuttaa lausunnossa ”Vahvan ja moninaisen kansalaisyhteiskunnan turvin kestäväan demokratiaan”⁽⁴⁾ esittämästään suosituksesta kehittää ”demokratian tulostaulu, joka kattaa [– –] kansalaisyhteiskunnan toiminnan edellytykset ja johtaa konkreettisiin uudistussuosituksiin”.

1.11 Viranomaisten olisi omaksuttava varsinkin talousuudistuksiin liittyvän politiikan yhteydessä ihmisoikeuspohjainen lähestymistapa⁽⁵⁾, jonka puitteissa arvioidaan järjestelmällisesti vaikutuksia ihmisoikeuksiin⁽⁶⁾. Tämän olisi oltava ennakoedellytys, jotta jäsenvaltioissa voidaan käydä tietoon pohjautuvia osallistavia keskusteluita, mukauttaa poliittisia valintoja ja toteuttaa uudistukset sujuvasti.

1.12 ETSK kehottaa antamaan nykyistä enemmän painoa maaseutualueilla syntyvälle uudelle taloudelliselle toiminnalle, josta suuri osa pohjautuu vastavuoroisuuden ja huolenpidon periaatteisiin. Se kannustaa ryhtymään toimenpiteisiin, joilla edistetään tällaisten aloitteiden tukemista ja niiden välisten yhteyksien kehittämistä, jotta voidaan siirtyä yksittäisistä hankkeista ja kokeiluista kohti poliittisia ja yhteiskunnallisia alliansseja, jotka tukevat riippumattomuutta.

1.13 ETSK kehottaa EU:ta ja sen jäsenvaltioita parantamaan paikallis- ja aluetason infrastruktuuria. Julkisten liikenneyhteyksien lakkauttaminen ja koulujen ja terveyspalveluiden sulkeminen ovat selvästi olleet yksi syy, jonka takia Euroopassa on puhjennut populistisia protesteja.

1.14 EU:n toimielinten pitäisi edistää eurooppalaisten, valtakunnallisten ja paikallisten kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden valmiuksien kehittämistä ja osoittaa niille resursseja, jotta ne voivat laajentaa toimintaansa ja parantaa sen laatua. Tällaisilla organisaatioilla on tärkeä rooli, kun ajatellaan yhteisöjen tarpeiden huomioon ottamista ja niihin vastaamista. Oikeusvaltion, perusoikeuksien ja demokratian heikentyminen vaikeuttaa niiden tilannetta erityisen paljon.

⁽²⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – Tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet” (EUVL C 282, 20.8.2019, s. 39).

⁽³⁾ Euroopan parlamentin päätöslauselma 3. lokakuuta 2018 maaseutu- ja vuoristoalueiden sekä syrjäisten alueiden erityistarpeiden huomioon ottamisesta (EUVL C 11, 13.1.2020, s. 15).

⁽⁴⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Vahvan ja moninaisen kansalaisyhteiskunnan turvin kestäväan demokratiaan” (EUVL C 228, 5.7.2019, s. 24).

⁽⁵⁾ YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto, *Principles and guidelines for a human rights approach to poverty reduction* (<https://www.ohchr.org/Documents/Publications/PovertyStrategiesen.pdf>).

⁽⁶⁾ YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto, *Guiding principles for human rights impact assessments for economic reform policies*, 19. joulukuuta 2018 (<https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G18/443/52/PDF/G1844352.pdf>).

2. Yleistä

2.1 Populistiset puolueet lisäsivät vuoden 2019 europarlamenttivaaleissa kannatustaan huomattavasti. ETSK on syvästi huolissaan tästä kehityksestä ja kehottaa käynnistämään mittavia aloitteita siihen puuttumiseksi. Aivan aluksi olisi pyrittävä ymmärtämään paremmin kehityksen taustalla olevia syitä.

2.2 ETSK katsoo, että kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden tilanteeseen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota, sillä ne kärsivät erityisen paljon oikeusvaltion, perusoikeuksien ja demokratian heikentymisestä. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden toimintamahdollisuudet ovat monissa maissa kaventumassa. On myös todennäköistä, että populismin jatkuva voimistuminen horjuttaa talouden vakautta ja johtaa tehottomampaan hallintoon ja toimintapolitiikkaan, mikä vaikuttaa kielteisesti investointeihin.

2.3 ETSK on jo ilmaissut vakavan huolensa ”ihmisoikeustilanteen heikkenemisestä, populistisen ja autoritaarisen ajattelun leviämisestä sekä siitä, että demokratian laatu ja perusoikeuksien suojeleminen ovat vaarassa” (7). Se on kehottanut EU:n toimielimiä soveltamaan ”aloitteellista ja ennaltaehkäisevää lähestymistapaa poliittisessa toiminnassaan ongelmien ennakoimiseksi ja välttämiseksi”.

2.4 ETSK on korostanut oma-aloitteisessa lausunnossaan ”Vahvan ja moninaisen kansalaisyhteiskunnan turvin kestävään demokratiaan” (8), että kansalaisyhteiskunnalla on sen mielestä keskeinen rooli ”liberaalin demokratian turvaamisessa Euroopassa” ja että ”[v]ain vahva ja moninainen kansalaisyhteiskunta voi puolustaa demokratiaa ja vapautta ja varjella Eurooppaa autoritarismin houkutuksilta”.

2.5 Jotta populismi-ilmiöstä voidaan saada kattava kuva, sitä on tarkasteltava useista näkökulmista. Toiset havainnoitsijat kiinnittävät päähuomion kulttuuritekijöihin päästäkseen niiden kautta populismin lähteille. Toisten mielestä populismin kasvun ensisijainen syy on – kulttuuritekijöiden merkitystä väheksymättä – sosioekonominen ja juontaa juurensa globalisaatioprosessin kiemuroista.

2.6 Monet kansalaisten tyytymättömyyden taustalla olevat huolet ovat järkiperäisiä ja edellyttävät poliittisia ratkaisuja. Näitä oikeutettuja huolia on tarkasteltava erillään siitä, että eräät ”poliittiset yrittäjät” pyrkivät käyttämään tyytymättömyyttä hyväkseen vaalimenestyksen toivossa esittäen demagogisia mutta kohtuuttomia ehdotuksia.

2.7 Tärkeimpiä tekijöitä, jotka selittävät vastaanottavaista suhtautumista populismiin, ovat (korkea) ikä, (matala) koulutustaso, (vähäinen) suhteellinen vauraus, (korkea) työttömyysaste ja (epätyypilliset ja määräaikaisten) työsuhteet. Nämä sosioekonomiset tekijät ovat hallitsevampia maaseutualueilla ja suurten kaupunkien ulkopuolella.

2.8 Yhdistyneen kuningaskunnan brexit-äänestys, Ranskan keltaliiviliike sekä AfD-puolueen menestys itäisessä Saksassa, Lega-puolueen suosio Italiassa ja Puolan Laki ja oikeus -puolueen (PiS) suuri kannatus ovat monessa suhteessa erilaisia ilmiöitä. Niiden kaikkien yhteisenä nimittäjänä on kuitenkin se, että ne ilmentävät instituutioihin, poliittikkoihin ja tiedotusvälineisiin tunnetun luottamuksen heikentyneen jyrkästi.

2.9 Mitä vähemmän ihmiset pääsevät hyötymään maidensa kasvukeskusten menestyksestä, sitä kielteisemmin he yleensä suhtautuvat hallitseviin eliitteihin, puoluejärjestelmiin ja postmoderneihin elämäntapoihin. Kansalaisyhteiskunnan aktivistit nähdään usein osana kyseisiä ryhmiä, mikä vahvistaa kielteisiä asenteita heitä kohtaan ja vaikuttaa mitä suurimmassa määrin kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden toimintaan.

3. Populismin esiintymiseen vaikuttavat yleiset ja tilannesidonnaiset tekijät

3.1 Populismin nousu on selitettävissä lähinnä kahdesta näkökulmasta. Toisessa korostuvat sellaiset kulttuuritekijät kuin identiteetin muodostuminen ja kahden kolmen viime vuosikymmenen aikaisen kehityksen aikaansaamat muutokset ihmisten käsityksissä. Toisessa taas painotetaan sosioekonomisten tekijöiden merkitystä pääasiallisina syinä populismin

(7) ETSK:n lausunto aiheesta ”Oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien eurooppalainen valvontamekanismi” (EUVL C 34, 2.2.2017, s. 8).

(8) ETSK:n lausunto aiheesta ”Vahvan ja moninaisen kansalaisyhteiskunnan turvin kestävään demokratiaan” (EUVL C 228, 5.7.2019, s. 24).

suosioon. Molemmat selitykset ovat varteenotettavia, mutta poliittiseen talouteen liittyvät tekijät ovat selvästi tärkeämpiä, kun ajatellaan tilanteen ja alueen roolin huomioimista⁽⁹⁾.

3.2 Populismi on aikakauden vaihdokseksi, käännekohdaksi tai historialliseksi murrokseksi kutsutun taitekohdan yksi erityinen ilmentymä. Tämän muutoksen vaikutukset näkyvät vaihtelevassa määrin kaikissa maissa, alueella kuin alueella. Se heijastuu yleensä yhteiskuntajärjestyksen kaikkiin keskeisiin ulottuvuuksiin – niin valtioon kuin markkinoihin ja yhteisöön, jolla tarkoitetaan kansalaisyhteiskuntaa.

3.3 Populismi nostaa useimmiten päätään ensin yhteisöulottuvuudessa, ja laukaiseva tekijä on sosiaalisten ja poliittisten suhteiden hyödykkeistyminen. Yhteisöt, joihin liitytään omasta tahdosta – kuten tiettyjä asioita ajavat yhdistykset, yhteiskunnalliset liikkeet ja muut kansalaisyhteiskunnan organisaatiot – ajautuvat yhä suurempaan epäjärjestykseen, ja niillä on vaikeuksia selviytyä ja säilyttää jäsenkuntansa. Luontaiset yhteisöt, kuten perheet, asuinalueet ja paikalliset ryhmät, kärsivät nekin pirstaloitumisesta, yhteisvastuullisuuden vähenemisestä, vieraantumisen ja hajaantumisen.

3.4 Yhä monimutkaisemmassa maailmassa tällainen sosiaalinen ja poliittinen pirstaloituminen aiheuttaa turvattomuutta ja ahdistusta ja saa ihmiset kaipaamaan selkeitä vastauksia, joita perinteiset yhteisöt eivät usein pysty enää tarjoamaan. Monet ihmiset etsivät iästä ja yhteiskuntaluokasta riippumatta uusia yhteenkuuluvuuden muotoja ja vankkoja identiteettejä. Populistiset ”poliittiset yrittäjät” ovat erikoistuneet tarjoamaan tällaisia yksinkertaisia vastauksia, joihin liittyy usein haavekuvia paluusta tarunhoitoiseen menneisyyteen, josta olisi tehtävä taas todellisuutta.

3.5 Kun tällaisten yksinkertaisten vastausten pohjalta rakennetaan poliittisia ohjelmia, jotka houkuttelevat kannattajia, niitä ohjautuu myös politiikan ja valtion järjestelmiin, jotka jo sinänsä kärsivät puoluejärjestelmien pirstaloitumisen ja hallintoa kohtaan tunnetun luottamuksen rapautumisen vaikutuksista.

3.6 Populismia selittäviä yleisiä tekijöitä vahvistaa entisestään maaseutu- ja esikaupunkialueiden alueellinen hajanaisuus. Niiden väestö tuntee itsensä osattomaksi talouden kehityksestä ja julkisesta liikenne-, terveyden- ja vanhustenhuolto-, koulutus- ja turvallisuusinfrastruktuurista. Tämä lisää elitisminvastaisuutta ja ennakkoluuloja kosmopoliittisena pidettyä elämäntapaa kohtaan.

4. Globalisaatio ja taluskriisi

4.1 Globalisaatio on luonut mahdollisuuksia ja uhkia, ja esikaupunki- ja maaseutualueilla näistä kahdesta korostuvat uhat. Tämä on johtanut investointikatoon kyseisillä alueilla ja oikeutettuun turvattomuuden tunteeseen teollisuuden infrastruktuurin ja työpaikkojen ulkomaille siirtämisen uhatessa sekä kielteiseen suhtautumiseen epäreiluiksi koettuihin veropolitiikkoihin, joiden oikeudenmukaisuudessa katsotaan yleisesti olevan puutteita. Eräissä jäsenvaltioissa on myös ilmennyt huolta tietyistä kauppasopimuksista, kuten Mercosur-maiden kanssa hiljattain tehdystä sopimuksesta: niiden katsotaan vaarantavan eurooppalaisten maataloustuottajien toimeentulon ja eurooppalaisen perheviljelymallin.

4.2 Tällaista ”populismien poliittista taloutta” käsitellään ETSK:n ”moninainen Eurooppa” -ryhmän teettämässä raportissa⁽¹⁰⁾, jossa todetaan, että suuremmat käytettävissä olevat tulot, korkeampi työllisyysaste, suuremmat sosiaalietuudet ja korkeampi bruttokansantuote ovat kaikki yhteydessä populismien vähäisempään alueelliseen kannatukseen. Kun käytettävissä olevat tulot pienenevät, populististen puolueiden kannatus kasvaa.

4.3 Vaikka työllisyys on Euroopassa yleisesti ottaen kehittynyt myönteiseen suuntaan, työttömyys, epätyypilliset työsuhteet sekä sosiaalinen ja taloudellinen syrjäytyminen ovat monissa jäsenvaltioissa erityisen vakavia ongelmia nuoremman väestön keskuudessa. Nyt 20–30-vuotiaiden sukupolvi saattaa olla ensimmäinen sellainen ikäluokka sitten EU:n perustamisen, jolla menee huonommin kuin edeltävällä sukupolvella. Eurostatin tilastojen mukaan 44 prosentilla Euroopan 19–24-vuotiaista työntekijöistä on vain määräaikainen työsopimus, kun koko väestön tasolla tällaisten työsuhteiden osuus on 14 prosenttia.

⁽⁹⁾ *Societies outside Metropolises: the role of civil society organisations in facing populism*, ETSK, Bryssel, 2019 (<https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-19-236-en-n.pdf>).

⁽¹⁰⁾ *Societies outside Metropolises: the role of civil society organisations in facing populism*, ETSK, Bryssel, 2019 (<https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-19-236-en-n.pdf>).

4.4 Maaseutu-, esikaupunki- ja syrjäalueet ovat yleensä alttiimpia populistismin vaikutukselle. Populistiset tahot esittävät mallia, jossa kyseenalaistetaan juuri ne seikat, johon viime aikojen taluskasvu on perustunut: avoimet markkinat, muuttoliike, taloudellinen yhdentymisen ja globalisaatio⁽¹¹⁾.

4.5 Kun taluskasvu on rakenteellisesti heikkoa, Euroopan valtioilla on useimmiten vähemmän tuloja ja enemmän menoja. Menopaine johtuu useista tekijöistä, kuten väestön ikääntymisestä, velkataakasta ja yleisen turvallisuuden varmistamiseen liittyvien kustannusten kasvusta. Samaan aikaan tulopuolelle aiheuttavat painetta esimerkiksi poliittiseen talouteen liittyvät valinnat, säästöpolitiikka ja veropetokset tai veronkierto. Tästä seuraa, että julkisten varojen niukkuus sitoo valtioiden käsiä sosiaalisten ja taloudellisten oikeuksien toteutumisen kannalta keskeisten tulonjakopoliittisten velvollisuuksien hoitamisessa. Julkiset ja yksityiset sijoittajat ovat alkaneet kaihtaa varsinkin maaseutu- ja esikaupunki-alueiden elinkeinorakennetta, mikä johtaa siihen, että tietyt väestöryhmät tuntevat itsensä syrjäytyneiksi ja valtion ja julkisten palvelujen hylkäämiksi.

4.6 ETSK kehottaa EU:n ja jäsenvaltioiden viranomaisia ottamaan ihmisten osallisuuden ja mahdollisuuden käyttöä oikeuksiaan sekä talouden ja teollisuuden rakenteiden ja työpaikkojen säilyttämisen talous-, koheesio- ja aluepolitiikan keskeisiksi kriteereiksi.

5. Muuttoliikkeen merkitys

5.1 Muuttoliike on globalisaation tapaan ilmiö, joka vaikuttaa kaikkiin maihin, olivatpa ne kehittyneitä tai vähemmän kehittyneitä. Se ei todennäköisesti lopu ja tulee kasvamaan ajan mittaan. Jäsenvaltioiden on populististen liikkeiden aiheuttaman kasvavan paineen takia hankala päästä sopuun kipeästi kaivatusta oikeudenmukaisesta, inhimillisestä ja vastuullisesta eurooppalaisesta muuttoliike- ja turvapaikkapolitiikasta, joka on kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön mukaista, mutta tällaisen politiikan luominen on yhtä kaikki välttämätöntä.

5.2 Populistinen retoriikka ei kohdistu järkipäisesti muuttoliikepolitiikan sääntelynäkökohtiin, vaan siinä leimataan muuttajat muitta mutkitta rikollisiksi, terroristeiksi tai maahantunkeutujiksi, mikä johtaa ilmapiiriin, joka kannustaa hyökkäämään suoraan heitä vastaan.

5.3 Muuttoliikeasioissa kaikkein vahvimmat maantieteelliset jakolinjat liittyvät sosiaaliturvajärjestelmien ja työmarkkinoiden eroihin. Toisissa maissa sosiaaliturvajärjestelmät ja työmarkkinat ovat ehkä suhteellisen avoimia maahanmuuttajille, kun taas toisissa maissa ne ovat suljettuja ja poissulkevia. Kun muuttajia saapuu enemmän, syrjäytyneen tai syrjäytymistä pelkäävän paikallisväestön reaktiot vaihtelevat sen mukaan, millaista poliittinen talous missäkin on.

5.4 Eräissä maissa ja näiden maiden tietyillä alueilla pelätään, että sosiaaliturvajärjestelmät ylikuormittuvat, ja toisissa maissa muuttajat nähdään kilpailijoina työmarkkinoilla. Subjektivisesti katsoen muuttajat voivat olla haaste vakituisen työpaikan tai sosiaalietuuksien saamisen kannalta. Tällaiset pelot saattavat olla erityisen vahvoja maaseutu- ja esikaupunkialueilla asuvien keskuudessa.

5.5 Populististen liikkeiden kasvun taustalla voi siis olla mitä moninaisimpia syitä, jotka jäsenvaltioiden hallitusten, Euroopan unionin toimielinten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden tulee ottaa huomioon suunnitellessaan tarvittavia poliittisia tai taloudellisia vastastrategioita. Yhtä lailla merkityksellistä on, että EU:n tietyillä seuduilla tunne yhteiskunnan tilanteen huononemisesta ja taloudellisesta syrjäytymisestä ei johdu maahanmuutosta vaan pikemminkin maastamuutosta. Etenkin osissa Itä-Eurooppaa korkeasti koulutettujen poismuutto on saavuttanut valtavat mittasuhteet ja mullistanut kyseisten maiden sosioekonomisen rakenteen.

5.6 ETSK vastustaa sellaista ajattelutapaa, että muuttajat ja paikallinen väestö kilpailisivat julkisista resursseista. Komitea kannustaa kansalaisyhteiskunnan organisaatioita tehostamaan toimiaan, joiden tavoitteena on lievittää pelkoa ja ahdistusta niitä tuntevan väestön keskuudessa. Se kehottaa myös käynnistämään sosiaalisia ja koulutusohjelmia, joissa pureudutaan populistismin moninaisiin taustasyihin erityisesti EU:n syrjäisissä osissa. Kansallisille ja eurooppalaisille kansalaisyhteiskunnan foorumeille ja verkostoille olisi tarjottava lisää tukea, jotta ilmiöstä saataisiin tarkempaa tietoa ja jotta edistettäisiin luotettavan tiedon levitystä ja valistustoimintaa, joka tähtää ilmiön parempaan ymmärtämiseen.

⁽¹¹⁾ Andrés Rodríguez-Pose, *The revenge of places that don't matter (and what to do about it)*, s. 32, LSE Research online (http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf).

6. Tyytymättömyyden maantiede

6.1 Populistiset puolueet ovat nousseet keskimääräistä suurempaan suosioon EU:n syrjäisillä jälkiteollisilla ja maaseutualueilla⁽¹²⁾. Tämä pätee niin Yhdistyneen kuningaskunnan brexit-äänestykseen kuin Itävaltaankin, jossa FPÖ:n ehdokkaat saivat toukokuussa 2018 pidetyissä presidentinvaaleissa 62 prosenttia maaseudun äänistä.

6.2 Tyytymättömyyden maantieteelliseen jakautumiseen vaikuttavat niin mantereiden pohjois- ja eteläosien välinen kuilu, EU:ta halkova itä-länsi-juopa kuin myös jäsenvaltioiden sisäiset jakolinjat keskus- ja reuna-alueiden välillä. Tämä yhteiskuntien ja alueiden monitahoinen pirstaloituminen on toiminut vuosien kuluessa populismin kasvualustana. Infrastruktuuri ja liikennepolitiikka ovatkin erityisen tärkeitä, koska ne takaavat alueen yhtenäisyyden ja ovat aineellinen ennakoedellytys sille, että ihmiset pystyvät käyttämään kansalaisille kuuluvia, poliittisia, taloudellisia ja sosiaalisia oikeuksia.

6.3 ETSK kehottaa EU:n ja jäsenvaltioiden viranomaisia mieltämään liikennettä, infrastruktuuria ja internetyhteyksiä koskevat toimintapolitiikat yhdeksi keinoksi puuttua populismin. Viranomaisten olisi muotoiltava näiden alojen politiikka sekä koheesio-, sosiaali- ja köyhydentorjuntapolitiikat ihmisoikeuslähtöisesti⁽¹³⁾ ja varmistettava niin ikään, että toimintapolitiikkojen, erityisesti talousuudistuksiin liittyvien toimien, yhteydessä suoritetaan järjestelmällisesti ihmisoikeusvaikutusten ennako- ja jälkiarvioinnit⁽¹⁴⁾, jotta jäsenvaltioissa on helpompi käydä tietoon pohjautuvia osallistavia keskusteluja poliittisten valintojen sovitteista ja mukauttamisesta.

6.4 Sosiaalisen, taloudellisen ja alueellisen pirstoutumisen yhtenä seurauksena on, että suuri osa esikaupunkien ja maaseudun väestöstä osallistuu käytännössä yhä vähemmän poliittiseen päätöksentekoon. Tämä näkyy äänestämättä jättävien suurena määränä, edustuksellisen demokratian ja välittäjinä toimivien elinten, myös poliittisten puolueiden ja ammattiliittojen, hyljeksintänä ja radikaalien populististen liikkeiden kannattamisena. ETSK katsoo, että tällaista kehitystä olisi torjuttava lisäämällä kansalaiskasvatusta demokratian, perusoikeuksien ja oikeusvaltion periaatteista. Se viittaa lausunnossa "Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa"⁽¹⁵⁾ esittämäänsä suositukseen, jonka mukaan jäsenvaltioiden tulee valtavirtaistaa nämä aiheet koulujen ja korkea-asteen opetussuunnitelmiin ja Euroopan komission tulee ehdottaa kunnianhimoista suurelle yleisölle suunnattua viestintä-, koulutus- ja valistusstrategiaa, jossa keskitytään perusoikeuksiin, oikeusvaltioperiaatteeseen ja demokratiaan.

6.5 Uskonnon, sukupuolidynamiikan, paikan ja kulttuuri-identiteetin sekä luokkaintressien ja eriarvoisuuden merkitys on otettava huomioon juuri siksi, että identiteettiin, yhteenkuuluvuuteen, tunnustukseen ja uudelleenjakoon liittyvät politiikat risteävät keskenään. Taantumusta merkitseville poliittisille voimille, joihin on helppo haksahda, ei ole yksinkertaista kehittää vaihtoehtoja. Tarvitaan uudenlaisia kampanjoita ja esittämistapoja. Yksi erityisen tärkeä keino varmistaa, että tässä onnistutaan, on kiinnittää huomiota maaseudulla syntyviin moniin uusiin taloudellisen toimeliaisuuden muotoihin, jotka perustuvat yhteisöllisyyteen, vastavuoroisuuteen ja huolenpitoon. Sen jälkeen niitä tulee saattaa yhteen, jotta päästään eteenpäin yksittäisistä hankkeista ja kokeiluista, ja verkottaa keskenään sekä sellaisten poliittisten allianssien muodostamiseksi, jotka tukevat riippumattomuutta.

7. Populismin vaikutukset kansalaisyhteiskuntaan suurten kaupunkien ulkopuolella

7.1 Kansalaisyhteiskunta tuntee populististen liikkeiden ja puolueiden nousun nahoissaan kaikkialla Euroopassa ja eri aluetasoilla. Koska autoritaarinen propaganda, muukalaisvihamieliset ja rasistiset asenteet sekä fasistinen väkivalta vievät yhä suuremman osan poliittisesta tilasta monin paikoin Eurooppaa, vaikutukset ulottuvat suoraan niin yhteiskunnallisiin liikkeisiin, ammattiliittoihin kuin elinkeinoelämän järjestöihin.

7.2 Tilanne on käynyt kansalaisyhteiskunnalle erityisen tuskalliseksi niissä maissa, joissa populistit ovat saaneet valtaa ja pystyvät vaikuttamaan suuresti hallitusohjelmiin. Kun populistiset puolueet pääsevät keskeisiin aseisiin parlamentissa ja hallituksessa, ne pyrkivät puskemaan liberaaleja yhteiskuntia kohti autoritarismia. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden asemaa uhkaa merkittävästi niiden toimintamahdollisuuksien kaventuminen. Samaan aikaan tietyt valtiovallasta

⁽¹²⁾ Caroline de Gruyterin kommenttiartikkeli *The revenge of the countryside*, 21. lokakuuta 2016.

⁽¹³⁾ YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto, *Principles and guidelines for a human rights approach to poverty reduction*

⁽¹⁴⁾ YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto, *Guiding Principles for human rights impact assessments for economic reform policies*, 19. joulukuuta 2018.

⁽¹⁵⁾ ETSK:n lausunto aiheesta "Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – Tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet" (EUVL C 282, 20.8.2019, s. 39).

riippumattomiksi organisaatioiksi naamioidut tai sellaisina esiintyvät valejärjestöt, jotka on perustettu ylhäältä sanellen ja jotka usein tekeytyvät radikaalidemokraattisiksi, hankaloittavat entisestään olemassa olevien kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden vapaata toimintaa.

7.3 Kysymys siitä, missä määrin populismi vaikuttaa kansalaisyhteiskuntaan maaseutu- ja esikaupunkialueilla, on monisyinen. Maaseudun aktivisteilla ei useinkaan ole riittävästi resursseja sellaisten yhteenliittymien muodostamiseksi, jotka ovat yleisempiä suurkaupunkialueilla. Tämä pätee myös voimien yhdistämiseen esimerkiksi kuluttajaliikkeiden ja urbaanien ruoka-aktivistien kanssa, jotka ovat usein pidemmällä kestävässä elintarvikkepolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä. Sellaisten voimakkaiden yhteiskunnallisten liikkeiden ja poliittisten puolueiden puuttuminen, jotka voisivat ajaa maaseudun asukkaiden etuja, selittää osittain oikeistopopulististen puolueiden vaalimenestyksen Euroopan maaseutualueilla.

8. Mahdollisuudet torjua populismia

8.1 Komitea suosittelee populismin torjumiseksi kahta toimintapoliittista kokonaisuutta. Ensimmäinen liittyy populismin yleiseen uhkaan sekä välineisiin, joita Euroopan unioni voisi hyödyntää. Toinen suosituskokonaisuus kytkeytyy suoremmin tiettyihin alueisiin – maaseutu- ja esikaupunkialueisiin.

8.2 Populismin perussyihin puuttumiseksi saatetaan tarvita useita strategioita. Ensimmäinen koskee tapaa, jolla poliitikot ja instituutiot lähestyvät sosioekonomisessa ahdingossa eläviä ihmisiä ja ottavat heihin kontaktia. Sosiaalisia, taloudellisia ja poliittisia muuttujia on niin paljon, ettei mikään yksittäinen instituutio, myöskään EU, voi keksiä helppoja ja suoraviivaisia ratkaisuja, joissa pelkistettäisiin monimutkainen tilanne ja palattaisiin ideaalisena esitettyihin entisajan sosioekonomisiin oloihin. Poliitikkojen ja instituutioiden olisi populismin perussyitä ruotiessaan purettava alkutekijöihinsä retoriset väitteet siitä, että monisyisiin ongelmiin olisi tällaisia pettämättömiä pikaratkaisuja.

8.3 Toinen strategia liittyy suoraan Euroopan unionin julkisuuskuvaan ja kohtaloon. Ihmisiä, jotka ovat muita vastaanottavaisempia populistiselle propagandalle, turhauttaa kaiken muun muassa se, että tarjolla ei ole oikeasti houkuttelevia poliittisia hankkeita, joissa annettaisiin uskottavalta pohjalta toivoa paremmasta tulevaisuudesta ja toimittaisiin jokapäiväisten elinolosuhteiden parantamisen puolesta. Populistit ovat hyödyntäneet tätä turhautumista ja esittäneet haavekuvan paluusta näennäisesti tarunhoitoiseen menneisyyteen. Jos Euroopan unioni halutaan säilyttää, ei ole muuta vaihtoehtoa kuin elvyttää Euroopan yhdentymishankkeen suosio kansan keskuudessa.

8.4 EU:n myytinomainen syntytarina ei enää yksinään riitä vetämään eurooppalaisia puoleensa. EU:n olisi tarjottava houkuttelevia tulevaisuudennäkymiä ja puhallettava uutta eloa kumppanuus- ja toissijaisuusperiaatteiden kaltaisiin keskeisiin periaatteisiin, joilla on ollut tärkeä sija Eurooppa-hankkeessa.

8.5 ETSK kehottaa EU:ta, jäsenvaltioita ja kaikkia asianomaisia sidosryhmiä antamaan toissijaisuus- ja kumppanuusperiaatteille uutta pontta. ETSK katsoo, samoin kuin ”moninainen Eurooppa” -ryhmä kansalaisten luottamuksen palauttamisesta EU:hun antamassaan suosituksessa⁽¹⁶⁾, että kansalaisille pitäisi selostaa, mitä toissijaisuusperiaate tarkoittaa ja että EU kunnioittaa sekä kulttuurista monimuotoisuutta että paikallisia perinteitä. Toiminnallinen toissijaisuusperiaate tarkoittaisi sitä, että kansalaisyhteiskunnan organisaatiot osallistuvat nykyistä enemmän aluesuunnitteluun ja EU:n aluepolitiikan muotoiluun sekä demokratian, oikeudenmukaisuuden ja kaikkien asukkaiden yhdenvertaisen kohtelun puolustamiseen maaseutu- ja syrjäalueilla. Alueellinen toissijaisuusperiaate merkitsisi lisäksi sitä, että alue- ja paikallisviranomaisilla on paremmat mahdollisuudet ottaa vastuuta rakennepoliitikkojen suunnittelusta, täytäntöönpanosta ja arvioinnista.

8.6 ETSK kehottaa tehostamaan EU:n koheesio politiikan yhteydessä käytettävää CLLD-välinettä (paikallisyhteisöjen omat kehittämishankkeet). Näin paikallistoimijat ja kansalaiset saisivat tilaisuuden tehdä päätöksiä heihin suoraan vaikuttavissa ongelmakysymyksissä ja voisivat siten antaa merkittävän panoksen elämänlaatunsa parantamiseen.

8.7 Eri maiden kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden kumppanuus on olennaista sekä viestinnän että solidaarisuuden ja keskinäisen avun kannalta. Kumppanuus on yhtä tärkeää silloin, kun on kyse allianssien solmimisesta paikallisten viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan ryhmien välillä.

⁽¹⁶⁾ *Regaining Citizens' Trust and Confidence in the EU: 7 priorities of the Diversity Europe Group*, ”moninainen Eurooppa” -ryhmä.

8.8 EU:n ja jäsenvaltioiden on reagoitava nykyistä tarmokkaammin perusoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen loukkauksiin, jotka johtuvat populististen liikkeiden toimista – vallassa olevia populistisia liikkeitä unohtamatta. ETSK viittaa lausunnossa ”Vahvan ja moninaisen kansalaisyhteiskunnan turvin kestävään demokratiaan”⁽¹⁷⁾ esittämäänsä suositukseen kehittää ”demokratian tulostaulu, joka kattaa [– –] kansalaisyhteiskunnan toiminnan edellytykset ja johtaa konkreettisiin uudistussuosituksiin”, sekä lausunnossa ”Oikeusvaltioperiaatteen vahvistaminen”⁽¹⁸⁾ esittämiensä suosituksiin.

8.9 ETSK suositaa, että kyseisessä demokratian tulostaulussa ja tulevassa oikeusvaltioperiaatteen toteutumisen seurantamekanismissa otetaan huomioon käsillä olevassa lausunnossa esitetyt seikat. Viestinnän tulee olla huolellista, ja sen yhteydessä tulee tehdä selväksi, että EU:n ja jäsenvaltioiden toimilla pyritään puuttumaan tietyistä populistisista politiikoista johtuviin perusoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen loukkauksiin eivätkä kohteena ole populististen puolueiden äänestäjät. Heidän oikeutettuihin huoliinsa on vastattava oikeudenmukaisilla, syrjimättömillä ja tehokkailla toimintapolitiikoilla.

9. Tukea ruohonjuuritason vastaukselle populismiin

9.1 Maaseutualueilla kansalaisyhteiskunnan ongelmana ei välttämättä ole toimintamahdollisuuksien kaventuminen vaan se, että tällaisia mahdollisuuksia ei ole vielä luotu. Populismiin nousuun olisi vastattava puuttumalla tyytymättömyyden perimmäisiin syihin, ja vastauksen tulee kummuta niin pitkälti kuin mahdollista ruohonjuuritasolta. ETSK kannattaa toimia, joilla luodaan tunnetta erilaisten ruoan tuottaja- ja kuluttajaryhmien yhteisistä intresseistä ja tavoitteista luokkien, sukupuolten, sukupolvien ja kaupungin ja maaseudun välisten jakolinjojen ylitse. Ruokasuvereniteetti ja monenlaiset kysymykset, jotka liittyvät oikeuteen saada ruokaa ja elää terveellisessä ympäristössä, ovat esimerkkejä haasteista, joihin nimenomaan voitaisiin vastata paremmin edistämällä solidaarisuutta, yhteistä identiteettiä ja poliittista osallistumista Euroopan maaseudulla.

9.2 Niiden jäsenvaltioiden, jotka harkitsevat kansalaisten osallistumisen lisäämiseksi suoran demokratian vahvistamista paikallisten kansanäänestysten avulla, on syytä tiedostaa, että tämä on juuri se väline, jota populistiset puolueet ajavat tällä hetkellä kaikkialla Euroopassa. Suora demokratia voi olla kaksiteräinen miekka. Paikallisviranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden olisi toteutettava asianmukaisia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että sitä käytetään ainoastaan tilanteissa, joissa siitä voidaan odottaa saatavan todellista hyötyä.

9.3 ETSK katsoo, että populismiin perimmäisiin syihin puuttuminen lähtee allianssien rakentamisesta paikallisten viranomaisten, kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, työmarkkinaosapuolten ja muiden toimijoiden, kuten paikallis-päättäjien ja yhteiskunnallisten liikkeiden, välillä. Näin voidaan osaltaan pyrkiä hälventämään maaseutu- ja esikaupunki-alueiden asukkaiden tunnetta siitä, että heidät on jätetty oman onnensa nojaan. Yhteistyö vahvistaa myös työmarkkinaosapuolten asemaa, ja ne voivat auttaa vähentämään eriarvoisuutta ja saada alueelle vuoropuhelunsa ja toimiansa kautta talousinvestointeja ja kehitystä.

9.4 Yhtä lailla tärkeitä ovat pienyritysten yhdistysten, käsityöläisten ja maataloustuottajien intressit ja huolet. Talouden toimijat saattavat epäröidä investoida seuduille, joilla autoritaariset ryhmittymät ovat saaneet valtaa (paikallis)hallinnossa. Työtä etsivät maahanmuuttajat voivat lisäksi vältellä tällaisia paikkakuntia, vaikka työskentelymahdollisuuksia olisikin. Tällainen noidankehä on siksi tärkeää murtaa esikaupunki- ja maaseutualueilla.

9.5 Yksityisten ja julkisten investoijien kannustaminen tarttumaan takapajuisina pidettyjen alueiden hyödyntämättömään potentiaaliin on jatkokehittelyn arvoinen lähestymistapa. Tulonsiirtojen tai sosiaalietuuksien painottamisen lisäksi olisi myös parannettava alueiden mahdollisuuksia (ottaen huomioon paikalliset olosuhteet) siten, että tehostetaan instituutioiden toimintaa, poistetaan pullonkauloja ja toteutetaan toimia koulutuksen sekä yrittäjyyden, osaamisen hankkimisen ja innovoinnin edistämiseksi⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁷⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Vahvan ja moninaisen kansalaisyhteiskunnan turvin kestävään demokratiaan” (EUVL C 228, 5.7.2019, s. 24).

⁽¹⁸⁾ ETSK:n lausunto aiheesta ”Oikeusvaltioperiaatteen noudattamisen lujittaminen unionissa – Tilannekatsaus ja mahdolliset jatkotoimet” (EUVL C 282, 20.8.2019, s. 39).

⁽¹⁹⁾ Andrés Rodríguez-Pose, *The revenge of places that don't matter (and what to do about it)*, s. 32, LSE Research online (http://eprints.lse.ac.uk/85888/1/Rodriguez-Pose_Revenge%20of%20Places.pdf).

9.6 Jotta populismin perimmäisiin syihin voidaan pureutua, sosioekonomisten tekijöiden lisäksi on otettava nykyistä paremmin huomioon myös uskonnon, sukupuolidynamiikan, asuinpaikan, kulttuuri-identiteetin ja koulutuksen kaltaiset seikat. Taantumusta merkitseville poliittisille voimille, jotka tarjoavat helppoja vastauksia, on vaikea kehittää vaihtoehtoja. Vastaukset on sovittava sen mukaan, millaisia vastoinkäymisten yhdistelmiä missäkin paikallisyhteisöissä esiintyy.

9.7 Uusista näkökulmista voisi olla apua myös torjuttaessa disinformaatiota. Sitä levitetään eurooppalaisten arvojen horjuttamiseen tähtäävissä sosiaalisen median kampanjoissa, joilla myös pönkitetään separatististen ja nationalististen väitteiden ja asenteiden muodostumista. On tärkeää vahvistaa perinteisten tiedotusvälineiden (julkiset televisiokanavat, riippumattomat sanomalehdet) asemaa, jotta ne voivat täyttää tehtävänsä puolueettoman tiedon jakajina. Vaikka komissio on jo toteuttanut tähän liittyviä toimia (ks. COM(2018) 236 final), olisi erittäin suositeltavaa, että asian kiireellisyys tiedostettaisiin nykyistä selvemmin.

9.8 ETSK kehottaa antamaan nykyistä enemmän painoa maaseutualueilla syntyvälle uudelle taloudelliselle toiminnalle, josta suuri osa pohjautuu vastavuoroisuuden ja huolenpidon periaatteisiin. Se kannustaa ryhtymään toimiin, joilla edistetään tällaisten aloitteiden tukemista ja luodaan yhteyksiä niiden välille, jotta voidaan siirtyä yksittäisistä hankkeista ja kokeiluista kohti poliittisia ja yhteiskunnallisia alliansseja, jotka tukevat riippumattomuutta.

9.9 ETSK kehottaa EU:ta ja sen jäsenvaltioita parantamaan paikallis- ja aluetason infrastruktuuria. Julkisten liikenneyhteyksien lakkauttaminen ja koulujen ja terveystalveluiden sulkeminen ovat selvästi olleet yksi syy, jonka takia Euroopassa on puhjennut populistisia protesteja. Sekä aineellisen (liikenne ja julkiset palvelut) että aineettoman (erilaisten paikkakuntien, instituutioiden ja organisaatioiden verkostot) paikallisen infrastruktuurin parantamiseen tarvitaan rahoitustukea.

9.10 ETSK:n, siinä edustettuina olevien organisaatioiden ja muiden EU:n toimielinten pitäisi edistää paikallisten kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden valmiuksien kehittämistä ja osoittaa niille resursseja, jotta ne voivat laajentaa toimintaansa ja parantaa sen laatua. Kansalaisyhteiskunnan organisaatioille ja niiden eurooppalaisille verkostoille olisi tarjottava enemmän tukea paikallisten kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden jäsenten kouluttamista varten.

Bryssel 11. joulukuuta 2019.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER*

III

(Valmistavat säädökset)

EUROOPAN TALOUS- JA SOSIAALIKOMITEA

ETSK:N 548. TÄYSISTUNTO, 11.12.2019–12.12.2019

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Komission kertomus Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kilpailupolitiikkaa koskeva kertomus 2018”

(COM(2019) 339 final)

(2020/C 97/08)

Esittelijä: **Gerardo LARGHI**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 15.10.2019
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Vastaava jaosto	”yhtenäismarkkinat, tuotanto ja kulutus”
Hyväksyminen jaostossa	19.11.2019
Hyväksyminen täysistunnossa	11.12.2019
Täysistunnon nro	548
Äänestystulos	197/0/1
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 Euroopan talous- ja sosiaalikomitea (ETSK) on tyytyväinen Euroopan komission laatimaan kilpailupolitiikkaa koskevaan kertomukseen 2018. Se perustuu toimintamalliin, jolla pyritään vahvistamaan sisämarkkinoita, talouskehitystä ja sosiaalipoliittisia tavoitteita.

1.2 ETSK katsoo, kuten se jo on todennut useissa asiakirjoissa, että tehokas ja periaatteellinen kilpailupolitiikka on yksi Euroopan unionin pilareista ja välttämätön väline sisämarkkinoiden toteuttamiseksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen mukaisesti kestävä kehityksen tavoitteiden, sosiaalisen markkinatalouden rakentamisen ja sosiaalisten oikeuksien pilarin säännösten valossa ⁽¹⁾.

1.3 ETSK:n ja Euroopan unionin on käytävä tästä aiheesta jatkuvaa vuoropuhelua muiden toimielinten, kansalaisyhteiskunnan ja erityisesti kuluttajajärjestöjen kanssa.

⁽¹⁾ EU:n toiminnasta tehdyn sopimuksen 7, 9, 11 ja 12 artikla.

1.4 ETSK suosittaakin, että tukia myönnettäessä varmistetaan aina maksimaalinen avoimuus kuluttajahintoihin kohdistuvien vaikutusten osalta ja että kuluttajille ilmoitetaan niistä selvästi laskuissa ⁽²⁾. ETSK on tyytyväinen komission aikomukseen ryhtyä toimenpiteisiin vertikaalisten ja horisontaalisten kilpailurajoitusten torjumiseksi erityisesti sähköisessä kaupassa, jossa kilpailuvastaisen käyttäytymisen vaikutukset ovat havaittavissa.

1.5 Syrjivien käytänteiden yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota tekoälyyn. EU:n lainsäädäntöä on mukautettava, jotta voidaan kieltää syrjintä, joka perustuu kuluttajien profilointiin tekoälyn avulla.

1.6 Massadataa voidaan käyttää kuluttajia vastaan ja etenkin kuluttajien hyvinvoinnin kustannuksella, sillä kuluttajien profilointi vähentää näiden mahdollisuuksia tehdä vapaita valintoja.

1.7 ETSK katsoo, että kilpailuviranomaisilla olisi oltava asiantuntemusta, taitoja ja resursseja, joita ne tarvitsevat voidakseen soveltaa erityistä lainsäädäntöä ja ratkaista vakavia kilpailuongelmia, joista on haittaa kuluttajille.

1.8 Valtiontukien osalta ETSK panee tyytyväisenä merkille, että valvonnan ajanmukaistamisprosessi on mahdollistanut viranomaisten huomion keskittämisen tärkeimpiin ja merkityksellisempiin asiakokonaisuuksiin, myös valtiontukien avoimuusmoduulin (*Transparency Award Module*) muodostaman verkkoalustan ansiosta.

1.9 ETSK korostaa ympäristö- ja valtiontukipolitiikan johdonmukaisuuden tarvetta. Komitea panee erityisesti merkille ympäristönsuojeluun ja energiaan kohdennettuja valtiontukia koskevien suuntaviivojen meneillään olevan tarkistuksen.

1.10 ETSK suhtautuu myönteisesti siihen, että valtiontukia koskevilla komission suuntaviivoissa pyritään varmistamaan vapaa kilpailu eurooppalaisilla energiamarkkinoilla teknologianeutraalien tarjouskilpailujen avulla. Ne ovat välttämättömiä erilaisten uusiutuvan energian teknologioiden kehittämisen sekä sellaisten selviytymiskykyisten ja kilpailukykyisten eurooppalaisten energiamarkkinoiden kannalta, joilla taataan toimitusvarmuus. ETSK kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita noudattamaan kattavaa ja pitkäjänteistä strategiaa sellaisiin lyhyen aikavälin korjaaviin toimiin perustuvan strategian sijaan, jotka eivät mahdollista konkreettisempää ja kestävämpää kasvua ja työpaikkojen luomista. Tässä yhteydessä olisi hyödyllistä, jos komissio laatisi vertailevan tutkimuksen Yhdysvalloissa, Kiinassa ja Koreassa hiljattain hyväksytyistä erilaisista suunnitelmista valmistusteollisuuden tukemiseksi ⁽³⁾.

1.11 ETSK kehottaa takaamaan samat sosiaaliset ja ympäristöön liittyvät säännöt kilpailussa EU:n ulkopuolisten yritysten kanssa, jotta varmistetaan tasapuoliset kilpailuedellytykset.

1.12 ETSK korostaa, että vapaan sosiaalisen markkinatalouden toteuttamiseksi on tärkeää harjoittaa sellaista kilpailupolitiikkaa, jossa otetaan tasapuolisesti huomioon työntekijöiden ja kuluttajien sosiaaliset ja taloudelliset tavoitteet sekä tehokkaan ja kilpailukykyisen tuotantorakenteen säilyttäminen.

1.13 ETSK katsoo, että (etenkin henkilöiden mutta myös palvelujen, tavaroiden ja pääomien) vapaan liikkuvuuden oikeuksiin liittyvät sisämarkkinasäännökset ovat EU:n lainsäädännön kulmakiviä ja että työntekijöiden lähettäminen ja palvelujen vapaa liikkuvuus on taattava sosiaalisen polkumyynnin kaikkien muotojen välttämiseksi.

1.14 Lisäksi ETSK hämmästelee sitä, ettei tarkasteltavana olevaan kertomukseen sisälly mainintaa kuluttajien aseman vahvistamista koskevan ehdotuksen jälkeisestä neuvoston ja Euroopan parlamentin välisten edustajakanteita koskevien neuvottelujen ilmeisestä umpikujasta, kun otetaan huomioon, että edustajakanteet ovat olennaisia, jotta voidaan täydentää kilpailuoikeuden vastaisista menettelyistä kuluttajille aiheutuvien vahinkojen tehokkaan korvaamisen järjestelmää.

⁽²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/944, annettu 5 päivänä kesäkuuta 2019, sähköisen sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2012/27/EU muuttamisesta (EUVL L 158, 14.6.2019, s. 125).

⁽³⁾ EUVL C 197, 8.6.2018, s. 10.

2. Kilpailupolitiikkaa koskevan kertomuksen 2018 tiivistelmä

2.1 Vuoden 2018 kertomuksessa tarkastellaan sellaisia aiheita kuin digitaalitalous, rahoituspalvelut, energia ja ympäristö, maatalous ja elintarvikkeet, liikenne ja valmistusteollisuus sekä kilpailunvastaisen toiminnan torjuntaan liittyvien valtuuksien hajauttaminen jäsenvaltioissa ja laaja kansainvälinen yhteistyö.

2.2 Komission päivittämät lainvalvontakäytännöt perustuvat seuraaviin periaatteisiin: syrjimättömyys, oikeudenmukaisuus, avoimuus, ennustettavuus, oikeus tulla kuulluksi ja luottamuksellisuuden suoja. Unionin kilpailulainsäädännön soveltamisen tavoitteena on nimenomaisesti kuluttajien hyvinvoinnin suojeleminen.

2.3 Digitaalikaan liittyy uusia kilpailuoikeudellisia haasteita, kuten massadatan, algoritmien ja tekoälyn käyttö.

2.4 Pyrkinessään "sujuvoittamaan kilpailuasioihin liittyviä menettelyjä" Euroopan komissio on julkaissut yrityksille tarkoitetut ajantasaistetut ohjeet, jotka koskevat kilpailusääntöjen rikkomista koskevien menettelyjen aikaista liikesalaisuuksien ja muiden luottamuksellisten tietojen käsittelyä, sekä ohjeita luottamuspiirien käyttöä varten.

2.5 Komissio on yritysten yhteistyötä kilpailusääntöjen rikkomista koskevissa menettelyissä palkitsemalla kyennyt lisäämään päätöstensä merkityksellisyyttä ja vaikutusta tutkimusten nopeutumisen ansiosta.

2.6 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1 (jäljempänä "ECN+-direktiivi")⁽⁴⁾ mahdollistaa sen, että jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset voivat panna EU:n kilpailusääntöjen tehokkaammin täytäntöön.

2.7 Valtiontukipolitiikan ajanmukaistaminen on yksinkertaistanut jäsenvaltioiden kannalta niiden toimenpiteiden toteuttamista, joilla edistetään investointeja, talouskasvua ja työpaikkojen luomista. Se on mahdollistanut valtiontukitoimien nopeamman toteuttamisen ja vaikuttanut merkittävästi kustannusten alenemiseen vähemmän markkinoiden vääristymistä aiheuttavien valtiontukien osalta.

2.8 Euroopan komission sovintomenettely on mahdollistanut kartellien nopeamman tunnistamisen ja vapauttanut näin resursseja muihin tutkimuksiin sekä alentanut tutkimusten kustannuksia. Lisäksi yritykset ovat hyötäneet päätösten nopeutumisesta.

2.9 Vuoden 2018 kertomuksessa korostetaan vuonna 2018 (ja aiempina vuosina) tehtyjä päätöksiä ajoneuvoalan kartelleista ja mainitaan perusteellisen tutkimuksen käynnistäminen ajoneuvovalmistajien mahdollisesta kilpailunvastaisesta yhteistyöstä, joka koskee henkilöautojen päästöjen puhdistusjärjestelmien teknistä kehitystä.

2.10 Digitaalitalous

2.10.1 Kilpailupolitiikka on oleellinen osa hyvin toimivien digitaalisten sisämarkkinoiden luomista. Tässä yhteydessä "verkkojättäjäisiä" on estettävä käyttämästä markkinavoimaansa kilpailun heikentämiseen ja siis heikentämästä innovointia digitaalimarkkinoilla.

2.10.2 Verkkokauppa-alustojen jälleenmyyntihintajärjestelmän ylläpitäminen on yksi digitaalitalouden yleisimmistä kilpailurajoituksista. Onkin havaittu, että algoritmien käyttö hinnoittelussa on lisääntynyt.

2.11 Talouden viherryttämiseen myönnettävillä valtiontuilla edistetään tarvittavia investointeja, jotta voidaan varmistaa toimitusvarmuus ja samalla irrottaa Euroopan energijärjestelmä hiilestä.

⁽⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1, annettu 11 päivänä joulukuuta 2018, jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten täytäntöönpanovalmiuksien parantamiseksi ja sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan varmistamiseksi (EUVL L 11, 14.1.2019, s. 3).

2.12 Energia-ala

2.12.1 Uusiutuvan energian alalla vuonna 2018 sallittujen valtiontukien ansiosta jäsenvaltiot ovat edistäneet kestäväpohjaista energiaa ja alentaneet kuluttajille aiheutuvia kustannuksia koko sähköjärjestelmässä.

2.12.2 Komissio on todennut, että valtiotukitoimet auttavat osaltaan takaamaan toimitusvarmuuden nostamatta sähkön kuluttajahintoja tai estämättä EU:n rajatylittäviä sähkönsiirtoja.

2.12.3 EU:n on lisättävä uusiutuvan energian osuutta energiayhdistelmässään, varmistettava samalla kaasutoimitusten monipuolistaminen ja annettava kohdennettua EU:n energialainsäädäntöä.

2.13 Kilpailu sisämarkkinoilla

2.13.1 Euroopan komissio on kieltänyt Siemensin ehdottaman Alstomin oston. Se on hyväksynyt Bayerin ja Monsanto sulautumisen maatalouselintarvikkeiden alalla mutta asettanut sen ehdoksi tietyistä toiminnoista luopumisen. Teräsmarkkinoilla on hyväksytty Arcelor Mittalin toteuttama Ilvan osto asettamalla sen ehdoksi tietyistä omaisuseristä luopuminen. Siemensin suunnittelema Alstomin osto estettiin, koska se oli haitallinen kilpailulle.

2.14 Rahoitusala

2.14.1 Rahoitusalan yleinen vakautuminen on vähentänyt julkisten varojen käyttöä valtiontuissa. Eräissä jäsenvaltioissa on kuitenkin edelleen järjestämättömiä lainoja.

2.15 Yhtäläisten kilpailuedellytysten varmistaminen verotusosalalla

2.15.1 On luotava yhtäläiset kilpailuedellytykset yrityksille, jotta ne voivat kilpailla omilla ansioillaan. Jäsenvaltiot eivät voi tarjota verohelpotuksia monikansallisille yrityksille pk-yritysten kustannuksella.

3. Yleistä

3.1 Vuoden 2018 kertomus perustuu toimintamalliin, jolla pyritään vahvistamaan sisämarkkinoita, talouskehitystä ja sosiaalipoliittisia tavoitteita.

3.2 Digitaalitalous edellyttää merkittäviä noin 500 miljardin euron investointeja seuraavina kymmenenä vuotena verkkoyhteyksiä koskevien tavoitteiden saavuttamiseksi. On tärkeää toteuttaa määrätietoista kilpailupolitiikkaa etenkin maaseutualueilla ja vähemmän kaupungistuneilla alueilla.

3.3 Digitaalikaan liittyy uusia kilpailuoikeudellisia haasteita, kuten massadatan, algoritmien ja tekoälyn käyttö. Onkin varmistettava, että "teknojätit" eivät käytä hyväkseen markkina-asemaansa kilpailijoidensa heikentämiseksi. Kilpailuviranomaisilla olisi oltava asiantuntemusta, taitoja ja resursseja, joita ne tarvitsevat voidakseen soveltaa erityistä lainsäädäntöä ja ratkaista ajoissa vakavia kilpailuongelmia, joista on haittaa kuluttajille.

3.4 Täytäntöönpanon olisi perustuttava myös tiedonkeruuvälineiden ja toimialakohtaisten tutkimusten ennakoivaan käyttöön.

3.5 Olisi vältettävä viivästyksiä sääntöjen soveltamisessa hyödyntämällä ennakoivasti kilpailuun liittyvää välineistöä (esimerkiksi väliaikaisia toimia) tapauksissa, joissa kilpailuun ja kuluttajiin on selvästi kohdistunut haittaa.

3.6 On olennaisen tärkeää siirtää todistustaakka digitaalimarkkinoilla sulautuville yrityksille, jotta nämä voivat todistaa, etteivät sopimukset vääristä kilpailua.

3.7 On arvioitava tarkemmin sitä, voivatko operaattorit estää pääsyn markkinoille ja näin rajoittaa kuluttajien valinnanvaraa ja tietovirtoja ja manipuloida kuluttajien käyttäytymistä.

3.8 Jotta voidaan kiinnittää huomiota tietyistä käytänteistä johtuviin kilpailuongelmiin, olisi tärkeää antaa ohjeistusta yrityksille ja auttaa niitä toimimaan lainsäädännön rajoissa.

3.9 Tekoäly vaikuttaa nykyisin hinnoittelupolitiikkaan ja hintojen valvontaan, eivätkä tämän vaikutukset ole olleet vaarattomia. Algoritmien avulla sähköisen kaupankäynnin alustat voivat valvoa ja rajoittaa vähittäiskauppioiden vapautta hinnoittelupolitiikassaan sekä kilpailua suurissa kauppaketjuissa (myös hyvän kauppatavan vastaisia käytänteitä, joita ei voida jatkaa tulevaisuudessa).

3.10 Sama ilmiö on havaittavissa matkailualalla, jossa matkailutuotteiden myyntialustoille on ominaista määräävän aseman väärinkäyttö. On olemassa neljä suurta myyntiverkostoa, jotka käyttävät valtavaa valtaa hotelleihin, pieniin operaattoreihin ja pk-yrityksiin.

3.11 Syrjivien käytänteiden yhteydessä on kiinnitettävä erityistä huomiota tekoälyyn. EU:n lainsäädäntöä on mukautettava, jotta voidaan kieltää syrjintä, joka perustuu profilointiin tekoälyn avulla.

3.12 ETSK kannattaa komission päätöstä pitää algoritmeja käytäviä yrityksiä ainoina niistä toimista vastaavina tahoina, jotka johtuvat kyseisten algoritmien hyödyntämisestä. Massadataa voidaan käyttää kuluttajia vastaan ja etenkin kuluttajien hyvinvoinnin kustannuksella, sillä kuluttajien äärimmäinen profilointi vähentää näiden mahdollisuuksia tehdä vapaita valintoja.

3.13 ETSK:n mielestä massadatan vaikutus kilpailuun on huomattava ja tulee olemaan yhä merkittävämpi. Liiallinen interventiopolitiikka saattaisi kuitenkin vähentää innovoinnin kannustimia (ja siis estää paremmat palvelut ja alhaisemmat hinnat, jotka saattavat riippua tuotteiden jakeluun ja ostolustoihin liittyvästä innovoinnista).

3.14 Massadatan tuomat edut kilpailijoihin nähden voivat mahdollistaa johtavien toimijoiden määräävän markkina-aseman. Massadatan analytiikkatekniikat (tietojen kauppa, verkkomarkkinointi, kaavantunnistusjärjestelmät, kysynnän arviointi, hintojen optimointi) voivat olla riistäviä käytänteitä.

3.15 Digitaalisten sisämarkkinoiden strategiaan liittyen Euroopan komission tutkimukset ovat osoittaneet, että jälleenmyyntihinnan rajoitukset ovat selvästi yleisimpiä kilpailurajoituksia sähköisessä kaupankäynnissä. Euroopan komissio teki vuonna 2018 useita päätöksiä, joissa yrityksille määrättiin sakkoja EU:n kilpailusääntöjen vastaisista jälleenmyyntihintojen rajoituksista verkkokaupassa.

3.16 Verotuksen alalla ETSK panee tyytyväisenä merkille komission vuonna 2018 toteuttamat toimet. Samalla on tärkeää, että myös tällä alalla varmistetaan maiden välinen oikeudenmukainen kilpailu. Erityisesti on tarpeen tehostaa valvontaa veropäätösten ja sellaisten laittomien kilpailuetujen osalta, jotka on saatu tiettyjen maiden ja "suurten toimijoiden" välisillä sopimuksilla. Tällaiset toimet saattavat väärinä vapaita markkinoita ja aiheuttaa haittaa pk-yrityksille sekä luoda maiden välistä epäreilua kilpailua.

3.17 Energia-alalla ETSK toteaa, että kaikissa maissa ei ole vielä varmistettu kotitalouksien energialaskujen kattavaa ja täydellistä avoimuutta. Ilman avoimuutta kuluttajilla on vähemmän mahdollisuuksia tietoisiin valintoihin, ja näin edistetään vallitsevaa tilannetta suurten toimijoiden hyödyksi.

3.18 Maatalous ja elintarvikkeet. Maatalouselintarvikkeiden alalla on tärkeää suojella eurooppalaisten alkuperänimitysten piiriin kuuluvaa tuotantoa. Siemenet ja torjunta-aineet ovat olennaisia maataloustuottajien ja kuluttajien kannalta, mutta niihin liittyy muitakin huolenaiheita kuin kuluttajansuoja, elintarviketurvallisuus ja ympäristö- ja ilmastovaatimusten noudattaminen.

3.19 Liikenteen alalla komissiota kehoitetaan tutkimaan, voiko ja missä määrin kerosiiniverosta vapauttaminen olla lentoyhtiöille perusteeton tuki rautatieliikenteeseen nähden.

3.20 Jotta varmistetaan markkinoiden vapauden ja keskittymien välinen tasapaino, ei riitä, että viitataan muiden suurten maailmanlaajuisten toimijoiden taholta tulevaan kilpailuun etenkin, jos ne tulevat maista, jotka on suljettu kilpailulta ulkomaisten yritysten kanssa. Komitea ehdottaa tässä yhteydessä, että vaihtoehtona kilpailua heikentäville yrityssulautumille toteutetaan toimia, joilla poistetaan kolmansien maiden markkinoille pääsyn esteet, tarjotaan vankempia verokannustimia tutkimus- ja kehittämistoiminnan edistämiseksi ja tehdään eurooppalaisten tuottajien välisiä sopimuksia, jotta voidaan koordinoita vientistrategioita ja ulkomaille suuntautuvia investointeja koskevia strategioita.

3.21 Kuluttajansuojan rinnalle tarvitaan joka tapauksessa innovatiivisten yritysten ja pk-yritysten tuki- ja edistämistoimia (välinein, jotka eivät vahingoita kilpailudynamiikkaa markkinoilla). Tämä on paras keino luoda laadukkaita työpaikkoja ja varmistaa tuotantojärjestelmän dynaaminen kestävyys.

3.22 Työmarkkinoiden ja kilpailun suojelun osalta ETSK katsoo, että jotta voidaan varmistaa yritysten todellinen kilpailu nykyisillä markkinoilla, on tutkittava myös sääntelykehystä, johon tulee sisällyttää sosiaalisten perusoikeuksien kunnioittaminen sekä työntekijöiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus.

3.23 Tavoitteena on estää kaikenlainen sosiaalinen polkumyynti (palkoilla ja työoloilla käytävä epäreilu kilpailu, joka aiheuttaa heikentymiskierrteen), jotta varmistetaan työntekijöiden yhtäläinen kohtelu riippumatta näiden työskentelypaikasta ja alkuperästä sekä työntekijöiden ja yritysten syrjimättömyys työskentelypaikkakunnilla.

3.24 Lisäksi ETSK hämmästelee sitä, että ensimmäistä kertaa niin tarkastelun kohteena olevassa kertomuksessaan kuin sitä täydentävässä työasiakirjassaan SWD(2019) 297 final komissio ei – toisin kuin kaikissa viime vuosien kertomuksissaan – tuo millään tavoin esiin olematonta edistymistä edustajakanteissa, jotka ovat keino edistää kilpailuoikeuden vastaisista menettelyistä kuluttajille aiheutuneiden vahinkojen tehokasta korvaamista ja jotka eivät kuulu kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta nostetuista vahingonkorvauskanteista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2014/104/EU⁽⁵⁾ soveltamisalaan, erityisesti kun otetaan huomioon ETSK:n lausunto⁽⁶⁾ kuluttajien aseman vahvistamista koskevasta komission ehdotuksesta⁽⁷⁾ sekä neuvoston päätös jättää hiljattain annetun direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle edustajakanteita koskeva osa kokonaisuudessaan⁽⁸⁾, mitä ETSK pitää kuitenkin ilmeisenä puutteena.

4. Erityistä

4.1 Digitalisaation osalta ETSK kannattaa Euroopan komission aikomusta asettaa ala etusijalle ja keskittyä kilpailuohjelmassaan 2021–2027 massadataan, algoritmeihin ja tekoälyyn liittyviin haasteisiin. ETSK kehottaa Euroopan komissiota ryhtymään jatkotoimiin huhtikuussa 2019 antamansa kertomuksen *Competition policy for the digital era* (Kilpailupolitiikka digitaaliaikakaudella) osalta ja ottamaan huomioon etenkin seuraavat seikat:

4.1.1 digitaali-alustojen aiheuttamien, kilpailuun ja vapaisiin markkinoihin kohdistuvien rajoitusten torjumiseksi toteutettavat strategiat myös kaupan ja matkailun aloilla

4.1.2 käyttäjä-kuluttajien todellinen ja täydellinen tietämys kullakin alustalla olevista henkilötiedoistaan ja näiden tietojen siirrettävyys

4.1.3 tiettyjen digitaali-alustojen niihin yrityksiin kohdistaman poissulkemisen kaikenlaisten muotojen torjunta, joiden ne katsovat mahdollisesti uhkaavan määräävää asemaansa

4.1.4 vapaiden markkinoiden turvaaminen suojelemalla pieniä startup-yrityksiä, joilla on markkinapotentiaalia ja jotka usein sulautetaan suuriin digitaali-alan toimijoihin näiden nähdessä niissä vaarallisia tulevia kilpailijoita.

⁽⁵⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2014/104/EU, annettu 26 päivänä marraskuuta 2014, tietyistä säännöistä, joita sovelletaan jäsenvaltioiden ja Euroopan unionin kilpailuoikeuden säännösten rikkomisen johdosta kansallisen lainsäädännön nojalla nostettuihin vahingonkorvauskanteisiin (EUVL L 349, 5.12.2014, s. 1).

⁽⁶⁾ EUVL C 440, 6.12.2018, s. 66.

⁽⁷⁾ Ehdotus – Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi nostettavista edustajakanteista sekä direktiivin 2009/22/EY kumoamisesta, COM(2018) 184 final – 2018/0089 (COD).

⁽⁸⁾ Ks. asiakirja PE-CONS 83/19, 18. lokakuuta 2019.

4.2 ETSK katsoo, että kaikkien tasojen toimijoilla, jotka ovat siirtäneet digitaalialustoille yleishyödyllisiä palveluja, on myös oltava käytössään lainsäädännöllisiä välineitä, jotta kyseisten alustojen käyttämät algoritmit ovat niiden saatavilla ja valvottavissa.

4.3 ETSK kehottaa komissiota vahvistamaan toimenpiteitä, joilla valvotaan vapaakauppasopimusten täytäntöönpanoa ja suojellaan eurooppalaisten yritysten vapaata pääsyä maailmanmarkkinoille.

4.4 Tätä varten on varmistettava todellinen vastavuoroisuus globaaleilla julkisten hankintojen markkinoilla.

Bryssel 11. joulukuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi asetuksen (EU) N:o 1306/2013 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse rahoituskurista varainhoitovuodesta 2021 alkaen sekä asetuksen (EU) N:o 1307/2013 muuttamisesta siltä osin kuin on kyse pilareiden välisestä joustavuudesta kalenterivuoden 2020 osalta”

(COM(2019) 580–2019/0253(COD))

(2020/C 97/09)

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 13.11.2019
	Euroopan unionin neuvosto, 15.11.2019
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 43 artiklan 2 kohta ja 304 artikla
Vastaava jaosto	”maatalous, maaseudun kehittäminen, ympäristö”
Hyväksyminen täysistunnossa	11.12.2019
Täysistunnon nro	548
Äänestystulos	191/1/1
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

Koska Euroopan talous- ja sosiaalikomitea katsoo, että asiakirjan sisältö on täysin hyväksyttävä, eikä komitealla ole siihen kommentoitavaa, se päätti 11.–12. joulukuuta 2019 pitämässään 548. täysistunnossa (joulukuun 11. päivän kokouksessa) antaa esitetystä asiakirjasta myönteisen lausunnon. Äänestyksessä annettiin 191 ääntä puolesta ja 1 vastaan 1:n pidättyessä äänestämästä.

Bryssel 11. joulukuuta 2019.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Luca JAHIER

ISSN 1977-1053 (sähköinen julkaisu)
ISSN 1725-2490 (painettu julkaisu)

**Euroopan unionin
julkaisutoimisto**
L-2985 Luxemburg
LUXEMBURG

FI